

Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w 2016 r.

Living conditions of the population
in Wielkopolskie Voivodship in 2016

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistics Office in Poznań, Centre for Regional Surveys of Wielkopolska

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Bieniek, Emilia Bogacka, Marta Kowalczyk, Katarzyna Pięta

Kierujący

Supervisor

Ewa Kowalka

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Ewa Kowalka, Leszek Siwka, Krzysztof Tobała

Tłumaczenie (przedmowa, wstęp)

Translation (preface, introduction)

Grzegorz Grygiel

ISSN 1895-0817

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<http://poznan.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data – please indicate the source

Przedmowa

Publikacja *Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim* jest opracowaniem cyklicznym przedstawiającym kształtowanie się wybranych zmiennych charakteryzujących różne obszary mające wpływ na poziom i jakość życia społeczeństwa. Zestawiono tu m.in. informacje z zakresu demografii, ochrony środowiska, rynku pracy, budżetów gospodarstw domowych, cen, budownictwa mieszkaniowego, edukacji, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, kultury czy bezpieczeństwa publicznego. Dane uporządkowane tematycznie uzupełniono o kategorie makroekonomiczne z zakresu rachunków regionalnych, takie jak produkt krajowy brutto czy nominalne dochody gospodarstw domowych, które obrazują poziom rozwoju gospodarczego województwa.

Wyniki dla województwa wielkopolskiego przedstawiono w ujęciu strukturalnym, ukazując zróżnicowanie wielkopolskich powiatów, ale także w odniesieniu do informacji ogólnopolskich oraz na tle innych województw. Ilustrację relacji międzywojewódzkich zaprezentowano na wykresach.

Polecając Państwa uwadze publikację *Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w 2016 r.*, mam nadzieję, że zawarte w niej wyniki okażą się cennym źródłem informacji o poziomie i jakości życia mieszkańców naszego regionu. Będziemy zobowiązani za wszelkie uwagi i sugestie dotyczące tematyki i struktury opracowania, co pozwoli na dalsze wzbogacenie jego treści i lepsze dostosowanie kolejnych edycji do potrzeb odbiorców.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, luty 2018 r.

Preface

The volume *Living conditions of the population in Wielkopolskie Voivodship* is a periodical publication presenting changes in selected variables which characterise various socio-economic factors affecting the standard and quality of life of a society. The content includes information about demography, environmental protection, labour market, household budgets, prices, dwelling construction, education, health care and social welfare, culture or public security. The scope of thematically arranged data has been extended to include macroeconomic indicators related to regional accounts, such as the gross domestic product or the nominal income of households, which show the level of the voivodship's economic development.

The relevant data for wielkopolskie voivodship are presented taking into account the territorial division to highlight the variation among powiats but also in relation to the country as a whole and to other voivodships. Intervoivodship comparisons are illustrated by a number of charts.

I would like to recommend the publication *Living conditions of the population in Wielkopolskie Voivodship in 2016*, in the hope that its contents will prove a valuable source of information about the living conditions of the inhabitants of our region. We always appreciate any comments or suggestions about the scope and structure of this publication which let us improve future editions in an effort to better meet the needs of our readers.

Director
of the Statistical Office
in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, February 2018

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa.....	3
<i>Preface.....</i>	<i>4</i>
Objaśnienie znaków umownych	8
<i>Symbols</i>	
Skróty.....	8
<i>Abbreviations</i>	
Wstęp.....	10
<i>Introduction.....</i>	<i>12</i>
Synteza.....	14
<i>Executive summary</i>	
Rozdziały	
<i>Chapters</i>	
I. Procesy demograficzne.....	18
<i>Demographical processes</i>	
II. Ochrona środowiska	24
<i>Environmental protection</i>	
III. Rynek pracy.....	29
<i>Labour market</i>	
IV. Wynagrodzenia i świadczenia społeczne	33
<i>Wages and salaries and social security benefits</i>	
V. Budżety gospodarstw domowych.....	36
<i>Household budgets</i>	
VI. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych.....	40
<i>Prices of consumer goods and services</i>	
VII. Mieszkania	42
<i>Dwellings</i>	
VIII. Infrastruktura komunalna	48
<i>Municipal infrastructure</i>	
IX. Transport i telekomunikacja.....	51
<i>Transport and telecommunications</i>	
X. Baza noclegowa turystyki	54
<i>Tourist accommodation establishments</i>	
XI. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	58
<i>Health care and social welfare</i>	
XII. Edukacja i wychowanie.....	63
<i>Education</i>	
XIII. Kultura.....	66
<i>Culture</i>	
XIV. Bezpieczeństwo publiczne	70
<i>Public safety</i>	
XV. Produkt krajowy brutto.....	72
<i>Gross domestic product</i>	
Uwagi ogólne.....	75
<i>General notes.....</i>	<i>77</i>

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
1. Liczba kobiet na 100 mężczyzn według wieku w 2016 r. <i>Number of females per 100 males by age in 2016</i>	19
2. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2016 r. <i>Working and non-working age population in 2016</i>	20
3. Ruch naturalny ludności w 2016 r. <i>Vital statistics in 2016</i>	22
4. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania w 2016 r. <i>Industrial and municipal wastewater requiring treatment in 2016</i>	25
5. Zmieszane odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych w 2016 r. <i>Mixed municipal waste collected from households in 2016</i>	27
6. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według województw w 2016 r. <i>Legally protected areas possessing unique environmental value by voivodships in 2016</i>	28
7. Stopa bezrobocia rejestrowanego według województw w 2016 r. <i>Registered unemployment rate by voivodships in 2016</i>	30
8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2016 r. <i>Registered unemployment rate in 2016</i>	31
9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według województw w 2016 r. <i>Average monthly gross wages and salaries by voivodships in 2016</i>	33
10. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto według województw w 2016 r. <i>Average monthly gross retirement pay and pension by voivodships in 2016</i>	35
11. Dochód rozporządzalny i wydatki w gospodarstwach domowych według województw w 2016 r. <i>Available income and expenditures of households by voivodships in 2016</i>	37
12. Struktura wydatków w gospodarstwach domowych w 2016 r. <i>Structure of expenditures of households in 2016</i>	38
13. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych według województw w 2016 r. <i>Price indices of consumer goods and services by voivodships in 2016</i>	41
14. Zasoby mieszkaniowe według województw w 2016 r. <i>Dwelling stocks by voivodships in 2016</i>	43
15. Mieszkania w zasobach mieszkaniowych wyposażone w instalacje według województw w 2016 r. <i>Dwellings in dwelling stocks fitted with installations by voivodships in 2016</i>	44
16. Mieszkania oddane do użytkowania według województw w 2016 r. <i>Dwellings completed by voivodships in 2016</i>	45
17. Mieszkania oddane do użytkowania <i>Dwellings completed</i>	46
18. Ludność korzystająca z urządzeń komunalnych w % ogółu ludności według województw w 2016 r. <i>Population using municipal installations in % of total population by voivodships in 2016</i>	49
19. Samochody osobowe na 1000 ludności według województw w 2016 r. <i>Passenger cars per 1000 population by voivodships in 2016</i>	51
20. Standardowe telefoniczne łącza główne na 1000 ludności według województw w 2016 r. <i>Standard telephone main line per 1000 population by voivodships in 2016</i>	53

	Str. Page
21. Baza noclegowa turystyki w 2016 r. <i>Tourist accommodation establishments in 2016</i>	55
22. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według województw w 2016 r. <i>Degree of exploitation of beds in tourist accommodation establishments by voivodships in 2016</i>	56
23. Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności według województw w 2016 r. <i>Medical personnel per 10 thous. population by voivodships in 2016</i>	59
24. Opieka zdrowotna według województw w 2016 r. <i>Health care by voivodships in 2016</i>	60
25. Liczba uczniów na 1 szkołę w roku szkolnym 2016/17 <i>Pupils and students per school in the 2016/17 school year</i>	64
26. Księgozbiór bibliotek publicznych i wypożyczenia na 1000 ludności według województw w 2016 r. <i>Collection of public libraries and loans per 1000 population by voivodships in 2016</i>	67
27. Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności według województw w 2016 r. <i>Audience in fixed cinemas per 1000 population by voivodships in 2016</i>	69
28. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w 2016 r. <i>Rates of detectability of delinquents in ascertained crimes by the Police in 2016</i>	71
29. Udział regionów i województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2015 r. <i>Share of regions and voivodships in generation of the gross domestic product in 2015</i>	72
30. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według województw <i>Gross domestic product per capita by voivodships</i>	73

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
I. Ważniejsze dane o województwie <i>Major data on the voivodships</i>	80
II. Wybrane wskaźniki w przekroju miasto-wieś <i>Selected indices in the section of urban-rural areas</i>	87
III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. <i>Selected data by subregions and powiats in 2016</i>	89
IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. <i>Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016</i>	99

Objaśnienie znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. <i>data not available or not reliable.</i>
Znak (x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. <i>not applicable.</i>
Znak (Δ)	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji. <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form.</i>
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. <i>indicates that not all elements of the sum are given.</i>
Comma (,)	used in figures to represent the decimal point.

Skróty

Abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
tys. <i>thous.</i>	tysiąc <i>thousand</i>
mln	million <i>million</i>
zł <i>zl</i>	złoty <i>zloty</i>
szt. <i>pcs</i>	sztuka <i>piece</i>
wol. <i>vol.</i>	wolumin <i>volume</i>
kg	kilogram <i>kilogram</i>
t	tona <i>tonne</i>
km	kilometr <i>kilometre</i>
m ²	metr kwadratowy <i>square metre</i>
km ²	kilometr kwadratowy <i>square kilometre</i>
l	litr <i>litre</i>
m ³	metr sześcienny <i>cubic metre</i>
hm ³	hektometr sześcienny <i>cubic hectometre</i>

Skróty (dok.)

Abbreviations (cont.)

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
kWh	kilowatogodzina <i>kilowatt-hour</i>
r.	rok
cd. <i>cont.</i>	ciąg dalszy <i>continued</i>
dok. <i>cont.</i>	dokończenie <i>continued</i>
nr (Nr) <i>No.</i>	numer <i>number</i>
p.proc. <i>pp</i>	punkt procentowy <i>percentage point</i>
poz.	pozycja
ust.	ustęp
Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami
GUS	Główny Urząd Statystyczny
PKB <i>GDP</i>	produkt krajowy brutto <i>gross domestic product</i>
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych <i>Nomenclature of Territorial Units for Statistics</i>
UE <i>EU</i>	Unia Europejska <i>European Union</i>

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007; zestawienie tych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

Skrót <i>Abbreviation</i>	Pełna nazwa <i>Full name</i>
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych <i>Trade; repair of motor vehicles</i>	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle <i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>
Zakwaterowanie i gastronomia <i>Accommodation and catering</i>	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi <i>Accommodation and food service activities</i>
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Wstęp

W sferze zainteresowań badawczych statystyki publicznej mieści się wiele obszarów tematycznych dotyczących sytuacji społecznej ludności. Potrzeba wnikliwej analizy tej problematyki skłania do ciągłego podejmowania na różnych płaszczyznach prób pomiaru poziomu i oceny jakości życia społeczeństwa, których celem jest nakreślenie w miarę dokładnej charakterystyki warunków życia mieszkańców. Nie sposób podać jednoznaczną i jednocześnie wyczerpującą definicję pojęcia „warunki życia”. Ze względu na wieloaspektowy charakter tego zagadnienia, przy jego opisie bierze się pod uwagę obiektywne czynniki mające wpływ na sytuację życiową, takie jak: dochody ludności (ich poziom i źródła), budżet gospodarstw domowych, zmiany cen towarów i usług konsumpcyjnych, status na rynku pracy, jakość środowiska naturalnego, rozwój infrastruktury (komunalnej, mieszkaniowej, transportowej, turystycznej), dostęp do edukacji, poziom opieki zdrowotnej, zasięg pomocy społecznej, uczestnictwo w kulturze i dostępność instytucji kultury, bezpieczeństwo publiczne i wreszcie gospodarczy rozwój regionu, a co się z tym wiąże – szanse i perspektywy ekonomicznej poprawy bytu mieszkańców. Czynniki obiektywne nie dają jednak pełnego obrazu sytuacji. Warunki życiowe są bowiem postrzegane także przez pryzmat indywidualnych, trudnych do zmierzenia, subiektywnych odczuć ludzi, takich jak: poczucie satysfakcji z osiągniętego poziomu rozwoju czy dobrobytu materialnego, poczucie bezpieczeństwa, w tym także ekonomicznego, obawa przed zagrożeniem bezrobociem bądź ubóstwem, samopoczucie związane ze stanem zdrowia. Coraz większego znaczenia nabiera także czynnik związany z wykluczeniem społecznym (w tym tzw. wykluczenia cyfrowego).

Obszary, które zostały omówione w niniejszej publikacji, traktującej o poziomie życia mieszkańców województwa wielkopolskiego, zostały wybrane celowo, a głównym kryterium tego wyboru była dostępność danych pozyskiwanych przede wszystkim z zasobów informacyjnych statystyki publicznej, gromadzonych i opracowywanych w ramach realizacji corocznego programu badań statystycznych statystyki publicznej. Chociaż zbiór zmiennych wytypowanych i opisanych w tegorocznej edycji publikacji *Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim* wydaje się stosunkowo duży, to z pewnością nie wyczerpuje on długiej listy czynników decydujących o poziomie życia ludności. Zapewne dla uzyskania dokładniejszego obrazu można by na to zagadnienie spojrzeć także z innej perspektywy, dobierając inny zestaw wskaźników. Bez względu jednak na ujęcie i dobór zmiennych uzyskana charakterystyka liczbowa będzie miała zawsze ograniczony zakres.

Zasadniczą część bieżącego wydania publikacji stanowi analiza, w której tekst komentarza wzbogaca graficzna ilustracja opisywanych zjawisk i obserwowanych relacji. Analiza dotyczy roku 2016 (jedynie dane z zakresu rachunków regionalnych są prezentowane za rok 2015), a wszystkie zmiany są przedstawiane w rocznej perspektywie. Podejmując próbę oceny warunków życia w ramach charakteryzowanych obszarów, sytuację w województwie wielkopolskim zaprezentowano na tle kraju, przytaczane wskaźniki prezentując w relacji do wielkości ogólnopolskich, a jednocześnie odnosząc ją do realiów innych województw.

Część analityczną poprzedza syntetyczna prezentacja wybranych charakterystyk opisujących warunki życia w województwie wielkopolskim w 2016 r. Porównanie tych wskaźników z ich odpowiednikami z poprzednich lat (obserwowanymi w dłuższym szeregu czasowym) pozwala na uchwycenie i zaakcentowanie podstawowych tendencji oraz wskazanie kierunków i siły zmian zachodzących w obszarach mających wpływ na poziom życia mieszkańców. Odniesienie wskaźników wojewódzkich do wielkości ogólnokrajowych umożliwia, przynajmniej dla niektórych aspektów, porównanie sytuacji życiowej Wielkopolan z przeciętnymi warunkami w kraju.

Dopełnieniem tekstu analitycznego są tablice ujmujące tematykę warunków życia w przekroju czasowym – prezentującym wskaźniki dla województwa wielkopolskiego w latach 2010–2016 i przestrzennym – po-

przez zestawienie danych dotyczących województwa wielkopolskiego ze wskaźnikami dla Polski i pozostałych województw, a także na niższych szczeblach podziału terytorialnego którymi są podregiony i powiaty.

Wybrane definicje stosowanych pojęć zostały wplecione w opis analityczny. Ze względu na szeroki zakres tematyczny niniejszego opracowania, bardziej szczegółowy opis metodologii można znaleźć w uwagach do odpowiednich rozdziałów *Rocznika Statystycznego Województwa Wielkopolskiego 2017*, dostępnego na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Poznaniu:

<http://poznan.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-wojewodztwa-wielkopolskiego-2017,2,13.html>

oraz w opracowaniach tematycznych, dostępnych na stronie Głównego Urzędu Statystycznego pod adresem:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne>.

Introduction

Among the various areas surveyed by official statistics are a number of topics related to the social situation of the population. Given the demand for detailed information in this field, it is necessary to continue measuring the level and assessment of the quality of life of the population in order to provide an accurate description of the living conditions of the inhabitants. It is difficult to give a single and exhaustive definition of the concept of "living conditions". Because of its multifaceted nature, the concept is usually described in terms of objective factors which affect a person's life situation, such as income of household (their level and sources), household budget, changes in prices of goods and services, labour market status, the quality of natural environment, infrastructural development (municipal, housing, transport, tourist infrastructure), access to education, the level of health care, the extent of social welfare, participation in culture and access to cultural institutions, public safety and, finally, economic development of the region, which determines opportunities and prospects for the economic improvement of inhabitants' standard of living. However, the objective factors do not provide a complete picture of the situation, since living conditions are perceived through the prism of people's subjective feelings which are hard to measure such as a sense of satisfaction from the achieved level of development or material well-being, a sense of security, including economic security, a fear of unemployment or poverty, perceived health status. Another increasingly important factor that needs to be considered is social exclusion (also digital exclusion).

Areas of interest described in this publication, dedicated to the standard of living of inhabitants of wielkopolskie voivodship, were selected on purpose, mainly depending on the availability of data obtained from all possible sources that official statistics can access, which are collected and processed in the course of the annual programme of statistical surveys conducted by official statistics. Although the set of variables selected and described in this year's edition of *Living conditions of the population in Wielkopolskie Voivodship* seems relatively large, it certainly does not contain all possible factors determining the standard of living. In order to obtain a more accurate picture, the problem could be presented from a different perspective, reflected by a different set of indicators. However, regardless of the approach adopted and the set of indicators chosen, the resulting statistical description will always be limited.

The main part of the volume is analytic and contains commentary enhanced by charts that illustrate the phenomena and relations described in the text. The analysis refers to the year 2016 (except for data on regional accounts which refer to 2015) and takes into account annual changes. In an attempt to evaluate living conditions in wielkopolskie voivodship in terms of various variables of interest, the relevant indicators characterizing the situation in the voivodship are compared with their corresponding values for the country as a whole and in relation to other voivodships.

The analytic part is preceded by a brief presentation of selected characteristics of living conditions in Wielkopolskie Voivodship in 2016. These indicators are compared with values recorded for previous years (observed over a longer period) to identify and highlight basic trends, and show the direction and strength of changes that can affect the standard of living. By relating indicators for the voivodship to the corresponding values at the country level, it is possible, at least for some variables, to compare the living conditions of inhabitants of wielkopolskie voivodship with the national average.

The analytic commentary is supplemented by overview tables, which present various statistics on living conditions across time – for the period 2010–2016, and across space – in relation to the country and other voivodships and at lower levels of the territorial division, i.e. for subregions and powiats.

Selected definitions of the statistical concepts used in the book are included in the analytical commentary. Given the wide thematic scope of this publication, more detailed methodological explanations can

be found in the endnotes to specific chapters of the *Statistical Yearbook of Wielkopolskie Voivodship 2017*, which is available on the website of the Statistical Office in Poznań at <http://poznan.stat.gov.pl/en/publications/statistical-yearbooks/statistical-yearbook-of-wielkopolskie-voivodship-2017,3,13.html> and in thematic publications available at the website of the Statistics Poland at <http://stat.gov.pl/en/topics/prices-trade/>.

Synteza

Executive summary

Podejmując po raz kolejny próbę oceny warunków życia ludności w województwie wielkopolskim, w roku 2016 wybrano do tego celu zmienne z kilkunastu obszarów tematycznych. Dokonując tego wyboru, uznano, że są to dziedziny mające wymierny wpływ na sytuację życiową i to w różnych jej aspektach, m.in. ekonomicznym, materialnym, kulturalnym, ale także bezpieczeństwa, zarówno w znaczeniu osobistym (zdrowie), społecznym (środowisko), jak też publicznym (przestępczość). Wskaźniki charakteryzujące poszczególne obszary w zestawieniu z ich odpowiednikami określonymi dla pozostałych województw pokazują, że w takim rankingu województwo wielkopolskie plasuje się zwykle dość wysoko. Oznacza to, że pod wieloma względami sytuacja jest tu lepsza niż w innych częściach kraju, chociaż wciąż są dziedziny, w których nie osiąga przeciętnego poziomu notowanego w Polsce. Warunki życia scharakteryzowane w ten sposób dziś – przy pomocy danych za rok 2016 – jutro mogą być ocenione zupełnie inaczej. Zmiany dokonują się ciągle, choć nie zawsze zmierzają we właściwym kierunku. Wieloletnia obserwacja zmiennych opisujących warunki życia w województwie wielkopolskim i porównywanie ich z wielkościami ogólnokrajowymi pozwala wyróżnić pewne zjawiska, a także wskazać prawidłowości i tendencje, które upoważniają do wyprowadzenia m.in. następujących wniosków:

- w województwie wielkopolskim, podobnie jak w całej Polsce, postępuje proces starzenia się ludności. Od roku 2010 wskaźnik starości demograficznej zwiększył się o 3,4 p.proc., współczynnik obciążenia demograficznego wzrósł o 7,1 p.proc., a wiek środkowy przesunął się o ponad dwa lata (z 36,7 do 39,0 lat). W województwie wielkopolskim utrzymuje się przewaga urodzeń żywych nad zgonami decydująca o wielkości współczynnika przyrostu naturalnego. Chociaż współczynnik ten kształtuje się na poziomie niższym aniżeli w 2010 r. (1,70 wobec 2,87), to nadal ma wartość dodatnią i należy do najwyższych w Polsce (2. lokata za województwem pomorskim 2,04), znacznie przewyższając średnią krajową (-0,15);
- wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji, a liczba osób przemieszczających się (przybywających i emigrujących łącznie) należy do największych w Polsce. W województwie utrzymuje się przewaga napływu migracyjnego nad odpływem, a saldo migracji stałej, liczone na 1000 ludności, jest tu ciągle wyższe od wskaźnika krajowego;
- pod względem emisji pyłów i gazów, a także ilości ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi województwo wielkopolskie znajduje się w niechlubnej czołówce krajowej. Osiągnięciem w działaniach prowadzonych na rzecz ochrony środowiska jest natomiast wysoki stopień redukcji pyłów (99,7%) i niemal całkowite oczyszczanie ścieków wymagających oczyszczenia (99,9%);
- utrzymuje się dobra, w porównaniu z ogólnokrajową, sytuacja na rynku pracy, o czym m.in. świadczy większy od przeciętnego w kraju udział pracujących w liczbie mieszkańców (43,1% wobec 38,9%) i wciąż najniższa stopa bezrobocia rejestrowanego (4,9%, przy średniej krajowej 8,2%);
- w województwie wielkopolskim rośnie przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej, jednak jego kwota nadal pozostaje mniejsza od średniej ogólnopolskiej (91,6% wielkości krajowej). Nieco większy niż w kraju przyrost przeciętnych wynagrodzeń, odnotowany w 2016 r. w stosunku rocznym, wpłynął na nieznaczne zmniejszenie dystansu dzielącego te dwie wielkości;
- świadczenia emerytalno-rentowe z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w województwie wielkopolskim są ciągle mniejsze niż przeciętnie w Polsce (92,8% wielkości krajowej), jednak nieco większy niż w kraju wzrost kwoty świadczeń nieznacznie skrócił dystans dzielący pod tym względem województwo wielkopolskie od poziomu krajowego. Znacznie mniejsze są wciąż różnice kwoty

przeciętnych rent i emerytur wypłacanych rolnikom indywidualnym w województwie i w kraju (98,7% średniej ogólnopolskiej);

- szybszy niż w kraju wzrost kwoty przeciętnego dochodu rozporządzalnego w gospodarstwach domowych (na 1 osobę), odwrotnie niż w poprzednim roku, spowodował ponowne zmniejszenie dystansu między województwem wielkopolskim a krajem (o 2,0 p.proc. do 94,9%). W przypadku wydatków, pomimo podobnej tendencji, odległość dzieląca wielkość wojewódzką od średniej ogólnopolskiej nadal pozostaje stosunkowo duża (88,2% wielkości krajowej);
- w stosunku do poprzedniego roku poprawiły się niektóre wskaźniki zagrożenia ubóstwem materialnym, jednak pod względem ich wartości, przewyższających przeciętny poziom notowany w Polsce, wielkopolskie nadal lokuje się w dolnej części listy województw, na 12-13 miejscu;
- w województwie wielkopolskim – podobnie jak w pozostałych województwach – obniżył się wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych, a jego spadek kształtował się na poziomie średniej krajowej (0,6%). Największy wpływ na obniżenie tego wskaźnika miał spadek cen towarów i usług związanych z transportem, rekreacją i kulturą oraz zdrowiem, a także spadek cen odzieży i obuwia, oraz użytkownia mieszkania i nośników energii;
- poprawiają się warunki mieszkaniowe ludności województwa wielkopolskiego (zwiększa się liczba mieszkań, większa jest także przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na osobę, zmniejsza się zaludnienie mieszkań i coraz lepsze jest ich wyposażenie w podstawowe instalacje), jednak potrzeby w tym zakresie są nadal znaczne. Mimo że pod względem liczby nowo budowanych mieszkań (także w relacji do liczby mieszkańców) wielkopolskie plasuje się w czołówce województw, to wskaźnik odnoszący wielkość zasobów mieszkaniowych do liczby ludności od lat lokuje ten region na przedostatnim miejscu w kraju przed województwem podkarpackim;
- rozwija się sieć wodociągowa i kanalizacyjna, z której korzysta coraz więcej mieszkańców województwa wielkopolskiego, także na wsi. Odsetek korzystających z sieci wodociągowej należy do największych w kraju (96,4%, przy średniej ogólnopolskiej 91,9%). Na poziomie zbliżonym do krajowego przebiega rozwój infrastruktury gazowej. Rośnie liczba odbiorców gazu sieciowego, przy czym szybszy wzrost obserwuje się na wsi, gdzie większe niż w miastach jest także zużycie gazu w przeliczeniu na odbiorcę. Wskaźnik zużycia gazu w województwie wielkopolskim pozostaje najwyższy w kraju;
- utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby zarejestrowanych samochodów osobowych. Od wielu lat województwo wielkopolskie przoduje w kraju pod względem liczby samochodów liczonych na 1000 mieszkańców, a dystans dzielący je od województwa podlaskiego, zajmującego w tym rankingu ostatnią lokatę, ciągle się zwiększa;
- w województwie wielkopolskim, podobnie jak w kraju, postępuje spadek liczby abonentów telefonicznych w sieci publicznej (zwłaszcza w miastach), ale wielkopolskie utrzymuje pod tym względem 4. pozycję w kraju. Natomiast wskaźnik odnoszący tę wielkość do liczby ludności plasuje ten region na 7. miejscu (o dwie pozycje wyżej niż przed rokiem);
- wykorzystanie bazy noclegowej turystyki w województwie wielkopolskim jest ciągle mniejsze od możliwości w tym zakresie, a stopień wykorzystania miejsc noclegowych, choć nieco wyższy aniżeli w poprzednich latach, lokuje ten region na jednej z niższych pozycji wśród pozostałych województw. Nieznaczna poprawa sytuacji wynika ze wzrostu liczby turystów, również z zagranicy;
- wskaźniki z zakresu ochrony zdrowia w województwie wielkopolskim na ogół prezentują się gorzej od średnich krajowych. Dostępność kadry medycznej (liczona na 10 tys. ludności) w przypadku lekarzy, lekarzy dentyków i pielęgniarek jest tu najmniejsza w Polsce. Obłożenie łóżek w szpitalach ogólnych jest większe od średniej krajowej i należy do największych w Polsce. W województwie wielkopolskim rejestruje się mniej niż przeciętnie w kraju porad lekarskich i stomatologicznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Lepiej kształtują się tu natomiast wskaźniki dotyczące dostępu do ambulatoryjnych

podmiotów opieki zdrowotnej oraz aptek ogólnodostępnych (mniejsza niż w kraju liczba ludności na 1 podmiot);

- w województwie wielkopolskim rozwija się stacjonarna pomoc społeczna, jednak zarówno liczba miejsc, jak i mieszkańców tych placówek, odnoszona do liczby ludności ogółem, wciąż utrzymuje się na poziomie niższym niż przeciętnie w kraju. Z każdym rokiem zwiększa się liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach i zakładach pomocy społecznej. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w województwie wielkopolskim, jak i kwota udzielonych świadczeń należą do największych w kraju (3. miejsce), natomiast pod względem liczby beneficjentów pomocy społecznej, odniesionej do liczby mieszkańców, wielkopolskie znajduje się w gronie województw, gdzie liczba osób korzystających ze świadczeń jest mniejsza od średniej krajowej;
- w ramach rządowego programu Rodzina 500+, uruchomionego w 2016 r., w województwie wielkopolskim świadczenia wychowawcze otrzymywało miesięcznie ok. 250 tys. rodzin. Rodziny wielodzietne (z trójką lub więcej dzieci) dodatkowe wsparcie mogły uzyskać w ramach Karty Dużej Rodziny, z tego programu w 2016 r. skorzystało ponad 30 tys. wielkopolskich rodzin;
- podobnie jak w całym kraju, w województwie wielkopolskim obserwuje się rozwój instytucji wspierających rodziców w codziennej opiece nad małymi dziećmi. Rośnie liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych oraz w placówkach wychowania przedszkolnego (głównie w przedszkolach), a także poziom zainteresowania taką opieką, mierzony liczbą dzieci korzystających z tych placówek;
- w większości typów szkół dla młodzieży w województwie wielkopolskim obserwuje się spadek liczby uczniów, jednak wskaźnik uczniów przypadających na 1 placówkę szkolną (wyłączając szkoły specjalne) kształtuje się tu wyżej niż przeciętnie w kraju. Wyjątek stanowią szkoły policealne, gdzie od lat w przeliczeniu na 1 szkołę przypada mniej uczniów niż średnio w Polsce;
- w województwie wielkopolskim utrzymuje się, obserwowany od kilku lat, spadek ogólnej liczby studentów, w dłuższej perspektywie postępujący jednak wolniej niż w kraju. Zwiększa się natomiast liczba cudzoziemców studiujących na wielkopolskich uczelniach. Znaczna ich część pochodzi z Ukrainy;
- pomimo mniejszej niż przed rokiem liczby zarejestrowanych czytelników bibliotek publicznych oraz dalszego spadku wypożyczeń księgozbioru, pod względem poziomu czytelnictwa województwo wielkopolskie nadal utrzymuje stosunkowo wysoką pozycję w kraju; wskaźnik wypożyczeń liczony w relacji do liczby ludności nadal lokuje województwo na 5. miejscu, a odnoszony do liczby czytelników – na miejscu 2. (o dwie pozycje wyżej niż przed rokiem). Pod względem wielkości księgozbioru (na 1000 ludności) wielkopolskie utrzymuje się na miejscu 8.;
- w województwie wielkopolskim, podobnie jak w całym kraju, w 2016 r. ponownie wzrosło zainteresowanie ofertą teatralną (większa liczba przedstawień oraz widzów); wskaźnik frekwencji na przedstawieniach (liczony na 1000 ludności) lokuje wielkopolskie na 12. miejscu w Polsce (o jedną pozycję wyżej niż przed rokiem);
- na stosunkowo wysokim poziomie utrzymuje się w województwie wielkopolskim zainteresowanie ofertą kinową (więcej niż przed rokiem seansów kinowych i wzrost liczby widzów). Pod względem frekwencji w kinach (wyrażonej liczbą widzów na 1000 ludności), większej od średniej ogólnopolskiej, wielkopolskie utrzymało pozycję z poprzedniego roku i wśród pozostałych województw zajmuje 5. lokatę;
- utrzymuje się tendencja spadkowa liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję, jednak nadal najczęściej jest wśród nich przestępstw o charakterze kryminalnym. Pod względem wykrywalności sprawców przestępstw wielkopolskie, ze wskaźnikiem wyższym od krajowego, zajmuje miejsce w czołówce województw (4. lokata, o jedną wyżej niż w 2015 r.);
- wielkopolskie od lat utrzymuje się w czołówce województw mających znaczący wpływ na generowanie produktu krajowego brutto (3. miejsce w kraju). Wysoką pozycję zajmuje również w procesie

tworzenia wartości dodanej brutto (WDB) poszczególnych grup rodzajów działalności (2. miejsce w generowaniu WDB rolnictwa; 3. – WDB handlu, transportu, zakwaterowania i gastronomii oraz informacji i komunikacji, a także przemysłu; 4. – WDB budownictwa, a także działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz pozostałych usług). Także pod względem wartości produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca wielkopolskie znajduje się w nielicznej grupie województw, które przekraczają poziom krajowy tego wskaźnika;

- zwiększają się nominalne dochody brutto (pierwotne i do dyspozycji) sektora gospodarstw domowych, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wielkopolskiego są one ciągle większe od przeciętnych w kraju i lokują ten region odpowiednio na 2. (dochody pierwotne) i 4. (dochody do dyspozycji) miejscu w Polsce.

Zestawione wyżej charakterystyki to zaledwie część długiej listy czynników mających wpływ na jakość życia ludności. Opis elementów wybranych w tegorocznym opracowaniu poświęconym problematyce warunków życia wskazuje, że biorąc pod uwagę czynniki obiektywne, sytuacja w województwie wielkopolskim w 2016 r. wygląda dość dobrze. Jakakolwiek jednak byłaby jej ocena, otwarta pozostaje kwestia na ile wyniki badań i efekt porównań międzywojewódzkich pokrywają się z postrzeganiem jakości życia przez samych Wielkopolan i jak ten statystyczny obraz przekłada się na subiektywne odczucia mieszkańców różnych obszarów zróżnicowanego przecież wewnątrz województwa.

Rozdział I

Chapter I

Procesy demograficzne

Demographical processes

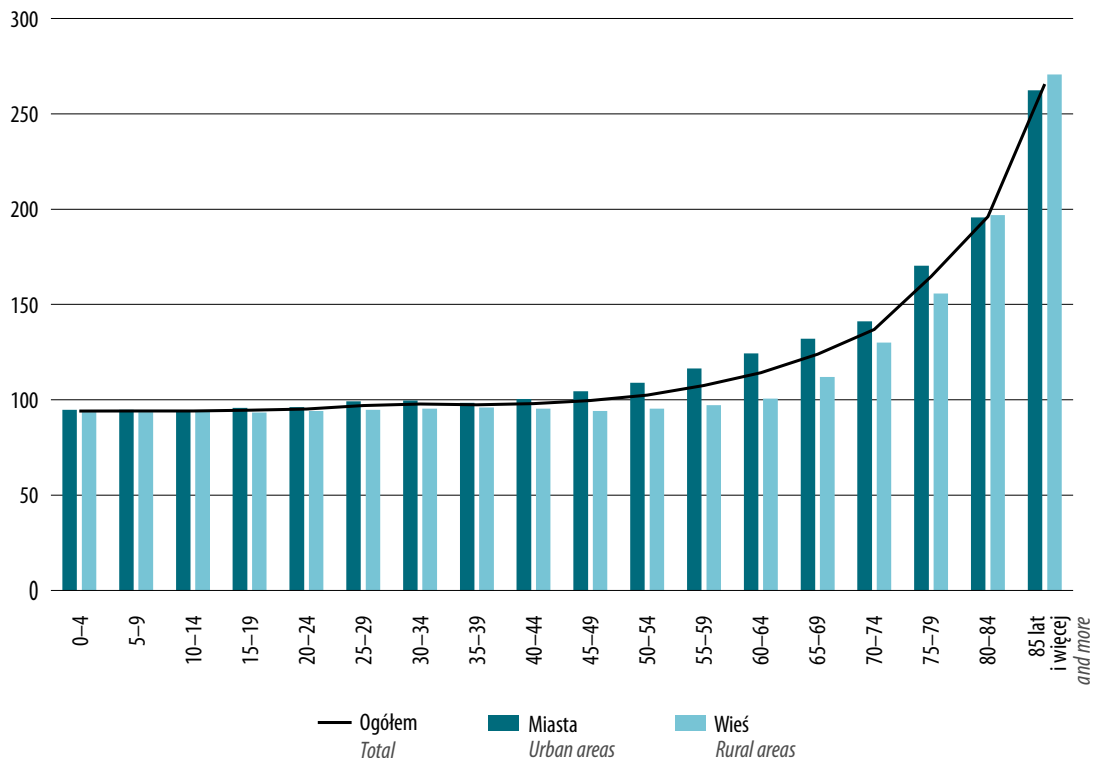
Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisywowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania z innych gmin i z zagranicy na pobyt stały oraz czasowy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych.

Prezentowane dane dotyczą ludności w danej gminie, tj. liczby ludności zameldowanej na pobyt stały skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące.

W końcu grudnia 2016 r., liczba ludności w województwie wielkopolskim wynosiła 3481,6 tys. i w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się o 6,3 tys. osób, tj. o 0,2%. Pod względem liczby mieszkańców wielkopolskie – z udziałem 9,1% – zajmowało 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim (14,0%) i śląskim (11,9%), a biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia (117 osób na 1 km², przy średniej w kraju 123 osoby), plasowało się w środkowej części listy województw (8. miejsce). Ludność miejska stanowiła 54,7% ogółu mieszkańców województwa wielkopolskiego, tj. o 0,2 p.proc. mniej niż przed rokiem i o 5,5 p.proc. mniej niż przeciętnie w kraju (60,2%). Wśród mieszkańców nieznacznie przeważały kobiety (51,3%), a współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn wyniósł w województwie blisko 106 (podobnie jak przed rokiem), nieco mniej niż przeciętnie w Polsce (107). Większą przewagę liczebną kobiet obserwuje się w wielkopolskich miastach, gdzie na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, podczas gdy na wsi utrzymywał się stan bliski równowadze płci. Największe wartości współczynnik feminizacji osiągnął w miastach na prawach powiatu; w Kaliszu i Poznaniu na 100 mężczyzn przypadało niemal 115 kobiet, w Koninie – 111, a w Lesznie – 109. Najbardziej wyrównane pod względem proporcji płci były powiaty leszczyński i grodziski, gdzie na 100 mężczyzn przypadało odpowiednio 100 i 101 kobiet. Niezależnie od miejsca zamieszkania przewaga liczebna jednej płci nad drugą zmienia się wraz z wiekiem. Podobnie jak w poprzednim roku, w 2016 r., w kolejnych rocznikach aż do 46 roku życia włącznie, więcej było mężczyzn niż kobiet, a współczynnik feminizacji dla całego przedziału 0–46 lat wyniósł 96. Na wsi przewaga liczebna mężczyzn utrzymywała się dłużej niż w mieście (do 60 roku życia, podczas gdy w mieście bezwzględną przewagę obserwowano do 25 roku życia, a następnie – po wahaniach współczynnika dla kilku kolejnych roczników – między 29 a 32 i ponownie między 34 a 39 rokiem życia). W przedziale wiekowym 0–60 lat na 100 mężczyzn na wsi przypadało średnio 95 kobiet, natomiast w mieście współczynnik feminizacji w tej grupie wiekowej wyniósł 101. Zdecydowaną dominację liczebną kobiet obserwuje się w starszych grupach wiekowych. W przedziale 65 lat i więcej w 2016 r. na 100 mężczyzn przypadały blisko 152 kobiety, a w grupie wiekowej 80 lat i więcej przewaga kobiet była ponad dwukrotna.

Wykres 1. Liczba kobiet na 100 mężczyzn według wieku w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 1. Number of females per 100 males by age in 2016 As of 31 XII

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku 0 lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Średnia długość życia mężczyzn w województwie wielkopolskim w 2016 r. wyniosła nieco ponad 74 lata, tj. o pół roku więcej niż w poprzednim roku. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet było o ponad 7 lat dłuższe niż mężczyzn i wyniosło niemal 82 lata, tj. o ok. 4 miesiące więcej niż w 2015 r. W miastach dysproporcje te były mniejsze; różnica trwania życia kobiet i mężczyzn wynosiła 7 lat wobec blisko 8 lat na wsi. Mężczyźni w województwie wielkopolskim żyli dłużej niż przeciętnie w kraju (blisko 74 lata), natomiast kobiety – krócej (82 lata).

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, której połowa ludności jeszcze nie przekroczyła, a druga połowa już osiągnęła.

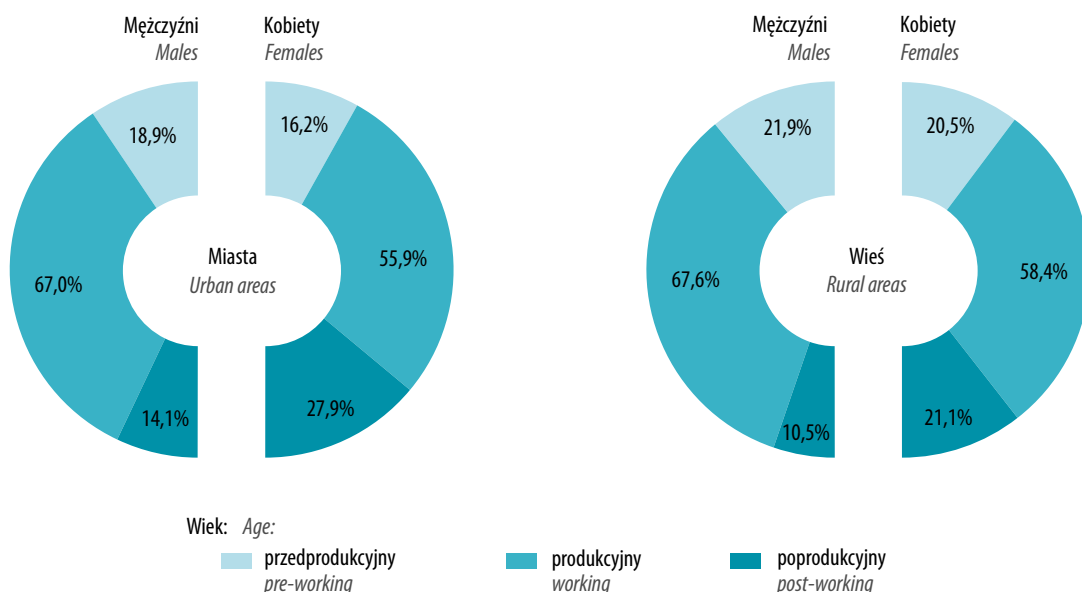
Obserwacja zmian w strukturze ludności według biologicznych grup wieku potwierdza postępowanie procesu starzenia się mieszkańców województwa wielkopolskiego. Wprawdzie w ciągu roku nie zmienił się udział ludności z przedziału wiekowego 0–14 lat, który utrzymał się na poziomie 16,1%, ale zmniejszył się odsetek ludności w wieku 15–64 lata (do 68,7%), natomiast wzrósł udział ludności w wieku

65 lat i więcej, określany jako współczynnik starości demograficznej (do 15,2%). W obu grupach wiekowych zmiana wyniosła 0,6 p.proc. Mediana wieku przesunęła się z nieco ponad 38 lat w 2015 r. do 39 lat w 2016 r. Wiek środkowy (mediana) mieszkańców województwa wielkopolskiego był o ponad rok niższy od przeciętnego w kraju (nieco ponad 40 lat). Przeciętnie biorąc, kobiety w województwie wielkopolskim są o 3 lata starsze od mężczyzn (w 2016 r. wiek środkowy kobiet wyniósł prawie 41 lat, a mężczyzn blisko 38 lat); wyższa mediana wieku charakteryzuje też ludność miejską (41 lat w miastach wobec 37 lat na wsi).

W 2016 r. odnotowano dalsze przesunięcia w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat) utrzymał się na poziomie z poprzedniego roku (19,2%). W grupie ludności produkcyjnej (kobiety w wieku 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata) spadek udziału wyniósł 0,6 p.proc., do 62,0%. O podobną wielkość zwiększył się natomiast w tym czasie odsetek ludności poprodukcyjnej (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej), osiągając 18,8%. Takie zmiany w strukturze ludności spowodowały wzrost współczynnika obciążenia demograficznego, określającego liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2016 r. w województwie wielkopolskim współczynnik ten wyniósł 61,3 (wobec 59,7 w 2015 r.) i kształtował się o 0,4 p.proc. niżej od przeciętnego w kraju (61,7). Podobnie jak przed rokiem, największe „obciążenie” osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym odnotowano w Kaliszu (gdzie współczynnik wyniósł 68,7 wobec 66,7 w 2015 r.), natomiast najmniejsze – w powiecie konińskim (56,3 wobec 55,8 przed rokiem).

Wykres 2. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 2. Working and non-working age population in 2016 As of 31 XII

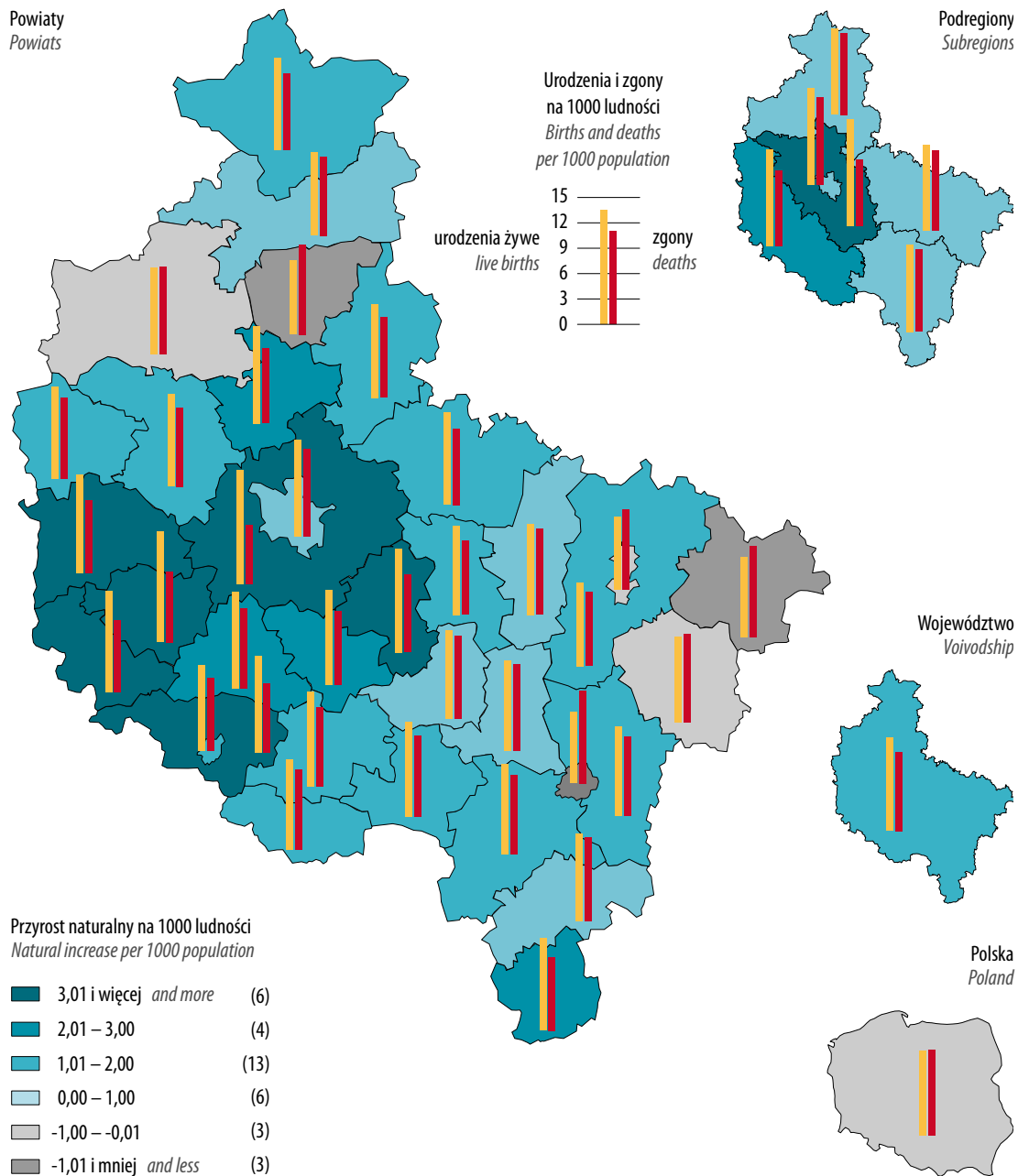

Dane o urodzeniach i zgonach (w tym o zgonach niemowląt) zostały obliczone zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka – rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Na stan i strukturę ludności duży wpływ mają zjawiska demograficzne określane jako ruch naturalny. W 2016 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowano 38237 urodzeń żywych (o 4,0% więcej niż w 2015 r.) oraz 32327 zgonów (o 2,5% mniej niż w 2015 r.), w tym 158 zgonów niemowląt. Korzystniej niż przed rokiem kształtowały się współczynniki demograficzne liczone na 1000 ludności. Współczynnik urodzeń żywych, który w 2015 r. wyniósł 10,58, w 2016 r. wzrósł do 10,99, natomiast współczynnik zgonów obniżył się z 9,55 do 9,30. Wobec zarejestrowania większej niż przed rokiem liczby urodzeń, a jednocześnie spadku liczby zgonów, zwiększył się przyrost naturalny. Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności wyniósł +1,70 wobec +1,03 w 2015 r. Jego wzrost zaobserwowano zarówno w miastach (z -0,09 do +0,70), jak i na wsi (z +2,41 do +2,91). Przyrost naturalny w województwie wielkopolskim, mierzony wartością współczynnika, należał do najwyższych w kraju i lokował ten region na 2. miejscu za województwem pomorskim (+2,04). Wartość współczynnika dla Polski pozostała ujemna i wyniosła -0,15 (wobec -0,67 w 2015 r.). Poziom współczynników demograficznych nie jest jednakowy na obszarze całego województwa wielkopolskiego. Największą przewagę urodzeń żywych nad zgonami (w odniesieniu do liczby mieszkańców) obserwowano w powiatach: poznańskim (gdzie współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności wyniósł +6,46), grodziskim (+4,74) i wolsztyńskim (+3,45). Ujemny przyrost naturalny zanotowano w sześciu powiatach (przed rokiem w dziewięciu). Po raz kolejny liczba zgonów najbardziej przewyższyła liczbę zarejestrowanych urodzeń żywych w Kaliszu, gdzie współczynnik wyniósł -2,56. Przewaga zgonów nad urodzeniami wystąpiła także w powiatach chodzieskim (-1,90) i kolskim (-1,31), w Koninie (-0,89) oraz w powiatach tureckim (-0,26) i czarnkowsko-trzcianeckim (-0,16).

Wykres 3. Ruch naturalny ludności w 2016 r.
Chart 3. Vital statistics in 2016

Migracje wewnętrzne ludności są to zmiany miejsca zamieszkania w kraju; prezentowane dane pochodzą z rejestru PESEL i zostały opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Napływ ludności obejmuje zameldowania na pobyt stały, odpływ – wymeldowania ze stałego miejsca zamieszkania.

Migracje zagraniczne ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania.

Wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji. W 2016 r. odpływ w ruchu wewnętrznym dotyczył tu 38832 osób, natomiast napływ migracyjny objął 39815 osób. Większą liczebność migrantów (przybywających i emigrujących łącznie) zanotowano jedynie w województwach mazowieckim i śląskim. Najwięcej przemieszczeń migracyjnych (ponad 80%) dokonuje się w ramach województwa zamieszkania. Podobnie jak w poprzednich latach, dla opuszczających województwo wielkopolskie w 2016 r. cel migracyjny najczęściej stanowiły województwa: dolnośląskie, mazowieckie i kujawsko-pomorskie. Do województwa wielkopolskiego migrowali natomiast przede wszystkim mieszkańcy: kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, dolnośląskiego i lubuskiego. W miastach województwa wielkopolskiego napływ migracyjny objął 16843 osoby, a na wsi – 22972. Odpływ migracyjny w miastach dotyczył 21986 osób, spośród których 14335 wyprowadziło się na wieś. Ze wsi wymeldowało się w tym czasie 16846 osób, a 9277 spośród nich przeniósł się do miast. Różnica między napływem a odpływem migracyjnym w ruchu wewnętrznym w województwie wielkopolskim wyniosła 983 osoby, przy czym w miastach – ze względu na większy odpływ ludności – miała wartość ujemną (-5143). Pod względem salda migracji wewnętrznej wielkopolskie lokowało się na 5. miejscu po województwach: mazowieckim (11167 osób), pomorskim (3485 osób), małopolskim (3376 osób) i dolnośląskim (2659 osób). W pozostałych województwach odpływ migracyjny przewyższał napływ, co oznacza ujemne saldo migracji wewnętrznej. Z zagranicy (głównie z Wielkiej Brytanii i Niemiec) w celach migracyjnych do województwa wielkopolskiego w 2016 r. przybyło 821 osób, natomiast za granicą (głównie w Niemczech i Wielkiej Brytanii) osiedliło się na stałe 745 mieszkańców województwa wielkopolskiego. Saldo migracji stałej (wewnętrznej i zewnętrznej), liczone na 1000 ludności, w 2016 r. wyniosło +0,30 i było wyższe niż przeciętnie w kraju (+0,04). W wielkopolskich miastach saldo miało wartość ujemną (-2,67), a na wsi dodatnią (+3,91).

Największy napływ migracyjny zanotowano w powiecie poznańskim, gdzie współczynnik salda migracji stałej ukształtował się na poziomie +15,09, a także w powiecie leszczyńskim, gdzie saldo migracji na 1000 ludności wyniosło +6,78. Dodatkowo saldo migracji stałej odnotowano w siedmiu z 35 powiatów. W pozostałych powiatach odpływ migracyjny przewyższał napływ, a najniższe wartości współczynnika migracji odnotowano w Koninie (-6,20), Lesznie (-3,55) i Poznaniu (-3,34) oraz w powiatach gostyńskim (-3,21) i kolskim (-2,63), w Kaliszu (-2,43), a także w pilskim (-2,32), pleszewskim (-2,15) i krotoszyńskim (-2,14).

Rozdział II

Chapter II

Ochrona środowiska

Environmental protection

Na jakość życia mieszkańców w istotny sposób wpływa stan środowiska naturalnego. W 2016 r. zakłady uznane za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza w województwie wielkopolskim wyemitowały 4,9 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, pochodzących głównie ze spalania paliw (83,2%). W porównaniu z poprzednim rokiem emisja pyłów nieznacznie wzrosła (o 0,4%), przy średnim spadku w kraju o 12,8%. Zanieczyszczenia wyemitowane w województwie wielkopolskim stanowiły 12,7% krajowej emisji pyłów. Więcej pyłów wyemitowało tylko województwo śląskie (23,6% wielkości krajowej).

Przez zanieczyszczanie powietrza rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

W 2016 r. w województwie wielkopolskim do atmosfery wyemitowano łącznie 15427,0 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, tj. o 5,4% mniej niż przed rokiem. Zasadniczą część tych zanieczyszczeń (99,5%) stanowił dwutlenek węgla, którego emisja w porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się o 5,4%. Mniej niż przed rokiem wyemitowano także m.in. metanu (o 28,6%), tlenku węgla (o 8,9%), dwutlenku siarki (o 5,3%) oraz tlenków azotu (o 3,5%). W skali kraju zanieczyszczenia gazowe wyemitowane w województwie wielkopolskim stanowiły 7,3%, a wyłączając dwutlenek węgla, 4,9%. Pod względem emisji dwutlenku węgla dominowało województwo łódzkie (19,2% krajowej emisji), natomiast najwięcej zanieczyszczeń gazowych, poza dwutlenkiem węgla, wyemitowało województwo śląskie (52,3% wielkości krajowej).

W 2016 r. w województwie wielkopolskim na 1 km² wyemitowano przeciętnie 0,2 tony zanieczyszczeń pyłowych oraz 2,3 tony zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla). Najwięcej przemysłowych zanieczyszczeń powietrza nadal emitowały przedsiębiorstwa działające na terenie powiatu tureckiego (46,8% ogółu zanieczyszczeń pyłowych i 22,5% zanieczyszczeń gazowych), a także jednostki zlokalizowane w Koninie (15,8% i 55,5%), w powiecie czarnkowsko-trzciańskim (9,1% i 1,7%) oraz w Poznaniu (4,2% i 9,8%).

W 2016 r. za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego uznano 143 zakłady, tj. o pięć więcej niż przed rokiem. Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych posiadało 87 zakładów, a do redukcji zanieczyszczeń gazowych – 20 zakładów. W zainstalowanych urządzeniach zatrzymano bądź zneutralizowano 1544,4 tys. ton pyłów i 111,8 tys. ton zanieczyszczeń gazowych. Stopień redukcji wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych w województwie wielkopolskim w 2016 r. wyniósł średnio 99,7% (podobnie jak przed rokiem), o 0,1 p.proc. mniej niż przeciętnie w kraju. Niemal całkowicie zanieczyszczenia pyłowe zredukowano w Koninie – w 99,9%, a w wysokim stopniu również w Poznaniu – w 99,8% oraz powiatach tureckim – 99,3% i grodziskim – 99,1%. Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) w całym województwie wielkopolskim wyniósł 61,6%, tj. o 1,8 p.proc. mniej niż w 2015 r. i o 1,2 p.proc. mniej niż w kraju. W najwyższym stopniu zanieczyszczenia gazowe zostały zredukowane w Koninie – 85,4% oraz w powiatach poznańskim – 49,7% i wągrowieckim – 45,6%.

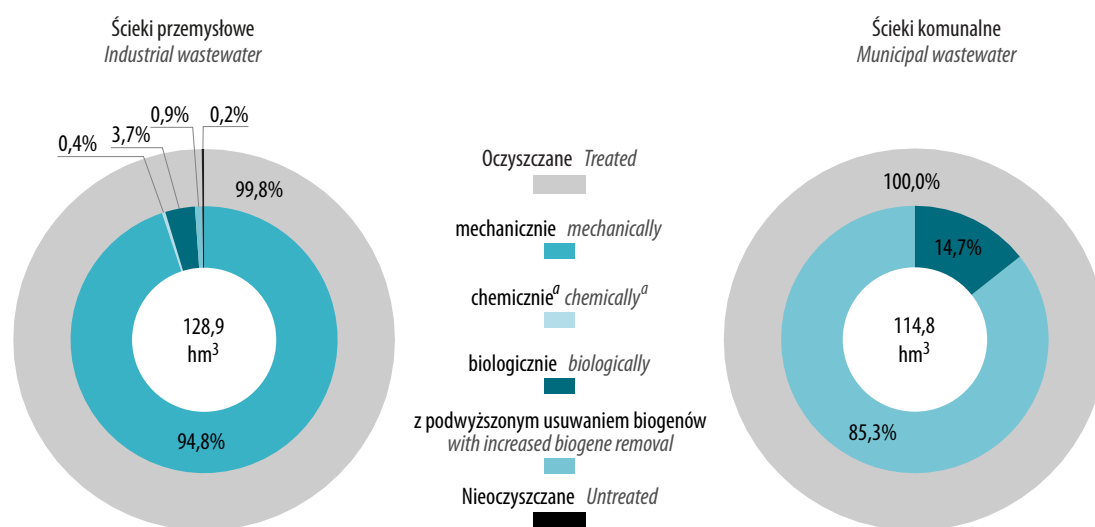
Ścieki przemysłowe to ścieki niebędące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Ścieki komunalne to ścieki bytowe lub mieszanina ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych.

W 2016 r. na obszarze województwa wielkopolskiego do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono łącznie 1559,8 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, co w skali kraju stanowiło 17,5%. Więcej ścieków wytworzyło tylko województwo mazowieckie (29,0%). Ilość odprowadzonych ścieków była o 9,2% większa niż w poprzednim roku, przy wzroście w kraju o 0,8%. Przeważały ścieki przemysłowe; bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi trafiło ich 1445,1 hm³, z czego 91,1% stanowiły wody chłodnicze, niewymagające oczyszczania (w kraju ich udział wynosił średnio 88,5%). Ilość zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lub ziemi bezpośrednio z zakładów przemysłowych w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się o 9,6%, przy średnim wzroście w kraju o 0,5%. Więcej ścieków niż przed rokiem odprowadzono też siecią kanalizacyjną (o 4,3%, przy wzroście w kraju o 2,5%).

Z ogółu ścieków wytworzonych w 2016 r. w województwie wielkopolskim oczyszczenia wymagało 243,7 hm³, w tym 114,8 hm³ ścieków komunalnych. Zadanie to zrealizowano w 99,9% (w kraju w 95,2%).

Wykres 4. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia w 2016 r.
Chart 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment in 2016

^a Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.
^a Concerns only industrial wastewater.

Spośród ogółu ścieków oczyszczonych w województwie wielkopolskim połowa została oczyszczona metodą mechaniczną (50,2% wobec 24,9% w kraju i 48,1% w 2015 r.). W dużym stopniu ścieki zostały też oczyszczone metodą z podwyższonym usuwaniem biogenów (40,7% wobec 54,2% w kraju i 42,8% przed rokiem). Najbardziej w procesie oczyszczania ścieków jest stosowana metoda chemiczna (0,2%, podobnie jak w poprzednich latach; w kraju 4,2%).

W 2016 r. w województwie wielkopolskim działało 436 oczyszczalni ścieków, w tym 340 komunalnych. Korzystało z nich 72,8% ogółu mieszkańców (w kraju 73,5%). W większości powiatów udział był mniejszy od średniej wojewódzkiej. Największy odsetek ludności korzystał z oczyszczalni ścieków w miastach na prawach powiatu: Koninie (99,2% mieszkańców), Lesznie (96,9%), Kaliszu (95,8%) i Poznaniu (92,7%), a także w powiatach: chodzieskim (86,3%), pilskim (85,0%), jarocińskim (83,4%) i śremskim (81,1%).

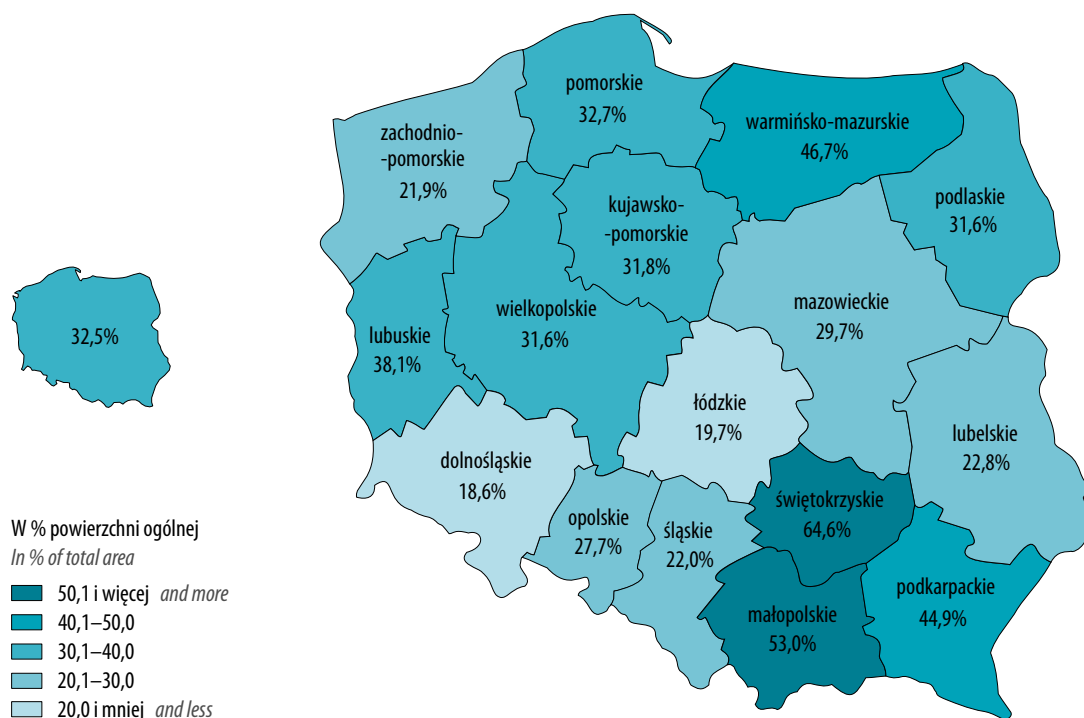
Dane o odpadach komunalnych dotyczą odpadów powstających w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także odpadów niezawierających odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

W 2016 r. w całym województwie wielkopolskim zakłady oczyszczania zebrały 904,0 tys. ton odpadów komunalnych zmieszanych, z tego 714,7 tys. ton z gospodarstw domowych. W przeliczeniu na 1 mieszkańca przypadało 205,5 kg odpadów z gospodarstw domowych, tj. o 8,2 kg więcej niż przed rokiem. Relatywnie najwięcej odpadów wytworzyli mieszkańcy: Poznania (252 kg na 1 mieszkańca wobec 237 kg w poprzednim roku), powiatów ostrowskiego (252 kg wobec 242 kg) i krotoszyńskiego (247 kg wobec 230 kg), Leszna (245 kg wobec 241 kg) oraz pilskiego (235 kg wobec 218 kg), gnieźnieńskiego (233 kg wobec 223 kg), poznańskiego (232 kg wobec 220 kg) i wrzesińskiego (230 kg wobec 226 kg). W całym roku 2016 w województwie wielkopolskim zebrano 228,3 tys. ton odpadów wyselekcjonowanych, tj. o 15,7% więcej niż przed rokiem. Największą część wśród nich stanowiły odpady biodegradowalne (29,8%; w 2015 r. 27,0%) oraz szkło (23,9%; w 2015 r. 25,7%), stosunkowo dużo było też tworzyw sztucznych (17,7%; w 2015 r. 18,8%), a także papieru i tektury (13,8%; w 2015 r. 14,9%). Znaczną część odpadów powstałych w wyniku działalności bytowo-gospodarczej ludności (40,5% ogółu zebranych odpadów zmieszanych i zebranych selektywnie) unieszkodliwiono poprzez zeskładowanie ich na zorganizowanych składowiskach, 25,7% – poddano recyklingowi materiałowemu, 19,0% – poddano recyklingowi organicznemu, a 14,9% – przekształcono termicznie (z odzyskiem energii). Według stanu na koniec 2016 r., w województwie wielkopolskim czynne były 33 składowiska odpadów (przed rokiem 36) o łącznej powierzchni 189,9 ha.

Według stanu na koniec roku 2016, powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona zajmowała w województwie wielkopolskim 943,9 tys. ha, co stanowiło 31,6% powierzchni ogólnej, przy przeciętnej dla kraju 32,5%. W 13 powiatach obszar objęty ochroną prawną ze względu na szczególne walory przyrodnicze zajmował większą część powierzchni ogólnej niż średnio w województwie. Przewodził pod tym względem powiat ostrzeszowski, gdzie obszar taki stanowił 84,3% całkowitej powierzchni powiatu, ale znacznym udziałem (ponad połowa powierzchni) charakteryzowały się też powiaty: ostrowski (69,5%), międzychodzki (67,5%), wolsztyński (64,3%) i leszczyński (51,8%).

Wykres 6. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona według województw w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 6. Legally protected areas possessing unique environmental value by voivodships in 2016 As of 31 XII

Rozdział III

Chapter III

Rynek pracy

Labour market

Wielkopolskie jest województwem o znaczącym potencjale gospodarczym. W końcu 2016 r. w rejestrze REGON ujętych było 414,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie), co stanowiło trzecią (a w przeliczeniu na 10 tys. ludności – piątą) wielkość w kraju. Funkcjonowanie takiej bazy gospodarczej stwarza szersze możliwości zatrudnienia i sprzyja większej aktywności ekonomicznej mieszkańców. Miary opisujące aktywność ekonomiczną ludności w wieku 15 lat i więcej, wyznaczone na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), kształtują się tu lepiej od wskaźników ogólnopolskich (współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 58,1% wobec 56,2% w kraju, wskaźnik zatrudnienia – 55,3% wobec 52,8% i stopa bezrobocia – 4,8% wobec 6,2%) i w rankingu województw lokują wielkopolskie na 2. miejscu.

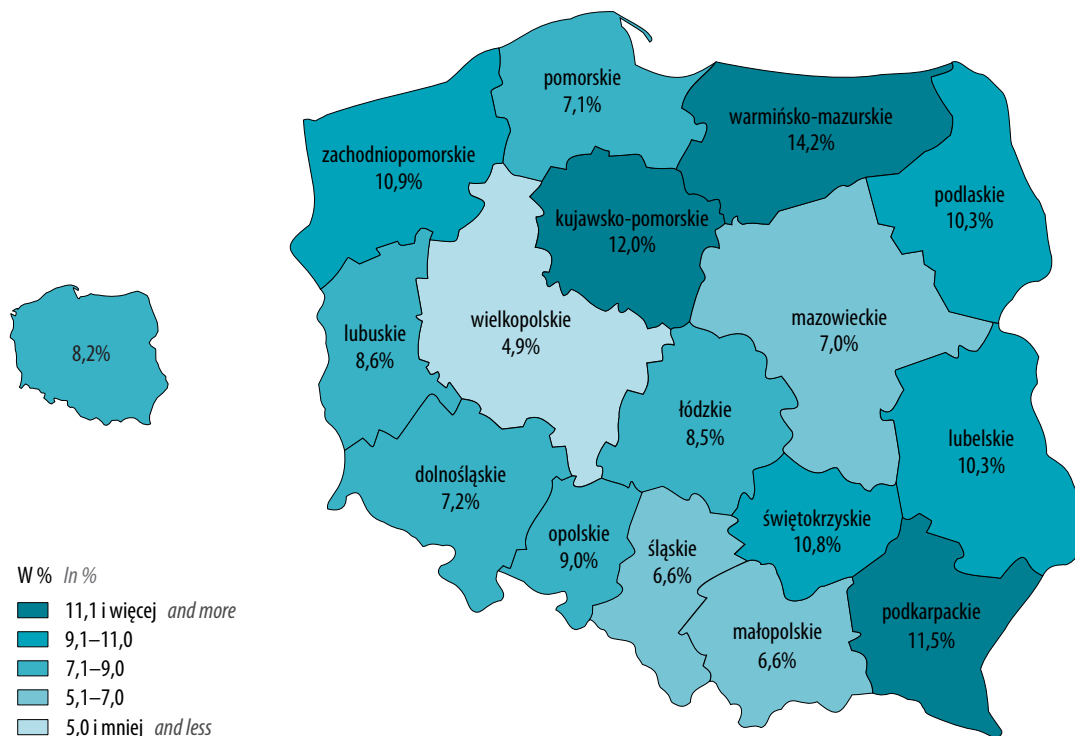
Konsekwencją działania dużej liczebnie bazy podmiotów gospodarki narodowej, generującej nowe miejsca pracy (według wyników reprezentacyjnego badania popytu na pracę, w 2016 r. w województwie wielkopolskim powstało ponad 66 tys. nowych miejsc pracy, tj. 10,7% ogółu takich miejsc w kraju), jest sytuacja na wielkopolskim rynku pracy. Podobnie jak w poprzednich latach, kształtowała się ona znacznie korzystniej niż w większości pozostałych województw. Według stanu na koniec 2016 r., liczba pracujących w gospodarce narodowej (uwzględniając pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) wynosiła tu 1500,1 tys. i w stosunku do 2015 r. zwiększyła się o 3,6%, przy przeciętnym wzroście w kraju o 3,2%. Pracujący stanowili 43,1% ogółu mieszkańców województwa wielkopolskiego (o 1,4 p.proc. więcej niż w 2015 r.) i 10,0% ogólnej liczby pracujących w Polsce (podobnie jak przed rokiem). Pod tym względem wielkopolskie nadal wyprzedzały tylko dwa województwa: mazowieckie (16,9%; 16,6% przed rokiem) i śląskie (11,4%; 11,5% przed rokiem). W województwie wielkopolskim najwięcej pracujących skupiały sekcje przemysłowe (24,7%; spadek udziału o 0,2 p.proc.) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych (16,8%; spadek o 0,1 p.proc.).

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie wielkopolskim utrzymuje się wciąż na najniższym poziomie w Polsce i w końcu grudnia 2016 r. wyniosła 4,9%, tj. o 1,2 p.proc. mniej niż przed rokiem i o 3,3% mniej niż przeciętnie w kraju. Stopę bezrobocia poniżej średniej krajowej (8,2%) odnotowało jeszcze pięć województw: małopolskie i śląskie (6,6%), mazowieckie (7,0%), pomorskie (7,1%) oraz dolnośląskie (7,2%). Najtrudniejszą sytuację obserwuje się nadal w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie stopa bezrobocia wyniosła 14,2%, tj. niemal trzykrotnie więcej niż w województwie wielkopolskim.

**Wykres 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego według województw w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII**

Chart 7. Registered unemployment rate by voivodships in 2016
As of 31 XII

Stosunkowo niska stopa bezrobocia rejestrowanego, rozpatrywana dla województwa jako całości, nie oddaje rozmiarów tego zjawiska na niższych szczeblach podziału terytorialnego. W końcu 2016 r. najniższy poziom tego wskaźnika odnotowano w Poznaniu (1,9% wobec 2,4% w 2015 r.) oraz w powiatach kępińskim (2,1% wobec 2,6%) i poznańskim (2,2% wobec 2,7%), natomiast najwyższy obserwowano w powiatach konińskim (14,1% wobec 15,0%) i kolskim (10,0% wobec 12,8%) oraz w Koninie (10,6% wobec 11,2%).

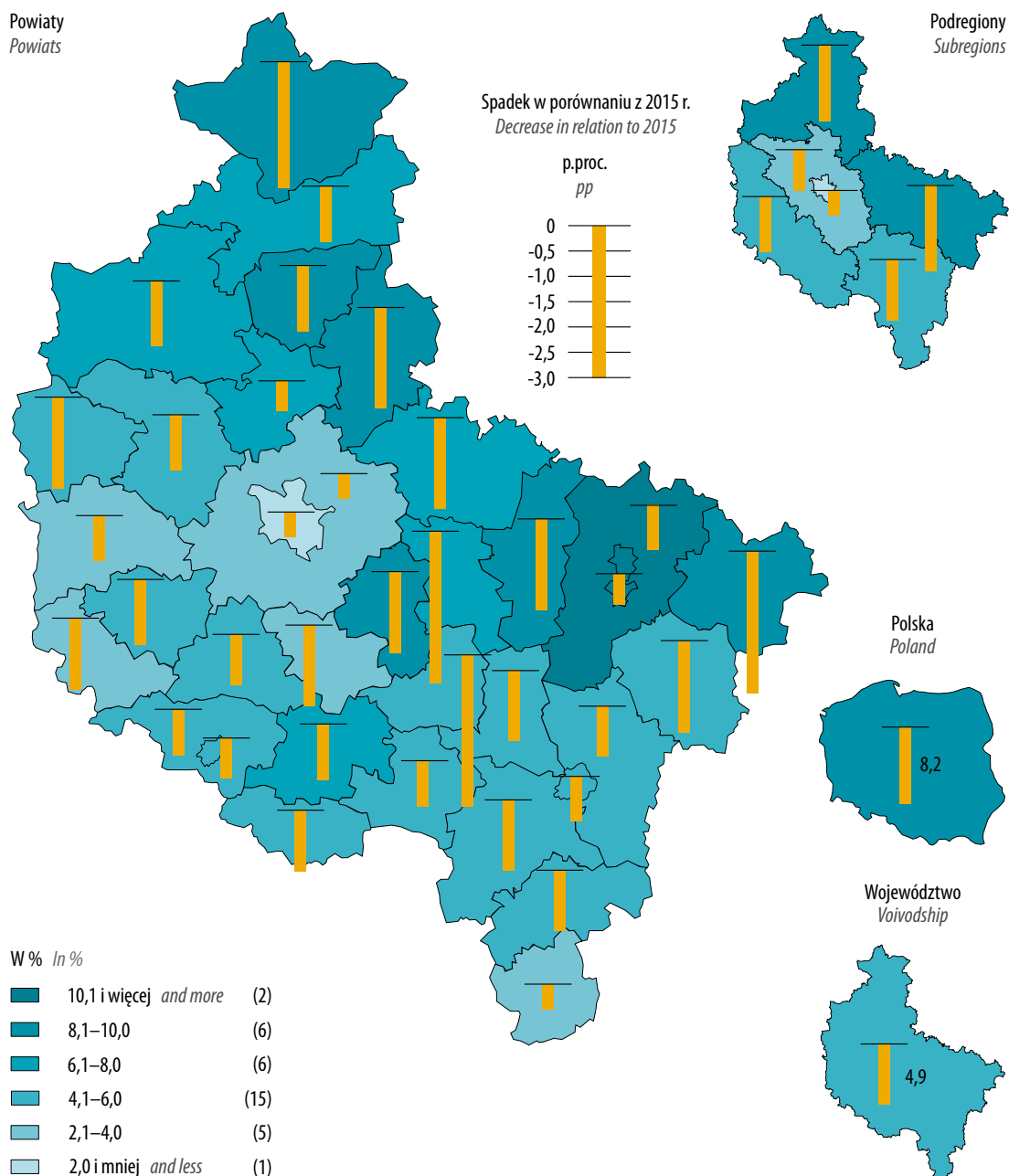
Dane o bezrobociu rejestrowanym dotyczące osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2017 poz. 1065).

Według stanu na koniec grudnia 2016 r., ewidencja powiatowych urzędów pracy w województwie wielkopolskim obejmowała 77,7 tys. bezrobotnych, tj. o 16,7% mniej niż w końcu 2015 r., a spadek liczebności obserwowano we wszystkich kategoriach, z wyjątkiem bezrobotnych posiadających dziecko niepełnosprawne w wieku do 18 roku życia (wzrost o 24,6%). W strukturze bezrobotnych w ciągu roku zmniejszył się m.in. odsetek osób bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia (o 2,4 p.proc. do 29,0%, przy spadku liczby bezrobotnych w tej kategorii o 23,2%, w tym poniżej 25 roku życia o 2,1 p.proc. do 14,6%, przy spadku liczby o 27,1%). Wzrósł natomiast udział m.in. bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko w wieku do 6 roku życia (o 2,5 p.proc. do 19,7%), a także osób powyżej 50 roku życia (o 0,7 p.proc. do 27,0%) i to pomimo spadku liczebności w tych kategoriach (odpowiednio o 4,6% i 14,4%).

W całym roku 2016 powiatowe urzędy pracy w województwie wielkopolskim zgłosiły łącznie 133407 ofert pracy (o 9,5% więcej niż przed rokiem), w tym 13209 propozycji odbycia stażu i 5710 ofert przeznaczonych dla niepełnosprawnych. Na koniec roku do wykorzystania pozostawało 5778 ofert, co oznacza, że na 1 ofertę przypadało 13 bezrobotnych (w 2015 r. 21 osób).

**Wykres 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII**

*Chart 8. Registered unemployment rate in 2016
As of 31 XII*

W nawiasach podano liczbę powiatów.
Number of powiats is given in parentheses.

Wydatki Funduszu Pracy w województwie wielkopolskim w 2016 r. wyniosły 482,8 mln zł, w tym na wypłatę zasiłków dla bezrobotnych wydatkowano 160,7 mln zł, tj. 33,3%, a na realizację programu promocji zatrudnienia – 295,9 mln zł, tj. 61,3%. W ramach tego programu samorzady powiatów najwięcej środków przeznaczyły na staże (28,8%). Istotny udział w tej grupie wydatków miały także wypłaty środków na podjęcie działalności gospodarczej (22,2%) oraz na refundację wynagrodzeń osób do 30 roku życia (16,8%) oraz kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla bezrobotnego (10,3%). Z ogólnej kwoty środków wydatkowanych w ramach programu promocji zatrudnienia 55,3% dotyczyło bezrobotnych do 30 roku życia (w tym 34,3% – do 25 roku życia), a 8,4% – osób w wieku powyżej 50 lat.

Rozdział IV

Chapter IV

Wynagrodzenia i świadczenia społeczne

Wages and salaries and social security benefits

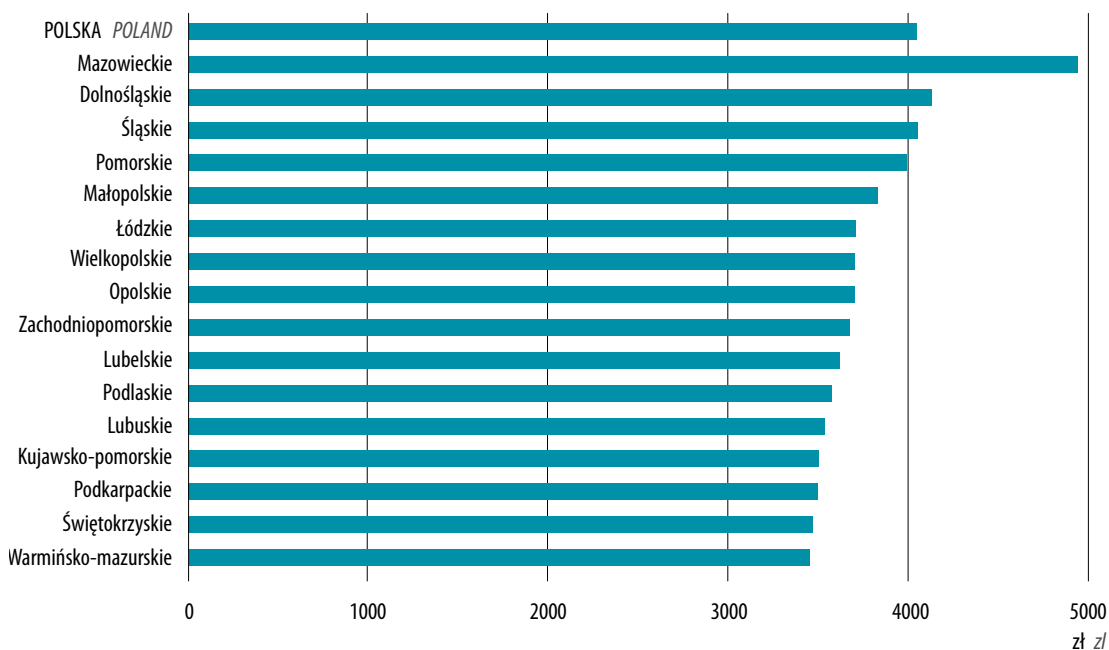
W roku 2016 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w województwie wielkopolskim wyniosło 3711,14 zł i w stosunku do poprzedniego roku zwiększyło się o 4,7%, przy przeciętnym wzroście w kraju o 3,7%. Wynagrodzenie w województwie wielkopolskim stanowiło 91,6% kwoty wynagrodzenia krajowego, co oznacza, że podobnie jak w większości województw było mniejsze niż przeciętnie w Polsce.

Przeciętne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku do podziału lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie, po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

Najlepiej byli wynagradzani zatrudnieni w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (gdzie przeciętne wynagrodzenie było o 73,3% wyższe niż średnio w województwie), informacja i komunikacja (o 52,7% wyższe od średniej) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 47,1% wyższe od średniej). Na stosunkowo niskim poziomie kształtowało się wynagrodzenie zatrudnionych w sekcjach zakwaterowanie i gastronomia (o 37,1% poniżej przeciętnego wynagrodzenia w województwie) oraz administrowanie i działalność wspierająca (o 20,9% poniżej średniej).

Wykres 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według województw w 2016 r.

Chart 9. Average monthly gross wages and salaries by voivodships in 2016

Biorąc pod uwagę jednostki gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9, stwierdzono, że poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie wielkopolskim w 2016 r. osiągnął 3894,10 zł, czyli był o 4,4% wyższy niż przed rokiem. W większości powiatów przeciętne wynagrodzenie było niższe od notowanego dla województwa. Poziom ten przekroczyły tylko trzy powiaty: Poznań (o 22,5%) oraz powiat szamotulski (o 7,8%) i powiat leszczyński (o 0,8%). Najniższe przeciętne wynagrodzenie kształtowało się w powiatach: kępińskim (o 31,7% niżej aniżeli średnio w województwie), grodziskim (o 22,8% niżej), jarocińskim (o 21,3% niżej), kaliskim (o 19,2% niżej), tureckim (o 18,7% niżej) oraz rawickim (o 18,3% niżej).

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych – ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa).

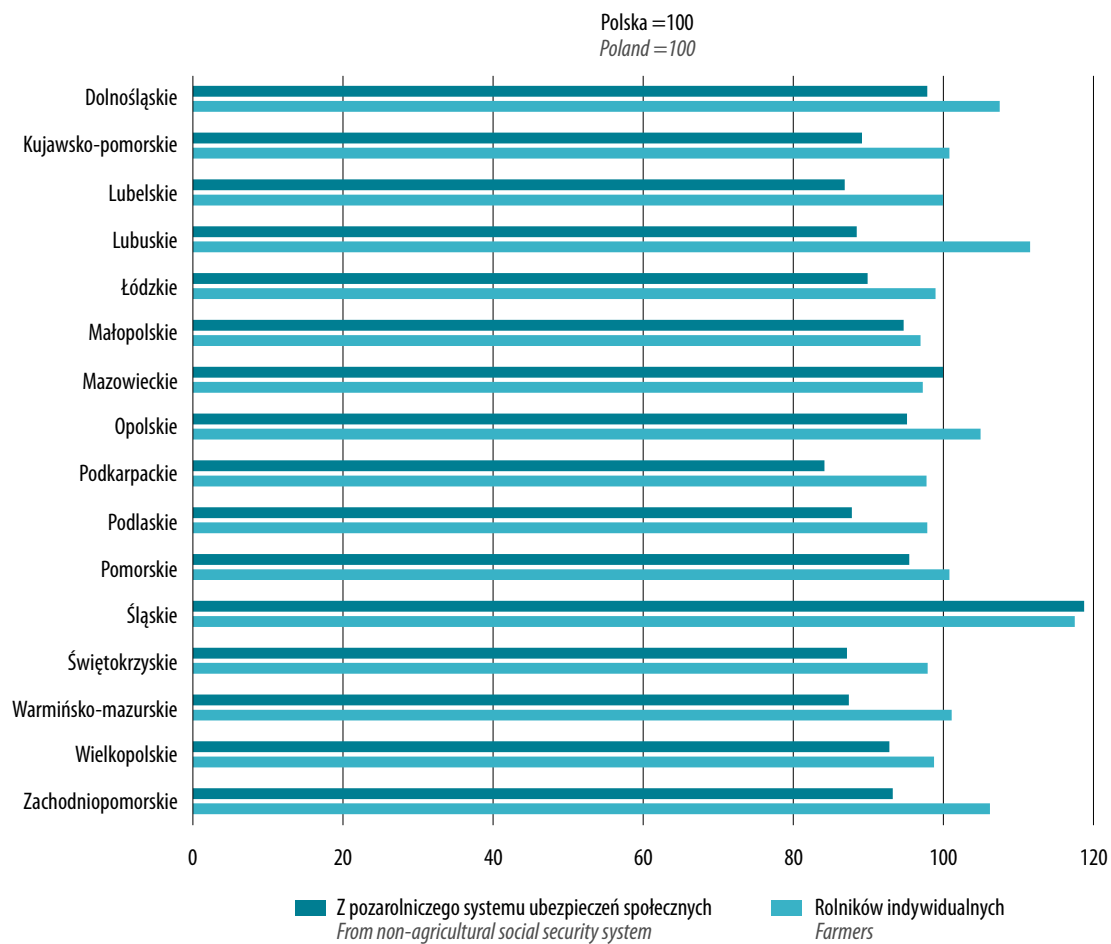
W 2016 r. w województwie wielkopolskim było 749,5 tys. emerytów i rencistów pobierających świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) lub z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). W ogólnej liczbie korzystających ze świadczeń społecznych w kraju wielkopolscy emeryci i renciści stanowili 8,4%, podobnie jak w poprzednim roku. W stosunku do 2015 r. liczba osób pobierających świadczenia z ZUS zwiększyła się o 0,6%, przy przeciętnym wzroście w Polsce o 0,5%. Liczba korzystających z KRUS wzrosła o podobną wielkość (0,6%), podczas gdy w kraju odnotowano spadek przeciętnej liczby świadczeniobiorców o 0,7%. Ze świadczeń ZUS korzystało 631,8 tys. osób (84,3% wszystkich korzystających ze świadczeń społecznych; w kraju, uwzględniając wszystkie instytucje wypłacające świadczenia emerytalno-rentowe, udział ZUS wynosił 82,1%). Najliczniejszą grupę świadczeniobiorców ZUS stanowili emeryci (65,7%, o 1,1 p.proc. więcej niż w 2015 r.; w kraju 70,0%; o 0,8 p.proc. więcej). Świadczeniobiorcami KRUS w województwie wielkopolskim było 117,7 tys. osób, w tym 88,7 tys., tj. 75,3%, pobierało emeryturę (w kraju emeryci stanowili 78,2% świadczeniobiorców z KRUS).

W 2016 r. przeciętna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w województwie wielkopolskim wyniosła 1935,97 zł i podobnie jak w większości województw była niższa od średniej w kraju. W porównaniu z 2015 r. wzrost świadczeń z pozarolniczego systemu ubezpieczeń wyniósł 2,0% (przy wzroście w kraju o 1,8%).

Informacje o świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Na poziomie bardziej zbliżonym do średniej krajowej kształtowały się emerytury i renty rolników indywidualnych (pomimo niewielkiego wzrostu dystansu w porównaniu z 2015 r.). Świadczenia uzyskiwane przez rolników w województwie wielkopolskim w 2016 r. wyniosły średnio 1168,04 zł wobec 1182,83 zł w kraju.

Wykres 10. Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto według województw w 2016 r.
 Chart 10. Average monthly gross retirement pay and pension by voivodships in 2016

Rozdział V

Chapter V

Budżety gospodarstw domowych

Household budgets

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2016 r. w województwie wielkopolskim wyniósł 1399,99 zł wobec 1474,56 zł w Polsce. Wśród pozostałych województw wielkopolskie plasowało się pod tym względem na 10. miejscu, tak samo jak przed rokiem. W porównaniu z 2015 r. kwota dochodów rozporządzalnych na osobę w województwie wielkopolskim zwiększyła się o 8,7%, przy średnim wzroście w kraju o 6,4%. Również dochód do dyspozycji, w kwocie 1369,93 zł, był mniejszy niż przeciętnie w Polsce, gdzie kształtował się na poziomie 1425,75 zł.

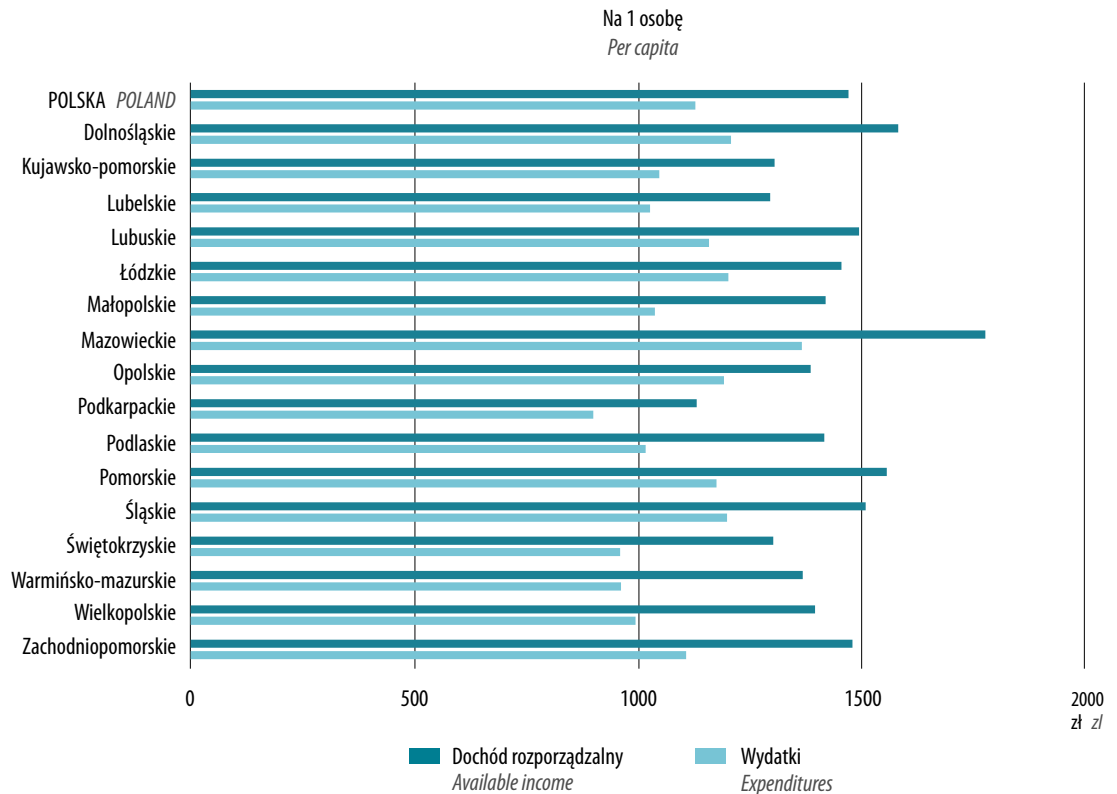
Dochód rozporządzalny obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek – rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych z tytułu dochodów (z pracy najemnej, ze świadczeń społecznych – z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych), bez składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez ubezpieczonego pracownika oraz bez podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek.

Dochód rozporządzalny przeznaczony jest na wydatki oraz przyrost oszczędności.

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o tzw. pozostałe wydatki. Dochód do dyspozycji przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

Przeciętne miesięczne nominalne wydatki gospodarstwa domowego na osobę w 2016 r. w województwie wielkopolskim wyniosły 997,62 zł i w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyły się o 4,0%, przy wzroście w kraju o 3,7% do 1131,64 zł. Relacja przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę do dochodu rozporządzalnego w województwie wielkopolskim kształtowała się na poziomie 71,3% wobec 76,7% w kraju (przed rokiem 74,5% wobec 78,7%). Najwięcej w przeliczeniu na osobę wydatkowały gospodarstwa domowe w województwie mazowieckim, a kwota przeciętnych wydatków była tam o 372 zł większa niż w wielkopolskim. Pod względem wielkości przeciętnych wydatków na osobę w 2016 r. wielkopolskie znalazło się na 13. miejscu w kraju (podobnie jak przed rokiem), wyprzedzając tylko województwa: podkarpackie (902,18 zł), świętokrzyskie (963,17 zł) i warmińsko-mazurskie (964,26 zł).

Wykres 11. Dochód rozporządzalny^a i wydatki^a w gospodarstwach domowych według województw w 2016 r.
 Chart 11. Available income^a and expenditures^a of households by voivodships in 2016

^a Przeciętne miesięczne.
^a Average monthly.

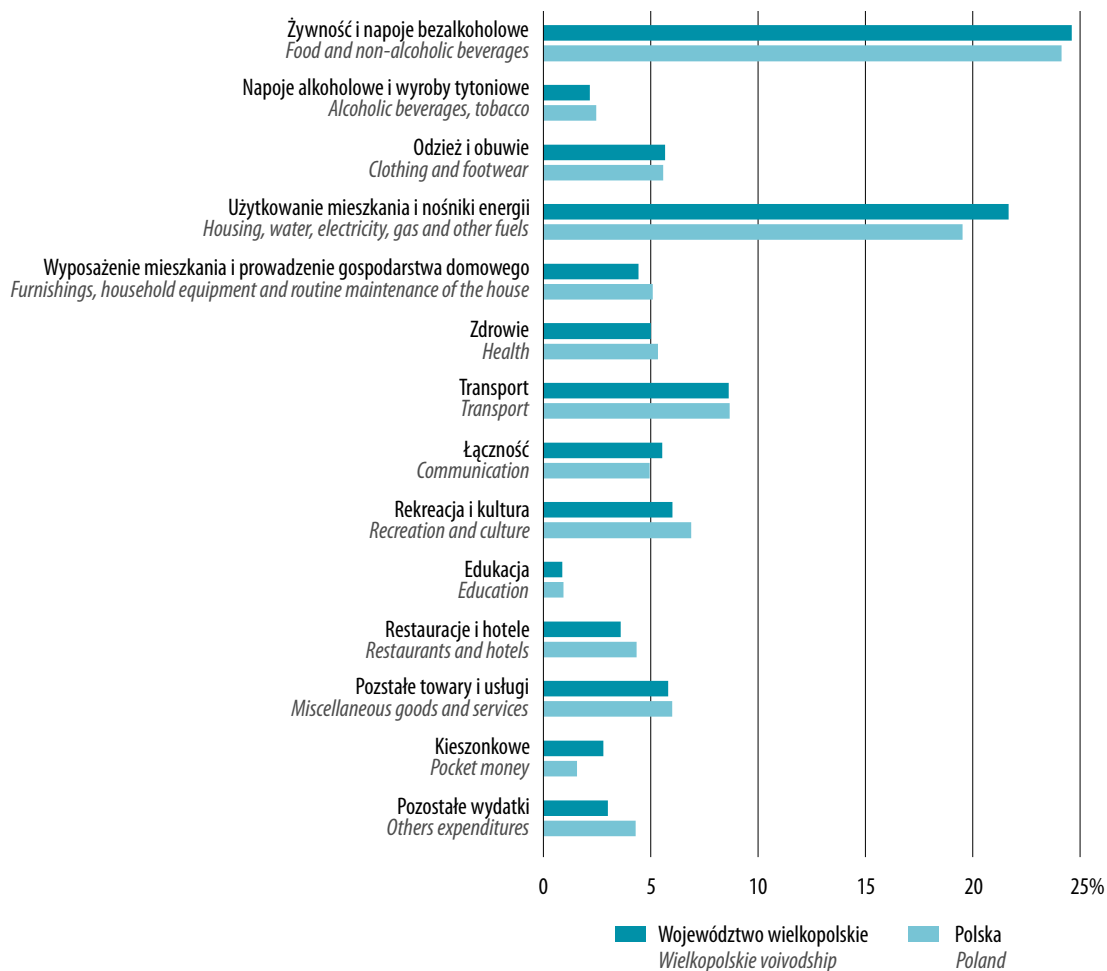
Wydatki obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę, jak również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyty, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego. Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, artykuły farmaceutyczne), półtrwałego użytkowania (np. odzież, książki, zabawki) i trwałego użytkowania (np. samochody, pralki, lodówki, telewizory).

Pozostałe wydatki obejmują m.in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary; koszty zakwaterowania młodzieży i studentów uczących się poza domem; alimenty dla osób prywatnych; niektóre podatki, np.: od nieruchomości, od spadków i darowizn, od dochodów z własności, z wynajmu i sprzedaży nieruchomości; straty pieniężne.

Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie wielkopolskim kształtowała się podobnie jak w kraju. Tak jak w poprzednich latach, w 2016 r. gospodarstwa domowe najczęściej środków przeznaczały na zakup żywności i napojów bezalkoholowych (24,6% ogółu wydatków na osobę wobec 24,8% w 2015 r. i 24,2% w kraju) oraz na użytkowanie mieszkania i nośniki energii (21,7% wobec 21,4% przed rokiem i 19,6% w kraju).

Wykres 12. Struktura wydatków w gospodarstwach domowych w 2016 r.
 Chart 12. Structure of expenditures of households in 2016

W 2016 r. utrzymała się tendencja systematycznego spadku przeciętnego miesięcznego spożycia na osobę większości podstawowych artykułów żywnościowych. Zmniejszyło się m.in. spożycie pieczywa i produktów zbożowych (z 5,81 kg na osobę w 2015 r. do 5,60 kg w 2016 r.; w kraju z 6,06 kg do 5,88 kg), jaj (z 9,24 szt. na osobę do 9,16 szt.; w kraju z 11,76 szt. do 11,64 szt.), cukru (z 1,03 kg na osobę do 0,95 kg; w kraju z 1,09 kg do 1,01 kg), mięsa (z 4,75 kg na osobę do 4,70 kg; w kraju wzrost z 5,27 kg do 5,32 kg), wędlin i innych przetworów mięsnych (z 1,84 kg na osobę do 1,80 kg; w kraju wzrost z 2,00 kg do 2,03 kg), a także mleka (z 2,72 l na osobę do 2,69 l; w kraju z 3,15 l do 3,08 l) oraz olejów i tłuszczów (z 1,18 kg na osobę do 1,15 kg; w kraju z 1,15 kg do 1,13 kg). Wzrosło natomiast spożycie wód mineralnych i źródlanych (z 3,56 l na osobę w 2015 r. do 4,01 l w 2016 r.; w kraju z 4,57 l do 4,91 l) oraz owoców (z 3,07 kg na osobę do 3,17 kg; w kraju z 3,59 kg do 3,66 kg). Podobnie jak w poprzednim roku, w skali kraju wielkopolskie było województwem o najniższym poziomie miesięcznego spożycia na osobę mięsa (4,70 kg wobec 6,87 kg w województwie podlaskim), wędlin i innych przetworów mięsnych (1,80 kg wobec 2,48 kg w podlaskim), jaj (9,16 szt. wobec 13,67 szt. w lubelskim), a także owoców (3,17 kg wobec 4,07 kg w zachodniopomorskim) i warzyw (7,22 kg wobec 10,60 kg w podlaskim) oraz, pomimo wzrostu spożycia, wód mineralnych i źródlanych (4,01 l wobec 5,94 l w województwie opolskim).

Z każdym rokiem zmienia się stan wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania. W 2016 r. zdecydowana większość gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim była wyposażona w chłodziarki lub chłodziarko-zamrażarki (99,0% gospodarstw wobec 98,7% przeciętnie w kraju), pralki automatyczne (97,4% wobec 95,8%), odbiorniki telewizyjne (97,1% wobec 96,4%) i telefony komórkowe (96,6% wobec 95,7%, w tym w smartfony 55,2% wobec 53,4%). Trzy czwarte gospodarstw posiadało komputer osobisty (76,3% wobec 75,2%, w tym z szerokopasmowym dostępem do Internetu 55,8% wobec 56,1%), a około 70% miało sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku (72,5% wobec 71,3% w kraju), samochód osobowy (70,2% wobec 63,7%), urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej (67,0% przy średniej ogólnopolskiej 62,2%) lub było wyposażonych w kuchenkę mikrofalową (66,0% wobec 58,1%).

Zasięg ubóstwa – gospodarstwo domowe (a tym samym wszystkie osoby wchodzące w jego skład) zostało uznane za ubogie, jeżeli poziom jego wydatków (obejmujących także wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od wartości przyjętej za granicę ubóstwa. Dla wyeliminowania wpływu, jaki na koszty utrzymania gospodarstw domowych wywiera ich skład społeczno-demograficzny, zarówno przy obliczaniu poziomu wydatków w gospodarstwach domowych, jak i ustalaniu granic ubóstwa (relatywnego oraz minimum egzystencji) zastosowano tzw. oryginalną skalę ekwiwalentności OECD. Według tej skali wagę 1 przypisuje się pierwszej osobie w gospodarstwie domowym w wieku 14 lat i więcej, wagę 0,7 – każdej następnej osobie w tym wieku oraz wagę 0,5 – każdemu dziecku w wieku poniżej 14 lat. Oznacza to np., że granica ubóstwa relatywnego dla gospodarstwa 4-osobowego złożonego z 2 osób dorosłych i 2 dzieci w wieku poniżej 14 lat jest 2,7 razy wyższa niż dla gospodarstwa 1-osobowego.

Relatywna granica ubóstwa to 50% średnich miesięcznych wydatków ustalonych na poziomie wszystkich gospodarstw domowych z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD. Granice ubóstwa szacowane są dla poszczególnych kwartałów; w IV kwartale 2016 r. relatywna granica ubóstwa wynosiła dla gospodarstw 1-osobowych 770 zł, a 4-osobowych (2 osoby dorosłe z 2 dzieci w wieku poniżej 14 lat) – 2080 zł.

„Ustawowa” granica ubóstwa to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 930, z późn. zm.) uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej. Od IV kwartału 2015 r. obowiązują następujące kwoty progowe: 634 zł dla gospodarstw 1-osobowych oraz 514 zł dla gospodarstw 4-osobowych.

Granica ubóstwa skrajnego ustalana jest na podstawie minimum egzystencji szacowanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych dla 1-osobowego gospodarstwa pracowniczego. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Granice ubóstwa szacowane są dla poszczególnych kwartałów; w IV kwartale 2016 r. granica ubóstwa skrajnego wyniosła dla gospodarstw 1-osobowych 550 zł, 4-osobowych (2 osoby dorosłe z 2 dzieci w wieku poniżej 14 lat) – 1486 zł.

W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2016 r. w województwie wielkopolskim zanotowano poprawę niektórych wskaźników zagrożenia ubóstwem materialnym, wyznaczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym, określający procentowy udział osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji, wyniósł 7,5% wobec 8,9% przed rokiem i 4,9% w kraju oraz 2,2% w województwie lubuskim (najniższa wartość wskaźnika). Ubóstwo relatywne, którego granicę ustalono na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych, w województwie wielkopolskim dotyczyło 18,5% osób w gospodarstwach domowych (20,8% w 2015 r.), przy średniej ogólnopolskiej 13,9% i najniższym odsetku (9,0%) w województwie lubuskim. Poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa w województwie wielkopolskim żyło 16,6% osób w gospodarstwach domowych, tj. o 0,1 p.proc. mniej niż w 2015 r. oraz o 3,9 p.proc. więcej niż przeciętnie w kraju (12,7%) i o 8,1 p.proc. więcej niż w województwie mazowieckim (8,5%).

Rozdział VI

Chapter VI

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych

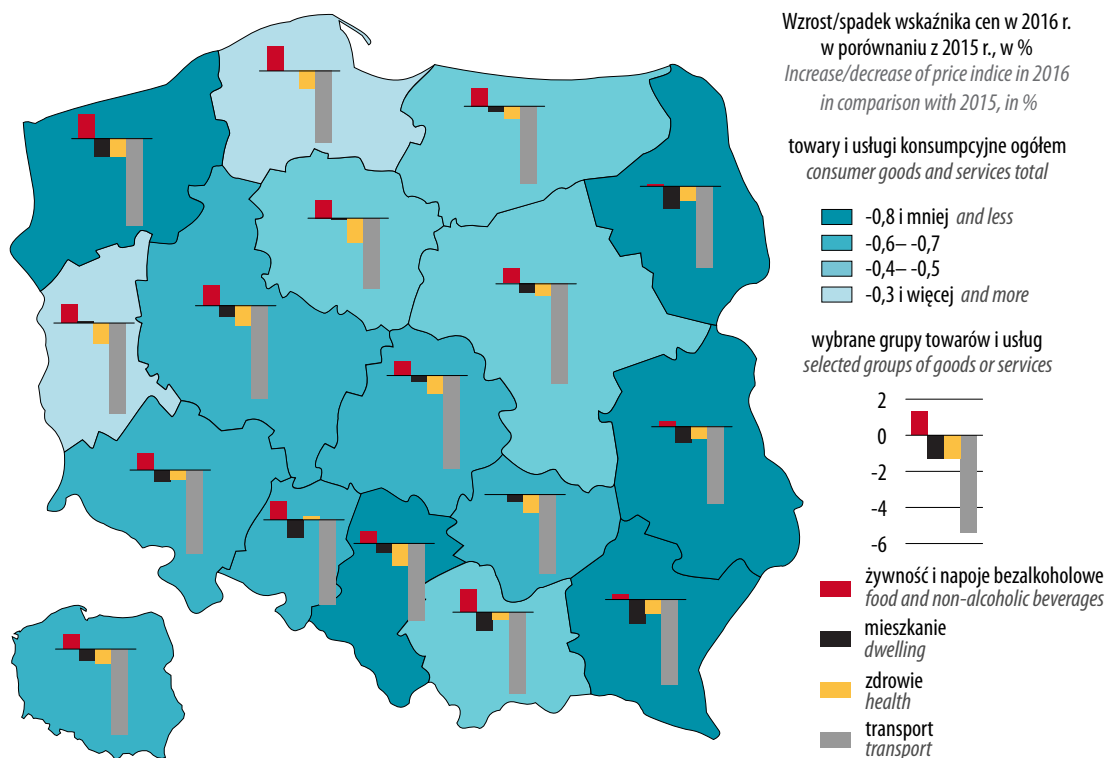
Prices of consumer goods and services

Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych obliczono przy przyjęciu systemu wag opracowanego na podstawie struktury wydatków (bez spożycia naturalnego i wydatków na ubezpieczenie na życie) gospodarstw domowych na zakup towarów i usług konsumpcyjnych z roku poprzedzającego rok badany, uzyskanej z badania budżetów gospodarstw domowych. Grupowania towarów i usług konsumpcyjnych dokonano na podstawie Klasyfikacji Spożycia Indywidualnego według Celu (COICOP).

W 2016 r. ceny towarów i usług konsumpcyjnych we wszystkich województwach były niższe niż przed rokiem. W województwie wielkopolskim roczny spadek wyniósł 0,6%, tj. tyle samo co w kraju (w poprzednim roku spadek cen był większy i sięgał 1,1%, przy przeciętnym w Polsce na poziomie 0,9%). O podobną wielkość ceny towarów i usług konsumpcyjnych obniżyły się w województwach łódzkim, opolskim i świętokrzyskim, natomiast większy spadek odnotowano m.in. w podlaskim (o 1,0 p.proc.), lubelskim, podkarpackim i zachodniopomorskim (o 0,9 p.proc) oraz śląskim (o 0,8 p.proc).

Spadek/wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych kształtował się różnie w poszczególnych grupach, co było konsekwencją poziomu cen towarów i usług wchodzących w ich skład, ale także udziału tych dóbr w ogólnej konsumpcji gospodarstw domowych. W 2016 r. we wszystkich województwach wzrosły ceny żywności i napojów bezalkoholowych. W wielkopolskim wzrost wyniósł 1,1% i był nieco większy niż przeciętnie w Polsce – 0,8% (w 2015 r. ceny żywności i napojów bezalkoholowych były niższe od notowanych w poprzednim roku odpowiednio o 2,0% i 1,7%). Na wzrost cen w tej grupie wpływ miały wyższe ceny m.in. cukru, owoców i warzyw. Znaczącą część wydatków gospodarstw domowych stanowią środki przeznaczone na użytkowanie mieszkania i nośniki energii oraz wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego. W 2016 r. w tej grupie towarów i usług w większości województw odnotowano spadek cen, wynikający m.in. z niższych opłat za nośniki energii. W województwie wielkopolskim ceny w tej grupie obniżyły się o 0,6%, tak samo jak w kraju (w 2015 r. opłaty związane z mieszkaniem były o 0,5% wyższe niż w poprzednim roku). Spadek cen dotyczył również towarów i usług związanych ze zdrowiem. Odnotowały go wszystkie województwa, z wyjątkiem opolskiego. W wielkopolskim ceny w tej grupie w ciągu roku obniżyły się o 1,1%, czyli więcej niż przeciętnie w kraju (o 0,8%; w 2015 r. obserwowano wzrost cen o 2,2% wobec 1,9% średnio w kraju). W większości województw obniżyły się także ceny związane z łącznością. W województwie wielkopolskim spadek cen w tej grupie towarów i usług wyniósł 1,0% wobec średniej krajowej na poziomie 0,8% (w 2015 r. w województwie, podobnie jak w kraju, wzrost wyniósł 1,9%). We wszystkich województwach tańsze niż przed rokiem były też towary i usługi związane z rekreacją i kulturą. W wielkopolskim spadek cen wyniósł 3,3% wobec 1,9% w kraju (w 2015 r. w tej grupie notowano wzrost o 1,0% wobec 0,7% w kraju). Spadek cen we wszystkich województwach dotyczył również towarów i usług z grupy odzież i obuwie. W porównaniu z 2015 r. w wielkopolskim ceny obniżyły się o 3,1%, przy spadku w kraju o 4,4% (w poprzednim roku o 3,2% wobec 4,8% w kraju). W skali roku największy spadek cen odnotowano w kategorii towarów i usług związanych z transportem, chociaż był on wolniejszy niż w 2015 r. Wielkopolskie należało do regionów o największym spadku, który w 2016 r. wyniósł tu 5,0%, przy średniej krajowej 4,6%. Większy spadek (o 5,4%) wystąpił tylko w województwie mazowieckim. W poprzednim roku ceny towarów i usług transportowych obniżyły się o 9,5%, przy średnim spadku w kraju o 8,9%.

Wykres 13. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych według województw w 2016 r.
 Chart 13. Price indices of consumer goods and services by voivodships in 2016

Wzrost cen w 2016 r. w większości województw dotyczył również grupy napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (w wielkopolskim o 0,9%, przy przeciętnym wzroście w kraju o 0,7%; w 2015 r. o 1,2%, tak samo jak w kraju). W skali roku w całym kraju (z wyjątkiem małopolskiego) podrożały też usługi edukacyjne. W województwie wielkopolskim wzrost cen w tej grupie wyniósł 0,3%, przy średniej ogólnopolskiej 0,8% (w 2015 r. 0,6% wobec 1,1% w kraju). Ponadto we wszystkich województwach droższe niż w 2015 r. były towary i usługi związane z restauracjami i hotelami (wzrost o 1,6%, przy przeciętnym w kraju o 1,4%; w poprzednim roku o 1,4% wobec 1,3%).

Rozdział VII

Chapter VII

Mieszkania

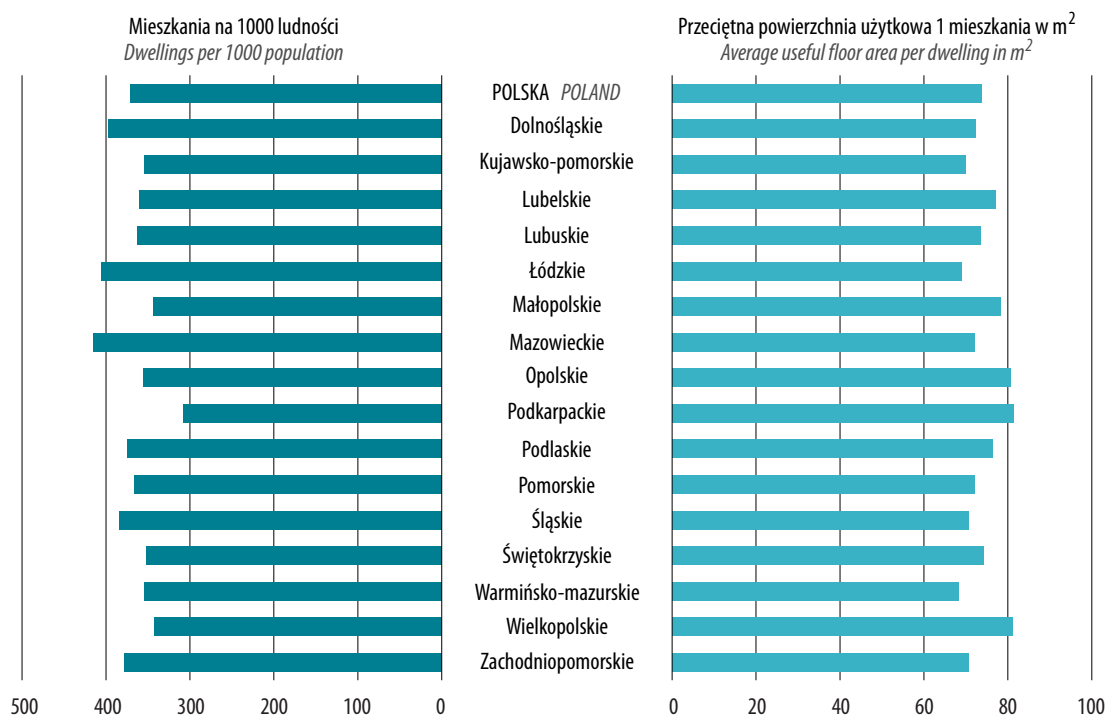
Dwellings

Informacje o zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań, a także izb i powierzchni użytkowej w tych mieszkaniach, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Dane nie obejmują lokali zbiorowego zamieszkania (hotele pracowników, domów studenckich i internatów, domów opieki społecznej i in.) i pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a z różnych względów zamieszkanymi (pomieszczeń inwentarskich, barakowców, statków, wagonów i in.).

Według bilansu zasobów mieszkaniowych, w końcu 2016 r. w województwie wielkopolskim było 1193,5 tys. mieszkań, tj. o 1,3% więcej niż przed rokiem. Podobnie jak w poprzednich latach, pod względem wielkości zasobów wielkopolskie zajmowało 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim i śląskim, natomiast po odniesieniu tej wielkości do liczby mieszkańców, lokowało się na miejscu przedostatnim, przed województwem podkarpackim. Największą liczbą mieszkań dysponują Poznań i powiat poznański, tam też – w skali roku – odnotowano największy (w liczbach bezwzględnych) przyrost zasobów mieszkaniowych (w powiecie poznańskim o 3,8 tys. mieszkań, a w Poznaniu o 2,8 tys.). Wskaźnik określający liczbę mieszkań przypadających na 1000 ludności w województwie wielkopolskim w 2016 r. wyniósł 343 mieszkania, tj. o 28 mniej niż przeciętnie w kraju (w 2015 r. przypadało tu 339 mieszkań wobec 367 w kraju). Tak jak w poprzednich latach, pod względem wielkości tego wskaźnika przodowały miasta na prawach powiatu. Natomiast największy przyrost zasobów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w stosunku do poprzedniego roku, obserwowano w powiecie wrzesińskim (o niemal 8 punktów, z 323 mieszkań w 2015 r. do 331 w 2016 r.), w Lesznie (o 7 punktów, z 371 mieszkań do 378), w Poznaniu (o prawie 7 punktów, z 463 mieszkań do 470) i powiecie średzkim (o ponad 6 punktów, z 308 mieszkań do 314). Podobnie jak w poprzednich latach, relatywnie małe były zasoby mieszkaniowe powiatów: leszczyńskiego (275 mieszkań na 1000 ludności), kaliskiego (277 mieszkań), wolsztyńskiego (277 mieszkań) i konińskiego (279 mieszkań). Natomiast najmniejszy przyrost wskaźnika (o niecałe 2 punkty) odnotowano w powiatach: czarnkowsko-trzcieńskim, tureckim, słupeckim i wolsztyńskim.

**Wykres 14. Zasoby mieszkaniowe^a według województw w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII**

Chart 14. Dwelling stocks^a by voivodships in 2016
As of 31 XII

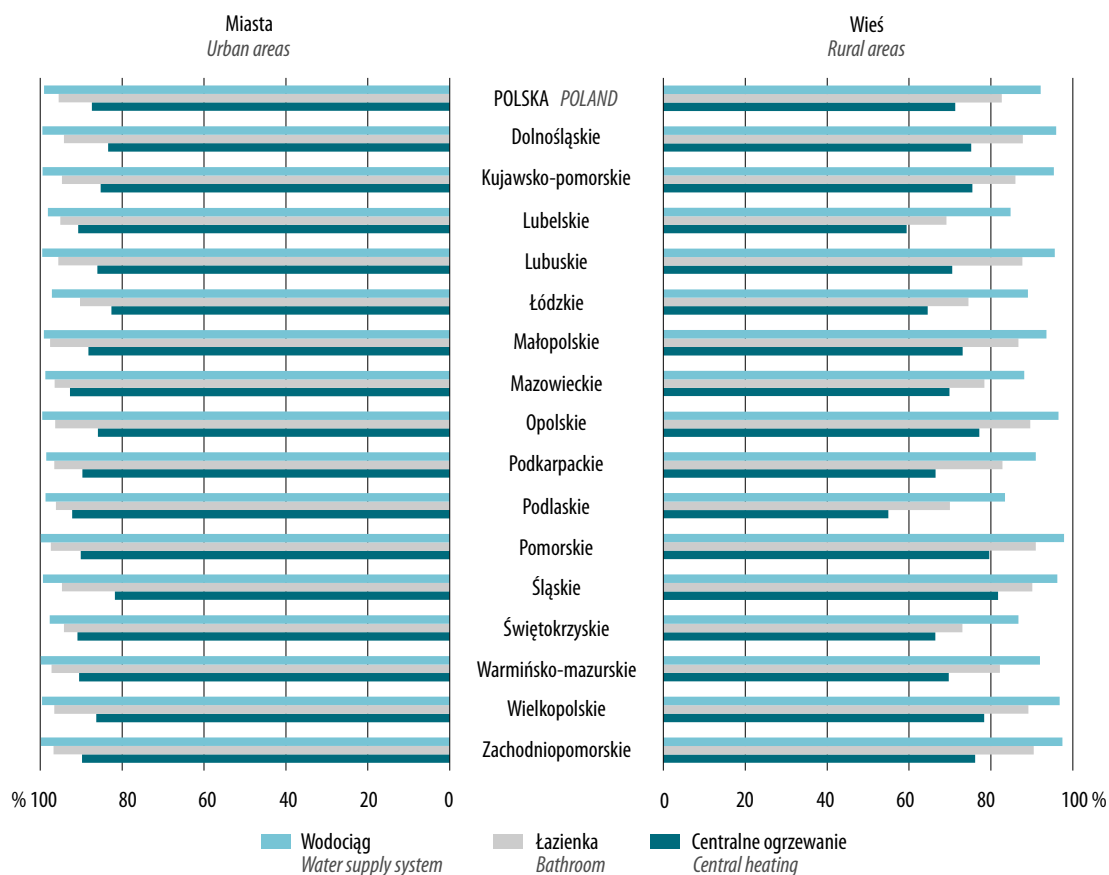
^a Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.
^a Based on balances of dwellings stocks.

W 2016 r. w województwie wielkopolskim na 1 osobę przypadało przeciętnie 27,8 m² powierzchni użytkowej mieszkania, podczas gdy w kraju było to 27,4 m² (przed rokiem 27,4 m² wobec 27,0 m² w kraju). W 1 mieszkaniu mieszkało średnio 2,92 osób, natomiast na 1 izbę przypadało przeciętnie 0,72 osób (w kraju 2,69 i 0,70 osób). Mieszkania na wsi miały więcej izb i większą przeciętną powierzchnię użytkową niż w miastach (odpowiednio: 4,53 izb i 99,1 m² wobec 3,77 izb i 70,4 m² w miastach), ale były gęściej zaludnione (3,54 osób na mieszkanie i 28,0 m² powierzchni użytkowej na osobę wobec 2,55 osób i 27,7 m² w miastach).

W 2016 r. w województwie wielkopolskim odnotowano niewielkie zmiany w wyposażeniu lokali mieszkalnych w podstawowe instalacje. Podobnie jak przed rokiem, przez wodociągi obsługiwanych było 98,5% mieszkań. Ustęp posiadało 96,1%, a łazienkę 93,8% mieszkań, tj. w obu przypadkach o 0,1 p.proc. więcej niż w 2015 r. Odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie w ciągu roku zwiększył się o 0,2 p.proc. do 83,3%, natomiast udział mieszkań podłączonych do sieci gazowej zmalał o 0,2 p.proc. i wyniósł 51,4%.

Wykres 15. Mieszkania w zasobach mieszkaniowych^a wyposażone w instalacje według województw w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

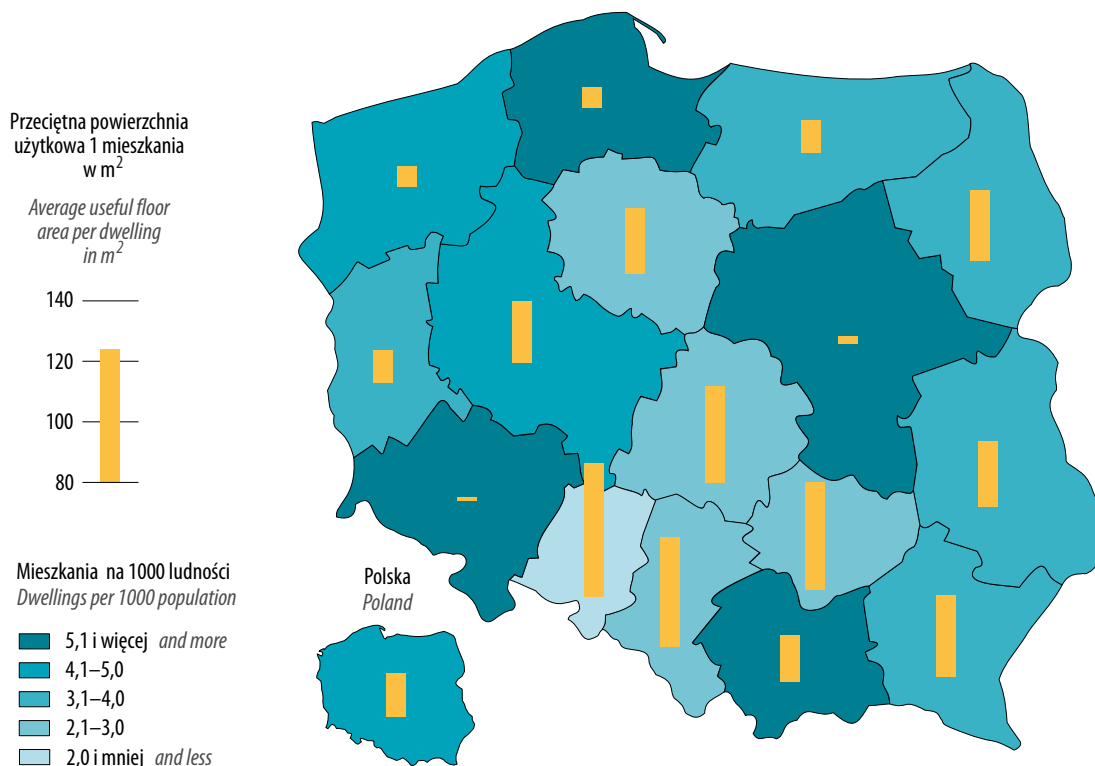
Chart 15. Dwellings in dwelling stocks^a fitted with installations by voivodships in 2016 As of 31 XII

^a Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.
^a Based on balances of dwellings stocks.

W 2016 r. w województwie wielkopolskim oddano do użytkowania 16412 mieszkań, tj. o 2,1% więcej niż przed rokiem. Stanowiły one 10,0% wszystkich mieszkań przekazanych do eksploatacji w Polsce. Pod względem liczby wybudowanych mieszkań wielkopolskie tym razem znalazło się na 4. miejscu po województwach: mazowieckim (36049 mieszkań stanowiących 22,1% wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w kraju), małopolskim (17379 mieszkań, tj. 10,6%) i dolnośląskim (16506 mieszkań, tj. 10,1%).

Wykres 16. Mieszkania oddane do użytkowania według województw w 2016 r.
 Chart 16. *Dwellings completed by voivodships in 2016*

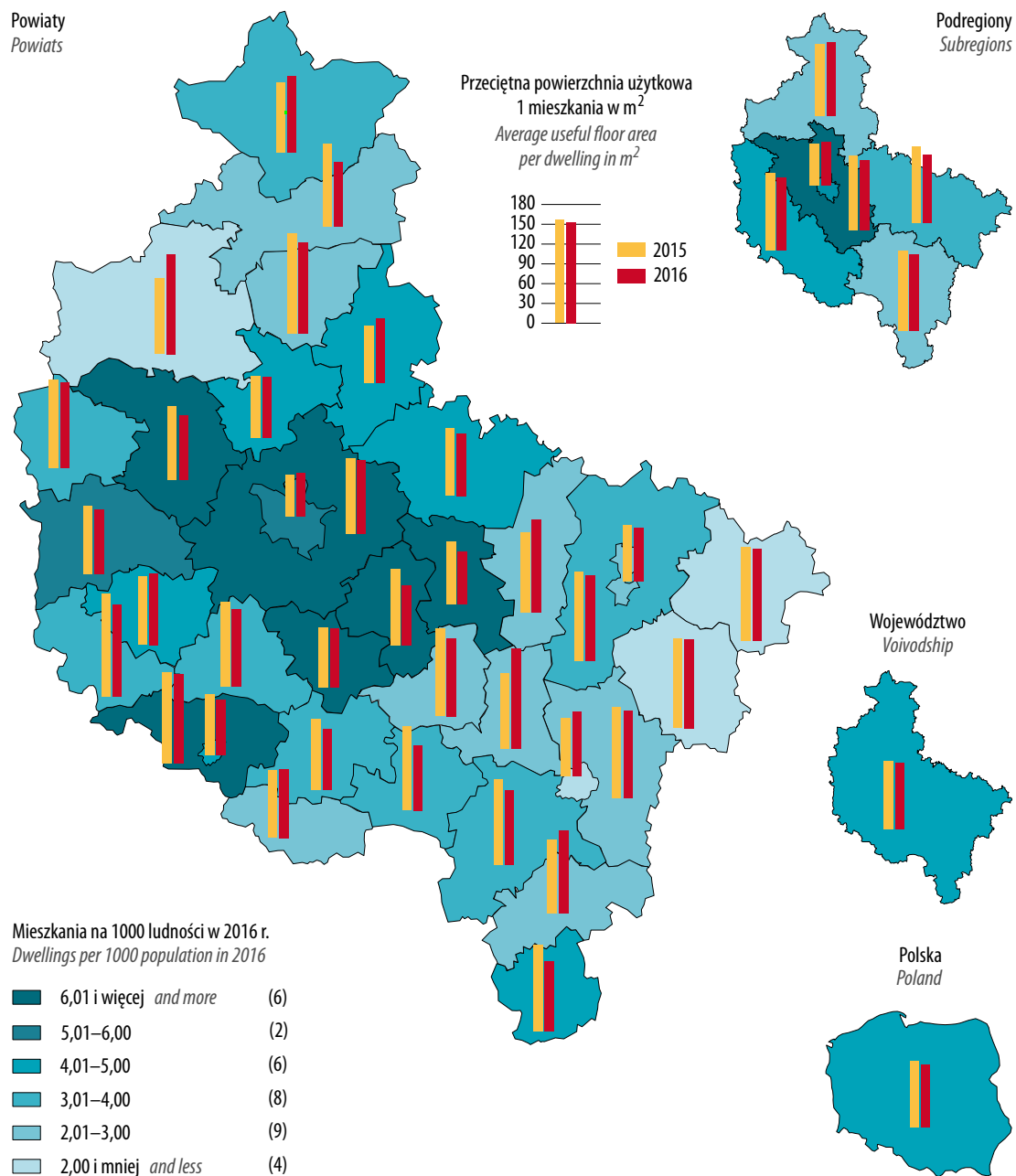

W przeliczeniu na 1000 ludności w województwie wielkopolskim przekazano do eksploatacji średnio 4,7 mieszkań (wobec 4,6 w 2015 r.), tj. o 0,4 p.proc. więcej niż przeciętnie w Polsce (4,3 mieszkań wobec 3,8 przed rokiem), ale mniej niż w województwach: mazowieckim (6,7 mieszkań wobec 5,5), pomorskim (5,7 mieszkań, podobnie jak przed rokiem) dolnośląskim (5,7 mieszkań wobec 4,8) i małopolskim (5,1 mieszkań wobec 4,3).

W większości powiatów województwa wielkopolskiego w 2016 r. oddano do użytkowania mniej mieszkań niż przeciętnie w województwie. Najwyższy wskaźnik, podobnie jak przed rokiem, zanotowano w powiecie poznańskim, gdzie na 1000 ludności przypadało 11,0 nowych mieszkań (wobec 10,5 przed rokiem). Wskaźnik wyższy od średniej zanotowano jeszcze w 10 powiatach: wrzesińskim (8,3 wobec 5,3), średzkim (8,0 wobec 5,6), leszczyńskim (6,8 wobec 6,6), śremskim (6,3 wobec 5,8), szamotulskim (6,2 wobec 4,4) i nowotomyskim (5,9 wobec 4,5), a także w Poznaniu (5,4 wobec 6,7), powiecie gnieźnieńskim (4,9 wobec 4,3), Lesznie (4,9 wobec 4,1) oraz powiecie obornickim (4,8 wobec 4,1). Najniższy wskaźnik – 1,6 mieszkań na 1000 ludności – odnotowano w trzech powiatach: w Kaliszu (w 2015 r. 2,7) oraz w czarnkowsko-trzcianeckim (w 2015 r. 2,6) i tureckim (w 2015 r. 2,1).

W przeliczeniu na 1000 zawartych małżeństw, w 2016 r. w województwie wielkopolskim przekazano do eksploatacji 886 mieszkań (przy średniej dla całego kraju 844 mieszkania), co lokowało ten region na 5. miejscu w kraju (o jedną pozycję niżej niż przed rokiem) po województwach: mazowieckim (1350 mieszkań), dolnośląskim (1190 mieszkań), pomorskim (1061 mieszkań) i małopolskim (965 mieszkań).

Wykres 17. Mieszkania oddane do użytkowania
Chart 17. Dwellings completed

W nawiasach podano liczbę powiatów.
 Number of powiats is given in parentheses.

W województwie wielkopolskim budownictwo mieszkaniowe najintensywniej rozwija się w powiecie poznańskim, gdzie w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw w 2016 r. powstało 2140 mieszkań. (w 2015 r. 2149 mieszkań). Wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej zanotowano jeszcze w powiatach: wrzesińskim (1491 mieszkań wobec 1017 w poprzednim roku), średzkim (1412 wobec 1039), szamotulskim (1239 wobec 827), śremskim (1211 wobec 1032), leszczyńskim (1195 wobec 1244) i nowotomyskim (1086 wobec 865), a także w Lesznie (1019 wobec 895) i Poznaniu (926 wobec 1391) oraz w powiecie gnieźnieńskim (911 wobec 821).

Przeciętna powierzchnia użytkowa nowo budowanych mieszkań w województwie wielkopolskim w 2016 r. wynosiła 100,5 m², czyli o 2,4 m² mniej niż w 2015 r., ale o 6,0 m² więcej niż średnio w Polsce (94,5 m²). Pod względem przeciętnej wielkości nowo budowanych mieszkań wielkopolskie zajęło 9. miejsce wśród wszystkich województw (o jedną pozycję niżej niż w 2015 r.). Największe mieszkania w województwie wielkopolskim oddano do użytkowania w powiecie pleszewskim, gdzie 1 mieszkanie miało przeciętnie 152,2 m², a ponadto w powiatach: czarnkowsko-trzcianeckim (151,4 m²), słupeckim (140,8 m²), wolsztyńskim (139,3 m²), kolskim (138,7 m²) i chodzieskim (137,8 m²). Duża przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zrealizowanych w wymienionych powiatach wskazuje, że zdecydowaną większość stanowiły tam mieszkania zrealizowane przez budownictwo indywidualne. Najmniejszą przeciętną powierzchnią użytkową miały nowo wybudowane mieszkania w Poznaniu (65,6 m²), a także w powiecie wrzesińskim (79,6 m²) oraz w Koninie (80,5 m²) i Lesznie (84,0 m²), gdzie dominowało budownictwo inne niż indywidualne, przede wszystkim na sprzedaż lub wynajem.

Rozdział VIII

Chapter VIII

Infrastruktura komunalna

Municipal infrastructure

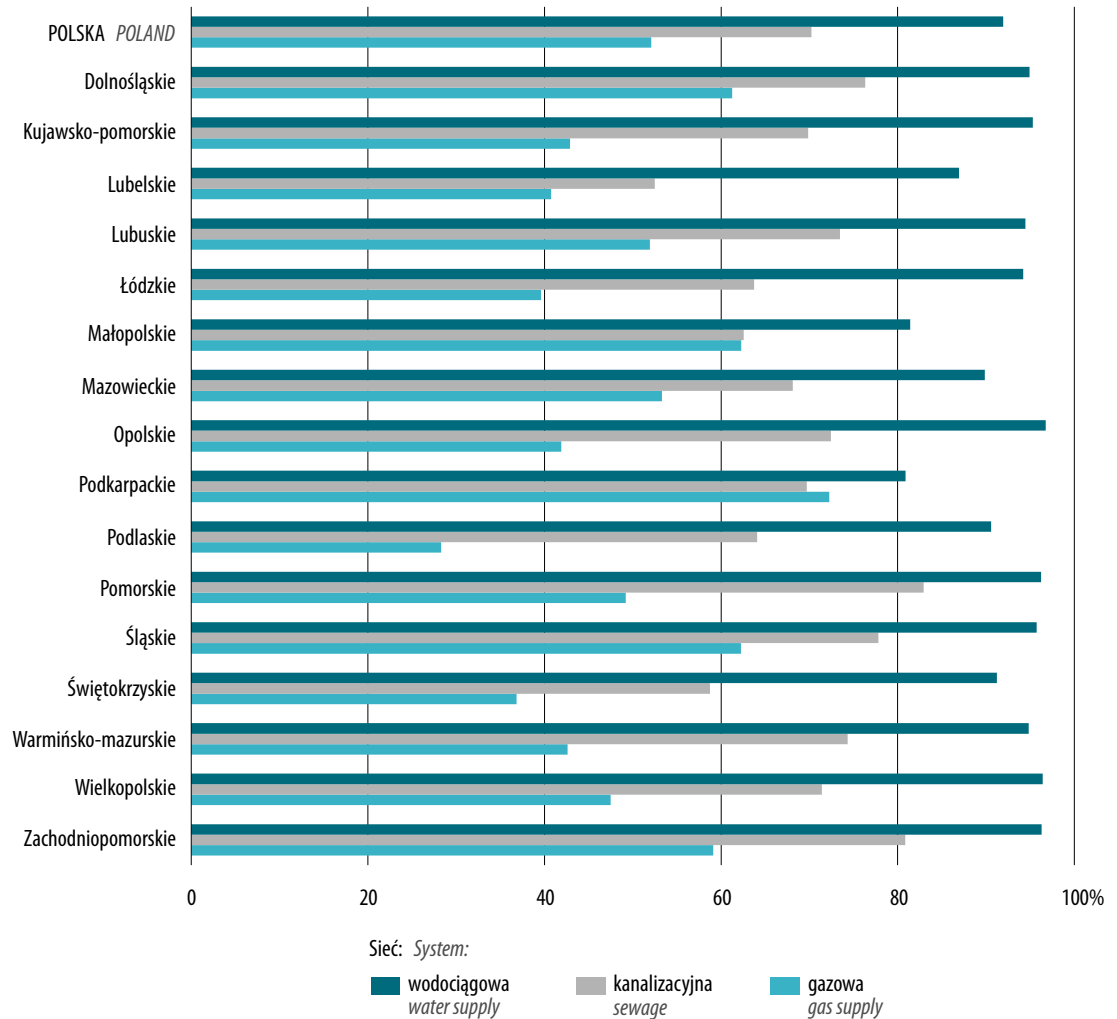
Informacje o długości sieci wodociągowej i gazowej dotyczą sieci rozdzielczej (bez przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów) oraz sieci przesyłowej (magistralnej), tj. przewodów doprowadzających do sieci rozdzielczej wodę i gaz.

Dane o długości sieci kanalizacyjnej, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

W 2016 r. długość wodociągowej sieci rozdzielczej w województwie wielkopolskim wyniosła 32,1 tys. km i w ciągu roku zwiększyła się o 0,8% (w kraju o 1,0%), podobnie w miastach i na obszarach wiejskich (odpowiednio o 0,7% i 0,8%). Do budynków mieszkalnych doprowadzono w tym czasie 6,3 tys. nowych przyłączy wodociągowych, tym samym ich całkowita liczba zwiększyła się o 1,1% (w kraju przeciętny wzrost wyniósł 1,8%). Z sieci wodociągowej korzystało 96,4% ogółu mieszkańców województwa (przy średniej w skali kraju 91,9%). Większy odsetek (96,8%) miało tylko województwo opolskie. W miastach udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej był większy niż na wsi (97,9% wobec 94,7%). Zużycie wody w gospodarstwach domowych w województwie wielkopolskim w porównaniu z rokiem 2015 zwiększyło się o 1,4%, przy nieznacznym wzroście w kraju (o 0,1%). Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca kształtowało się tu na poziomie 37,4 m³ i było o 0,5 m³ większe niż przed rokiem, a o 5,2 m³ większe niż przeciętnie w kraju. W wielkopolskich miastach zużycie wody w ciągu roku wzrosło o 0,5 m³ (do 35,7 m³ na osobę), a na wsi zwiększyło się o 0,4 m³ (do 39,4 m³).

Wykres 18. Ludność korzystająca^a z urządzeń komunalnych w % ogółu ludności według województw w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 18. Population using^a municipal installations in % of total population by voivodships in 2016 As of 31 XII

^a Dane szacunkowe.
a Estimated data.

W 2016 r. sieć kanalizacyjna w województwie wielkopolskim osiągnęła długość 13,9 tys. km i w ciągu roku wydłużyła się o 0,8 tys. km, tj. o 6,3% (w kraju o 2,9%). Przybyło w tym czasie 22,2 tys. nowych przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych, co oznacza wzrost średnio o 6,8%, na wsi nawet o 8,1% (w kraju liczba przyłączy kanalizacyjnych zwiększyła się o 5,0%). W 2016 r. sieć kanalizacyjna w województwie wielkopolskim obejmowała 71,4% ogółu mieszkańców, przy czym w miastach z kanalizacji sieciowej korzystało 92,0% ludności, a na wsi 46,6% (w kraju odpowiednio: 70,2%, 90,0% i 40,3%).

W 2016 r. rozwój infrastruktury gazowej na obszarze województwa wielkopolskiego spowodował przyrost długości sieci (przesyłowej i rozdzielczej łącznie), w stosunku do poprzedniego roku, o blisko 450 km (o 3,0%; w kraju średnio o 2,1%), w tym 309 km na wsi. Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej wyniósł 47,5%, przy czym w miastach był większy niż na wsi (68,0% wobec 22,8%). W skali kraju z sieci gazowej korzystało odpowiednio: 52,1%, 71,4% i 23,0% mieszkańców. W porównaniu z 2015 r. liczba odbiorców gazu sieciowego zwiększyła się o 1,7%, natomiast jego zużycie wzrosło o 11,8%. Większy przyrost zanotowano na wsi (odbiorcy o 5,4%, a zużycie o 15,8%; w miastach odpowiednio o 0,9% i o 10,2%). Zużycie gazu z sieci przez gospodarstwa domowe w województwie wielkopolskim w 2016 r. w przeliczeniu na 1 odbiorcę wyniosło 760,3 m³ (przy średniej ogólnopolskiej 550,7 m³) i w ciągu roku zwiększyło się o 69,0 m³. Podobnie jak w 2015 r., wskaźnik zużycia gazu był tu najwyższy w kraju. Na wsi zużycie gazu było większe niż w mieście i kształtowało się na poziomie 1234,9 m³ na odbiorcę wobec 653,7 m³. W wielkopolskich miastach zużycie gazu na odbiorcę (w odniesieniu do 2015 r.) zwiększyło się o 55,4 m³, podczas gdy na wsi wzrost zużycia był 2-krotnie większy – o 111,4 m³ (w kraju wzrost ten wyniósł odpowiednio 41,9 m³ i 57,7 m³).

Rozdział IX

Chapter IX

Transport i telekomunikacja

Transport and telecommunications

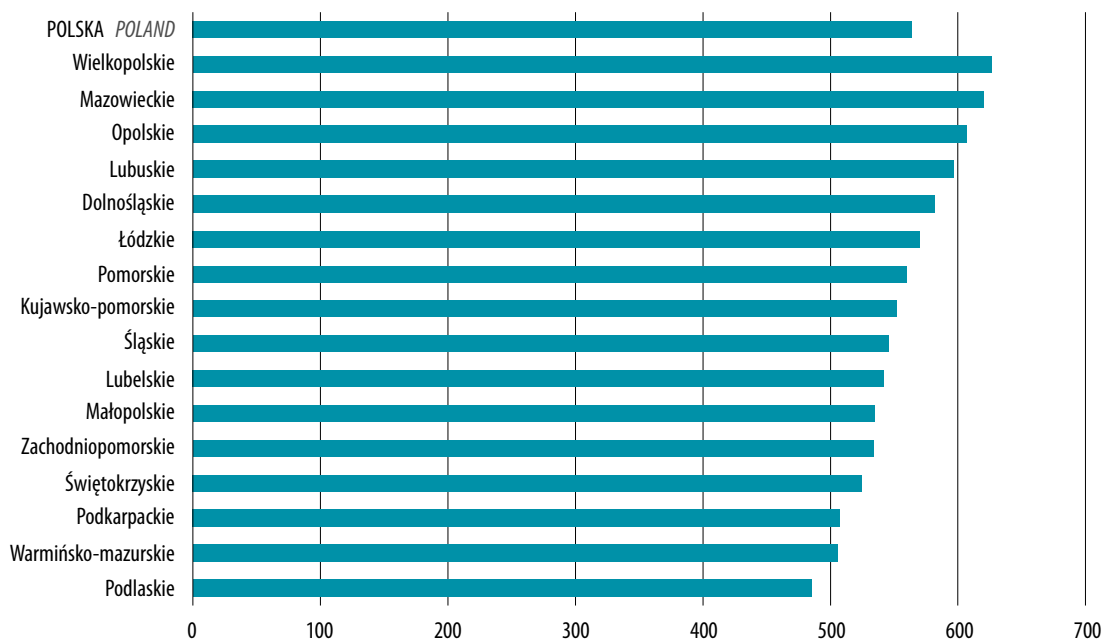
Informacje o pojazdach samochodowych prezentowane są według ewidencji prowadzonej przez Ministerstwo Cyfryzacji. Dane obejmują pojazdy posiadające pozwolenie czasowe wydawane w końcu danego roku, nie obejmują pojazdów wyrejestrowanych.

Pozwolenie czasowe wydawane jest na okres do około 30 dni w celu załatwienia wszystkich formalności związanych z rejestracją pojazdu i niezbędnych do otrzymania docelowego dowodu rejestracyjnego.

Według stanu na koniec 2016 r., w województwie wielkopolskim było zarejestrowanych 2181,6 tys. samochodów osobowych. W ciągu roku ich liczba zwiększyła się o 96,8 tys. (wzrost o 4,6%, tak samo jak w kraju). W przeliczeniu na 1000 ludności przypadało tu 627 samochodów osobowych, tj. o 27 więcej niż w 2015 r. i o 63 więcej niż przeciętnie w kraju. Wielkopolskie od lat utrzymuje pod tym względem czołową pozycję wśród wszystkich województw; dystans dzielący je od województwa podlaskiego, nadal zajmującego w tym rankingu ostatnią lokatę, w 2016 r. wyniósł 142 samochody i w ciągu roku zwiększył się o sześć.

Wykres 19. Samochody osobowe na 1000 ludności według województw w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 19. Passenger cars per 1000 population by voivodships in 2016
As of 31 XII

W 2016 r. w województwie wielkopolskim było zarejestrowanych 8,4 tys. autobusów (7,4% ich ogólnej liczby w kraju). W porównaniu z poprzednim rokiem liczba pojazdów tego typu zwiększyła się o 221 (wzrost o 2,7%; w kraju o 3,0%).

Komunikacja miejska – gminne przewozy pasażerskie wykonywane w granicach administracyjnych miasta albo miasta i gminy lub miast i gmin sąsiadujących (jeśli zawarły porozumienie lub utworzyły związek międzygminny w celu wspólnej realizacji publicznego transportu zbiorowego); w przypadku gmin miejsko-wiejskich łącznie z obsługą strefy wiejskiej w tych gminach; dane nie obejmują działalności przedsiębiorstw prowadzących głównie komunikację zamiejską, a świadczących również usługi komunikacji miejskiej w niektórych miastach oraz linii komunikacyjnych obsługujących wyłącznie zakłady pracy.

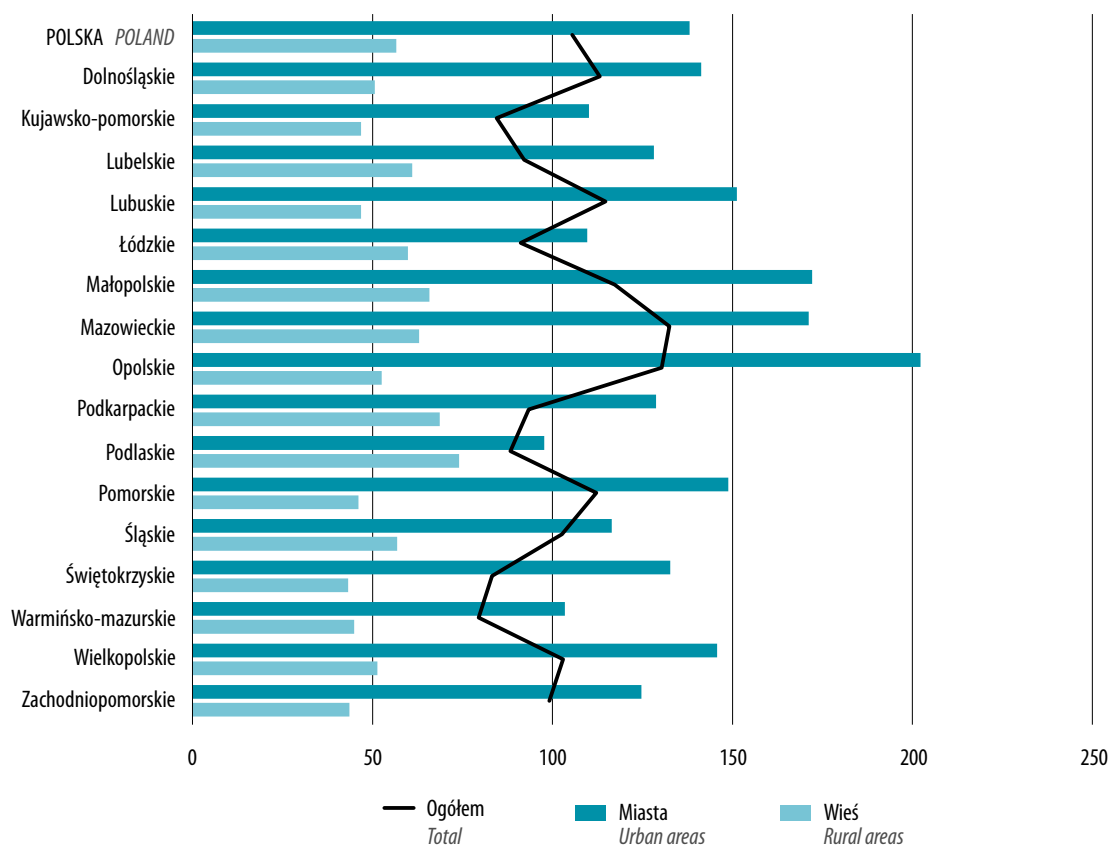
Sieć komunikacji miejskiej w województwie wielkopolskim w 2016 r. obejmowała 6678,2 km linii (w porównaniu z rokiem poprzednim wzrost o 10,8%; w kraju spadek o 0,4%), w tym 6440,9 km linii autobusowych. Pod względem długości linii komunikacyjnych wielkopolskie zajęło, podobnie jak przed rokiem, 3. miejsce po województwach śląskim i mazowieckim. Tabor komunikacji miejskiej w województwie wielkopolskim składał się z 862 autobusów i 302 tramwajów. Do przewozu osób niepełnosprawnych były przystosowane 733 autobusy i 106 tramwajów.

Telefoniczne łącza główne obejmują standardowe łącza główne (abonenci telefonii stacjonarnej) oraz łącza w dostęпах ISDN, tj. telefoniczną sieć cyfrową z integracją usług umożliwiającą wykorzystanie tej samej sieci do transmisji głosu, obrazu, faksów i danych.

Liczba abonentów telefonicznych operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej (standardowe łącza główne) w 2016 r. w województwie wielkopolskim wyniosła 358,7 tys. i w stosunku do poprzedniego roku zmniejszyła się o 2,2% (w kraju o 3,8%). W miastach liczba abonentów była o 3,6% mniejsza niż przed rokiem, natomiast na wsi zwiększyła się o 2,8%. Na 1000 ludności w wielkopolskich miastach przypadało niemal trzykrotnie więcej telefonów niż na wsi (odpowiednio: 145,8 wobec 51,4; w kraju 138,1 wobec 56,6). Pod względem liczby abonentów telefonicznych operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej wielkopolskie utrzymało 4. pozycję w Polsce po województwach: mazowieckim, śląskim i małopolskim, natomiast wskaźnik liczony na 1000 ludności (średnio 103,0 abonentów, przy przeciętnej w kraju 105,6) lokował województwo wielkopolskie na miejscu 7., tj. o dwie pozycje wyżej niż w 2015 r.

Wykres 20. Standardowe telefoniczne łącza główne na 1000 ludności według województw w 2016 r. Stan w dniu 31 XII

Chart 20. Standard telephone main line per 1000 population by voivodships in 2016 As of 31 XII

Według stanu na koniec 2016 r., w województwie wielkopolskim było zarejestrowanych 390,4 tys. abonentów telewizji kablowej (3. miejsce wśród wszystkich województw). W porównaniu z poprzednim rokiem ich liczba zmniejszyła się o 10,6%, przy spadku w kraju o 13,5%. W przeliczeniu na 1000 ludności w województwie wielkopolskim przypadało 112 abonentów telewizji kablowej, przy średniej ogólnopolskiej 108 (przed rokiem 126 wobec 125 w kraju). Wśród ogółu województw wskaźnik ten lokował wielkopolskie na 7. miejscu, tak samo jak w 2015 r.

Rozdział X

Chapter X

Baza noclegowa turystyki

Tourist accommodation establishments

Baza noclegowa turystyki dotyczy turystycznych obiektów noclegowych, tj. obejmuje obiekty hotelowe i pozostałe obiekty.

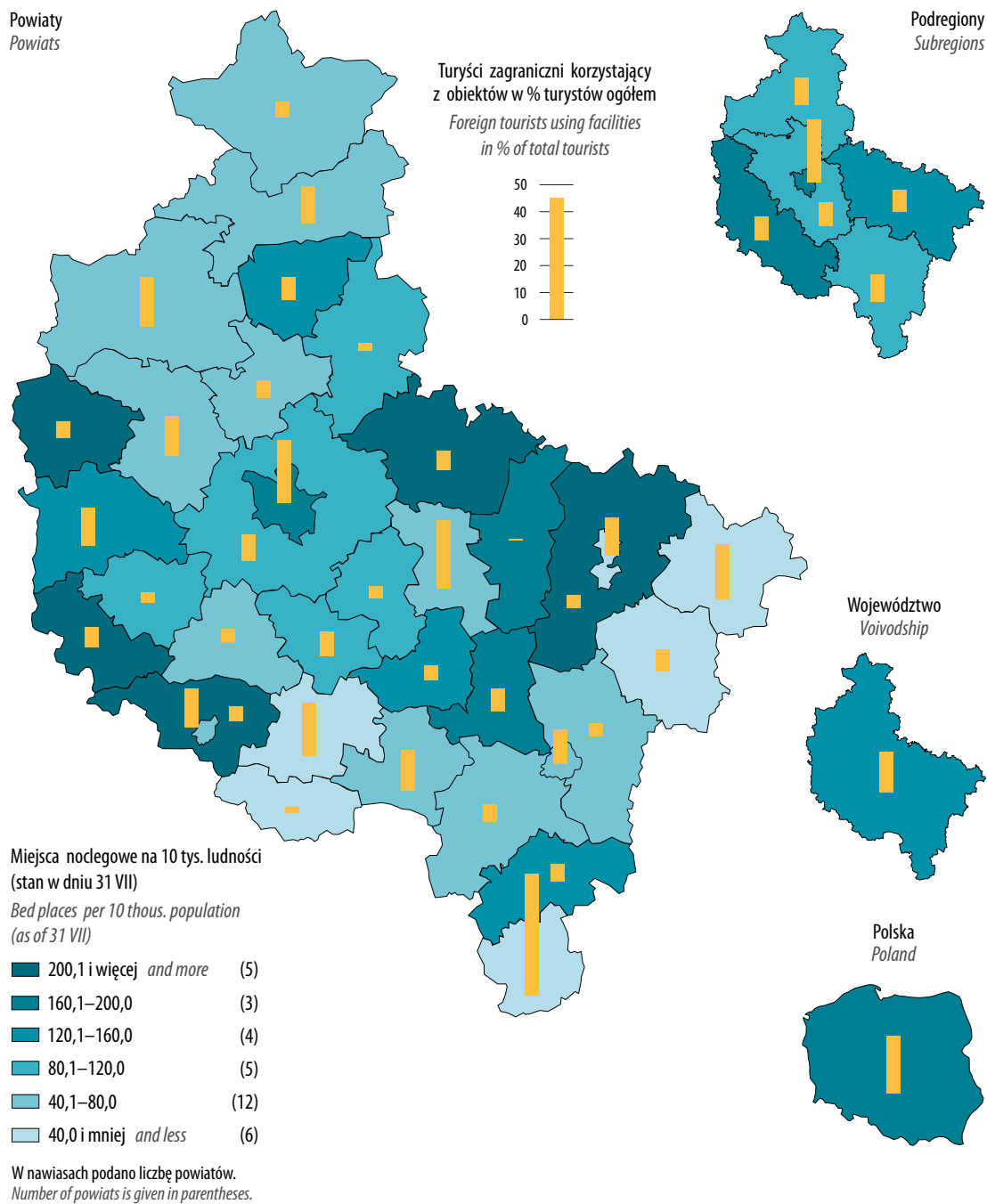
Informacje dotyczą obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

Dane za 2016 r. opracowano z uwzględnieniem imputacji danych dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu (więcej informacji znaleźć można w publikacji *Turystyka w 2016 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/turystyka/turystyka-w-2016-roku,1,14.html>). Dynamikę w stosunku do 2015 r. obliczono w warunkach porównywalnych, tj. na podstawie danych bez uwzględniania imputacji.

Według stanu na koniec lipca 2016 r., 694 turystyczne obiekty noclegowe (łącznie z pokojami gościnnymi i kwaterami agroturystycznymi) w województwie wielkopolskim oferowały łącznie 42,9 tys. miejsc noclegowych. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba miejsc zmniejszyła się o 1,0% (przy wzroście w kraju o 1,9%). Największy względny ubytek miejsc odnotowano na polach biwakowych i kempingach (łącznie spadek o 19,3%) oraz w pokojach gościnnych (o 12,7%) i pensjonatach (o 8,4%). Więcej miejsc niż przed rokiem oferowały natomiast m.in. hostele (wzrost o 7,4%), ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (o 6,6%) oraz motele (o 5,2%).

Baza hotelowa w województwie wielkopolskim w końcu lipca 2016 r. obejmowała 229 hoteli, 16 moteli, 21 pensjonatów i 78 innych obiektów hotelowych; łącznie w tej bazie było 23,2 tys. miejsc noclegowych, a ponad 30% spośród nich znajdowało się w obiektach hotelowych w Poznaniu.

Wykres 21. Baza noclegowa turystyki w 2016 r.
 Chart 21. *Tourist accommodation establishments in 2016*

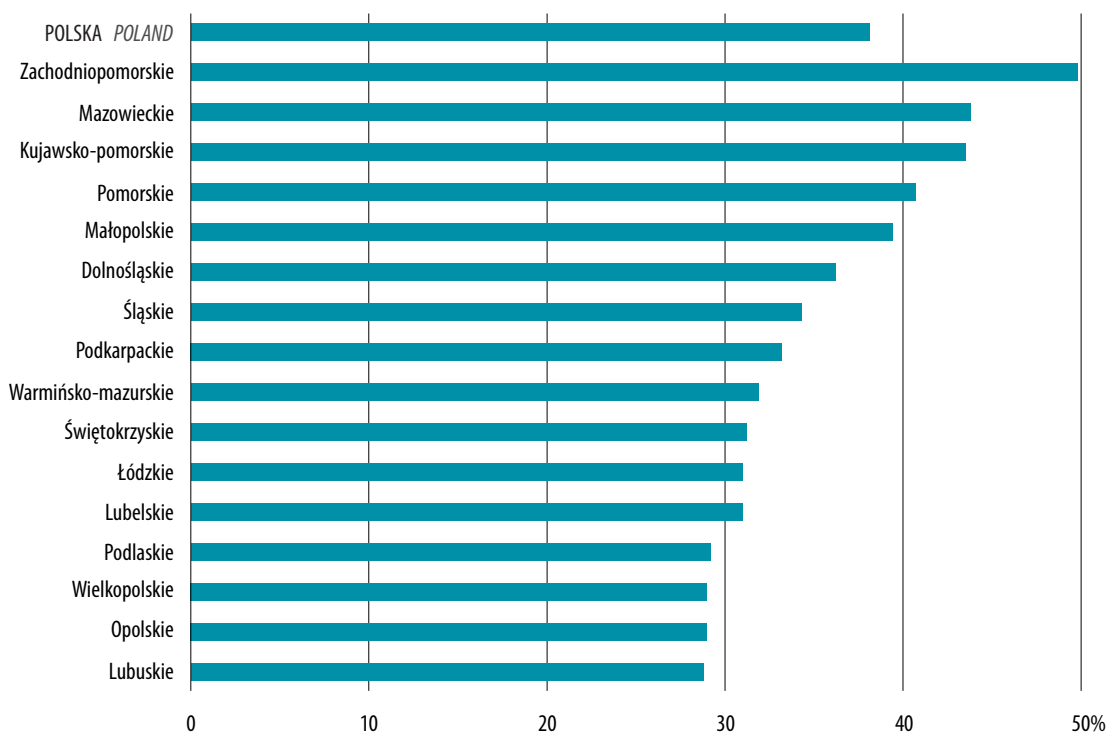

W przeliczeniu na 10 tys. ludności w województwie wielkopolskim w 2016 r. przypadają średnio 123 miejsca noclegowe, przy średniej ogólnopolskiej 195 miejsc. Największą bazą noclegową dysponowały powiaty: międzychodzki (635 miejsc na 10 tys. ludności), leszczyński (567 miejsc), wolsztyński (318 miejsc) i koniński (267 miejsc). Najsłabiej rozwinięte pod tym względem były powiaty: turecki, rawicki i m. Konin (po 25 miejsc na 10 tys. ludności), kępiński (31 miejsc), kolski (34 miejsca) oraz gostyński (37 miejsc).

W 2016 r. z noclegów w obiektach turystycznych skorzystało łącznie 2000,0 tys. osób (w warunkach porównywalnych o 4,9% więcej niż przed rokiem; w kraju więcej o 7,3%), w tym 303,3 tys. z zagranicy (o 6,6% więcej niż przed rokiem; w kraju więcej o 7,4%). Obcokrajowcy stanowili 15,2% wszystkich korzystających z bazy noclegowej turystyki w województwie wielkopolskim i 4,8% ogólnej ich liczby w Polsce. W obiektach turystycznych gościom z zagranicy udzielono łącznie 613,1 tys. noclegów (o 11,9% więcej niż przed rokiem; w kraju o 8,9% więcej), co stanowiło 17,0% ogółu noclegów udzielonych w województwie i 3,9% noclegów udzielonych turystom zagranicznym w całym kraju.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych lub pokoi jest to stosunek liczby udzielonych noclegów lub wynajętych pokoi w danym roku do nominalnej liczby miejsc noclegowych lub pokoi w danym roku. Przez nominalną liczbę miejsc noclegowych lub pokoi rozumie się sumę miejsc noclegowych lub pokoi przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu.

Wykres 22. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według województw w 2016 r.
Chart 22. Degree of exploitation of beds in tourist accommodation establishments by voivodships in 2016

Wykorzystanie bazy noclegowej w województwie wielkopolskim jest ciągle mniejsze od możliwości w tym zakresie. W 2016 r. stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych wyniósł tu średnio 29,0% wobec 36,7% w kraju (przed rokiem 27,7% wobec 36,7%). Pod względem wykorzystania miejsc noclegowych wielkopolskie zajmuje przedostatnią pozycję wśród województw. W ujęciu powiatowym miejsca noclegowe, jakimi dysponowały obiekty turystyczne, najpełniej zostały wykorzystane w Poznaniu (w 42,7%), w powiecie wągrowieckim (33,7%), Lesznie (33,6%) i Koninie (30,6%), a także w powiatach: średzkim (30,2%), leszczyńskim (29,5%) i gnieźnieńskim (29,3%). Najrzadziej z miejsc noclegowych w 2016 r. korzystano w powiatach kolskim (gdzie wskaźnik wykorzystania miejsc wyniósł 11,9%) i tureckim (15,2%).

Spośród ogółu turystów odwiedzających województwo wielkopolskie najczęściej skorzystało z bazy noclegowej w Poznaniu (42,3%), a także w powiatach: poznańskim (10,4%), konińskim (7,8%) i gnieźnieńskim (4,3%). Większość turystów zagranicznych korzystała z miejsc noclegowych w Poznaniu (65,5% ogólnej liczby obcokrajowców).

W 2016 r. w obiektach turystycznych w województwie wielkopolskim funkcjonowało 578 placówek gastronomicznych, w tym 321 restauracji oraz 156 barów i kawiarni. Większość restauracji (90,3%), a także barów i kawiarni (78,8%) mieściła się w obiektach hotelowych, natomiast stołówki i punkty gastronomiczne działały głównie w pozostałych obiektach turystycznych (odpowiednio 90,6% i 59,5%).

Rozdział XI

Chapter XI

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Health care and social welfare

Prezentowane dane o opiece zdrowotnej nie obejmują informacji dotyczących ochrony zdrowia w zakładach karnych.

Dane o ochronie zdrowia podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji.

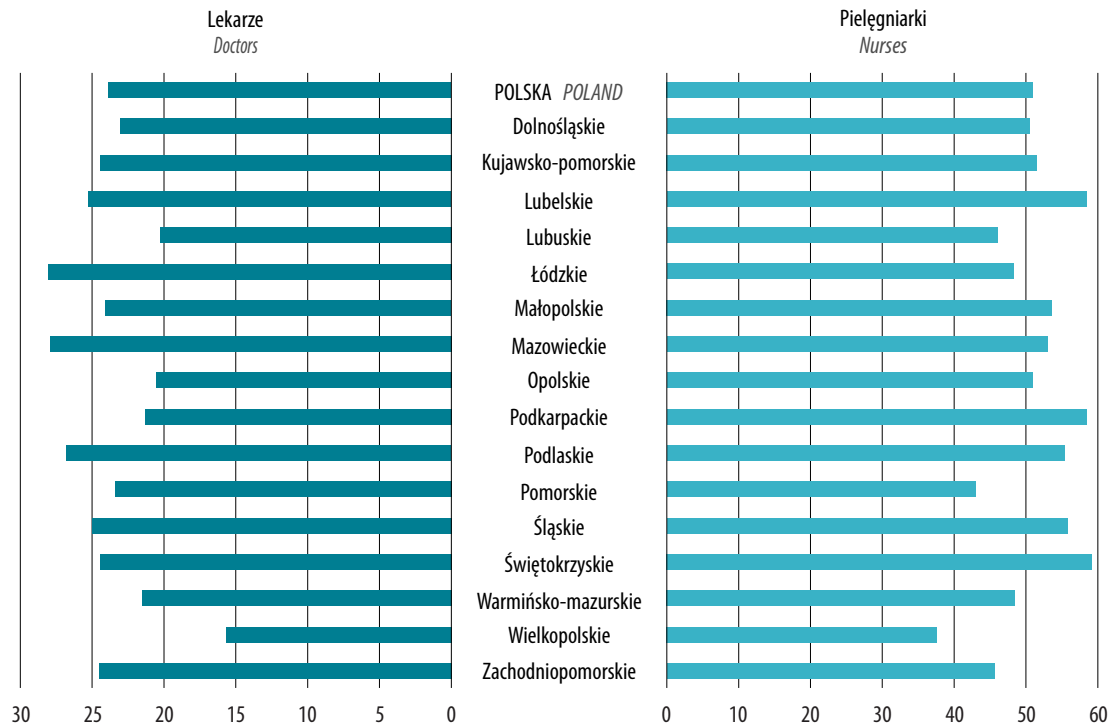
Dane o pracownikach medycznych dotyczą pracujących w: placówkach wykonujących działalność leczniczą, praktykach zawodowych, aptekach oraz domach i zakładach pomocy społecznej, żłobkach i klubach dziecięcych.

Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, tj. bez osób, dla których głównym miejscem pracy jest uczelnia, jednostka administracji państwowej lub samorządu terytorialnego albo NFZ.

Zgodnie z rejestrami prowadzonymi przez izby: lekarskie, pielęgniarek i położnych, aptekarskie oraz diagnostów laboratoryjnych, w końcu 2016 r. w województwie wielkopolskim uprawnienia do wykonywania zawodów medycznych posiadało 11285 lekarzy, 3494 lekarzy dentyistów, 22745 pielęgniarek, 3689 położnych, 3226 farmaceutów i 1327 diagnostów. Kadra medyczna pracująca bezpośrednio z pacjentem obejmowała m.in. 5458 lekarzy, 268 lekarzy dentyistów, 13102 pielęgniarki, 2045 położnych, 2755 farmaceutów, 1320 fizjoterapeutów oraz 779 diagnostów laboratoryjnych. W porównaniu z poprzednim rokiem w większości grup pracowników medycznych odnotowano spadek liczebności. Więcej było lekarzy i farmaceutów. Przybyło położnych z tytułem magistra. Dostępność kadry medycznej na danym obszarze ukazuje relacja liczby pracowników medycznych pracujących bezpośrednio z pacjentem do liczby ludności, czyli potencjalnych pacjentów. Pod względem dostępności lekarzy, dentyistów czy pielęgniarek województwo wielkopolskie nadal zajmuje ostatnie miejsce w kraju. W 2016 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało tu 15,7 lekarzy (o 0,6 więcej niż przed rokiem, ale o 8,2 mniej niż przeciętnie w kraju), 37,6 pielęgniarek (o 1,1 mniej niż przed rokiem i o 13,4 mniej niż w kraju), 0,8 lekarzy dentyistów (o 0,1 mniej niż przed rokiem i o 2,7 mniej niż w kraju) oraz 5,9 położnych (o 0,1 mniej niż przed rokiem i w kraju).

**Wykres 23. Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności według województw w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII**

Chart 23. Medical personnel per 10 thous. population by voivodships in 2016
As of 31 XII

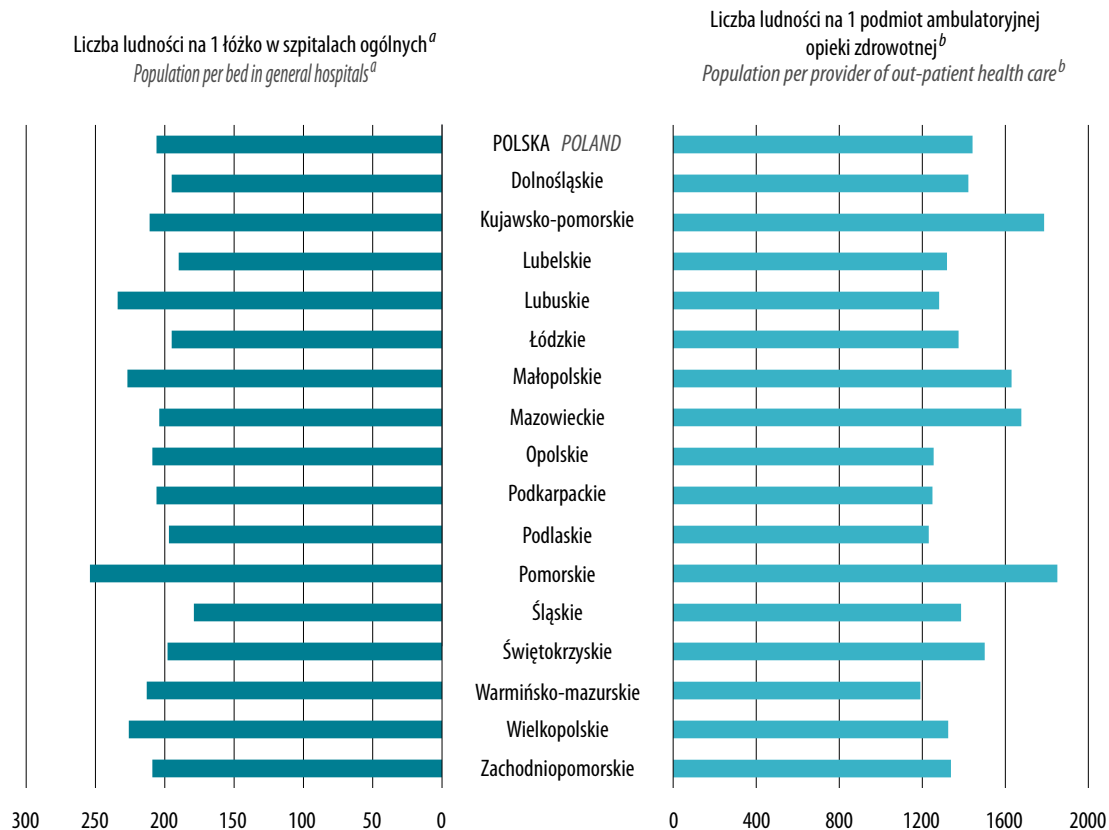
W 2016 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie wielkopolskim działały 1932 przychodnie, zarejestrowano także 695 praktyk lekarskich prowadzonych w ramach kontraktu z NFZ. Wskaźnik określający liczbę ludności przypadającą na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (łącznie z praktykami lekarskimi) wyniósł 1325 osób (przy średniej ogólnopolskiej 1442 osoby) i lokował wielkopolskie w środkowej części listy województw. W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie wielkopolskim udzielono łącznie 27944,0 tys. porad. W przeliczeniu na 1 mieszkańca oznaczało to 7,3 porad – w przypadku porad lekarskich i 0,7 – dla porad stomatologicznych (w kraju odpowiednio 7,5 i 0,9).

Dane o łóżkach w szpitalach ogólnych nie obejmują miejsc dziennych na oddziałach szpitalnych.

W 2016 r. w województwie wielkopolskim funkcjonowało 60 szpitali ogólnych, dysponujących 15,4 tys. łóżek (łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków). Na 1 łóżko przypadło średnio 226 osób, przy przeciętnej dla kraju 206 osób. Wskaźnik obsady łóżek szpitalnych w województwie wielkopolskim należał do najwyższych w Polsce. Podobnie jak przed rokiem, większe obłożenie łóżek obserwowano tylko w trzech województwach: pomorskim – 254 osoby, lubuskim – 234 osoby i małopolskim – 227 osób.

**Wykres 24. Opieka zdrowotna według województw w 2016 r.
Stan w dniu 31 XII**

Chart 24. Health care by voivodships in 2016
As of 31 XII

a łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków. *b* Przychodnie łącznie z praktykami lekarskimi, które świadczyły usługi w ramach środków publicznych.
a Including beds and incubators for newborns. *b* Out-patient departments including medical practices that provided services under the public funds.

Większą dostępnością dla mieszkańców regionu charakteryzowały się wielkopolskie apteki. Na 1 aptekę ogólnodostępną (przy 1299 funkcjonujących w województwie) przypadało średnio 2680 osób, podczas gdy przeciętnie w Polsce były to 2933 osoby, a w województwie warmińsko-mazurskim nawet 3356 osób. Lepszą sytuację pod tym względem (wskaźnik niższy aniżeli w wielkopolskim) obserwowano tylko w dwóch województwach: lubelskim, gdzie na aptekę przypadało średnio 2561 osób i łódzkim – 2658 osób).

Trudna sytuacja życiowa osób indywidualnych, jak i nierzadko całych rodzin, z którą nie mogą poradzić sobie sami, wymaga wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej. W 2016 r. na terenie województwa wielkopolskiego działało 147 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, w tym domy przeznaczone dla osób starszych – 39; zakłady dla osób przewlekle chorych: somatycznie – 24 i psychicznie – 15; ośrodki dla niepełnosprawnych intelektualnie: dorosłych – 20 oraz dzieci i młodzieży – 8; domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – 4; zakłady dla osób niepełnosprawnych fizycznie – 5; domy, noclegownie i schroniska dla bezdomnych – 37. Licząc łącznie z filiami, domy i zakłady stacjonarnej pomocy społecznej

nej oferowały w sumie 9096 miejsc (o 314 więcej niż w 2015 r.). W ciągu całego roku skorzystało z nich 13610 osób, a liczba mieszkańców według stanu w końcu roku wyniosła 8312 osób, w tym 3888 kobiet. Na umieszczenie w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej oczekiwało 748 osób, tj. nieco więcej niż w końcu 2015 r. (703 osoby).

W 2016 r. świadczenia społeczne w województwie wielkopolskim przyznano dla 126,6 tys. osób, tj. o 10,0% mniej niż w poprzednim roku. W skali kraju wielkopolscy beneficjenci pomocy społecznej stanowili 7,9%, a więcej osób z tego typu pomocy skorzystało tylko w dwóch województwach: mazowieckim (11,8% ogółu osób, którym przyznano świadczenia) i śląskim (8,9%). Pomoc w formie pieniężnej w województwie wielkopolskim otrzymało 84,1% beneficjentów, a niepieniężnej – 49,5% (w kraju odpowiednio 87,1% i 50,6%). Kwota udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2016 r. wyniosła 295,3 mln zł (o 0,9% więcej niż w 2015 r.), co stanowiło 8,1% całkowitej kwoty świadczeń w Polsce.

Jedną z najważniejszych zasad polityki rodzinnej jest zapewnienie opieki nad dzieckiem i wspieranie rodzin w ich funkcjonowaniu w społeczeństwie. Zgodnie z ustawą z 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, realizację tej polityki zapewnia m.in. działalność żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych. W 2016 r. w województwie wielkopolskim funkcjonowały 234 żłobki (o 35 więcej niż przed rokiem), 8 oddziałów żłobkowych (w 2015 r. – 1) i 43 kluby dziecięce (w 2015 r. – 32). Zdecydowaną większość stanowiły placówki niepubliczne. Tylko część żłobków i klubów dziecięcych była przystosowana do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Udogodnienia w postaci pochylni, podjazdów i platform posiadało 71 placówek (o 11 więcej niż przed rokiem), a 14 (o 3 więcej) – dysponowało windą. W 2016 r. w wielkopolskich żłobkach i klubach dziecięcych było łącznie 8966 miejsc (o 1315, tj. o 17,2% więcej niż przed rokiem). W ciągu całego roku opieką objęto tam 11501 dzieci, tj. o 12,1% więcej niż w 2015 r. W końcu roku z instytucjonalnych form opieki korzystało 8313 dzieci, co oznacza wykorzystanie miejsc w tych placówkach na poziomie 92,7% (w 2015 r. 87,4%). W kraju miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych były obsadzone w 94,3% (w 2015 r. 92,3%). Na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w województwie wielkopolskim w 2016 r. przypadało 75 dzieci objętych opieką instytucjonalną, przy przeciętnej w kraju 78 dzieci (przed rokiem 61 dzieci wobec 68 w kraju).

Obok instytucjonalnych form opieki nad małymi dziećmi funkcje opiekuńcze rodziny wobec dzieci i młodzieży wspomagane są przez placówki wsparcia dziennego. W 2016 r. w województwie wielkopolskim działało 361 takich placówek, w tym 283 o charakterze opiekuńczym. W całym roku skorzystało z nich 10,4 tys. osób, tj. liczba podobna do notowanej przed rokiem. W skali kraju wychowankowie placówek wsparcia dziennego w województwie wielkopolskim stanowili 9,4%.

Dane o świadczeniach i dodatkach z programu Rodzina 500+ prezentowane są na podstawie ustawy z dnia 11 II 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (jednolity tekst Dz. U. z 2016 r. poz. 195). Świadczenie finansowane jest z budżetu państwa.

W 2016 r. istotnym elementem polityki rodzinnej stało się uruchomienie (z dniem 1 kwietnia 2016 r.) rządowego programu Rodzina 500+. W ramach tego programu w województwie wielkopolskim finansowe wsparcie uzyskiwało miesięcznie przeciętnie 250 tys. rodzin, otrzymujących świadczenia wychowawcze łącznie na blisko 380 tys. dzieci. Dodatek wychowawczy w ramach programu Rodzina 500+ przysługiwał również rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka (gdzie świadczenia takie zostały przyznane na ok. 4 tys. dzieci), a dodatek do zryczałtowanej kwoty (na 78 dzieci) pobierały też placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego.

Karta Dużej Rodziny na mocy ustawy z dnia 5 XII 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 785) przysługuje, niezależnie od dochodów, rodzinom z co najmniej trójką dzieci:

- poniżej 18 lat,
- poniżej 25 lat, w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub w szkole wyższej,
- bez ograniczeń wiekowych w przypadku dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności.

Karta wydawana jest bezpłatnie każdemu członkowi rodziny (również rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka) spełniającej wymienione warunki. Posiadacze karty mają zapewnione zniżki, przede wszystkim przy zakupie towarów i usług konsumpcyjnych.

Od 2015 r. dodatkowe wsparcie dla rodzin wielodzietnych stanowi Karta Dużej Rodziny, uprawniająca do zniżek oferowanych przez instytucje publiczne i firmy prywatne w zakresie oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Karta jest programem rządowym realizowanym przez gminy i ma charakter ogólnopolski. Przyznawana jest każdemu członkowi rodziny, przy czym rodzice, w tym także rodzice zastępczy oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka mogą z niej korzystać dożywotnio, natomiast dzieci do chwili osiągnięcia wieku (18 bądź 25 lat) lub w przypadku niepełnosprawnych – do czasu obowiązywania orzeczenia o niepełnosprawności. W 2016 r. w województwie wielkopolskim Kartę Dużej Rodziny posiadało 33,1 tys. rodzin.

Rozdział XII

Chapter XII

Edukacja i wychowanie

Education

System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 1943) oraz ustawą z dnia 27 VII 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jednolity Dz. U. 2016 poz. 1842 z późn. zm.).

W końcu września 2016 r. w województwie wielkopolskim działalność edukacyjną prowadziło 1910 placówek wychowania przedszkolnego, tj. o 61 więcej niż w poprzednim roku szkolnym. Ponad 70% z nich stanowiły placówki publiczne. Wychowaniem przedszkolnym zajmowało się 1220 przedszkoli (o 36 więcej niż przed rokiem), 2 zespoły wychowania przedszkolnego (o 1 mniej), 69 punktów przedszkolnych (o 5 mniej) oraz 619 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (o 31 więcej). W roku szkolnym 2016/17 wychowaniem przedszkolnym objęto 131,7 tys. dzieci, tj. o 16,2% więcej niż przed rokiem, w tym 128,4 tys. dzieci w wieku 3–6 lat. Na 1000 dzieci z tej grupy wiekowej w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 832 dzieci wobec 807 przeciętnie w kraju. Ponad połowa placówek wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim jest zlokalizowana na wsi (w 2016 r. stanowiły one 51,4%), natomiast udział dzieci wiejskich w ogólnej liczbie dzieci objętych edukacją przedszkolną wyniósł 38,4%, tj. o 1,3 p.proc. więcej niż w 2015 r. Blisko połowę placówek na wsi stanowiły oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (475 oddziałów, tj. 48,4% ogółu funkcjonujących tam placówek i 76,7% wszystkich oddziałów przedszkolnych przy szkołach w województwie). Na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim przypadało przeciętnie 69 dzieci (w miastach 87; na wsi 52), w tym w przedszkolach – 91 dzieci (w kraju wskaźniki te wyniosły 60 dzieci w placówkach ogółem i 87 dzieci w przedszkolach). Obsada miejsc w przedszkolach kształtowała się na poziomie wyższym od obserwowanego w poprzednim roku szkolnym; na 100 miejsc przypadało tu średnio 94 dzieci, z tego w miastach 95, a na wsi 92 (przed rokiem odpowiednio: 87, 88 i 85). W kraju miejsca w przedszkolach były obsadzone w 93% (przed rokiem w 89%). W większości powiatów dzieci w przedszkolach było mniej niż miejsc. Najmniejsze obciążenie obserwowano w powiecie wrzesińskim, gdzie miejsca były zajęte tylko w 80% (przed rokiem w 68%), a ponadto w powiatach: poznańskim (w 89%; przed rokiem w 87%), złotowskim i pleszewskim (w 89%; przed rokiem w 84%) oraz w Lesznie (w 90%; przed rokiem w 79%) i powiecie chodzieskim (w 91%; przed rokiem w 84%). W powiecie konińskim liczba miejsc odpowiadała liczbie dzieci, natomiast niewielki niedobór miejsc odnotowano w powiatach: tureckim, międzychodzkiem i śremskim, gdzie na 100 miejsc przypadało średnio 105 dzieci.

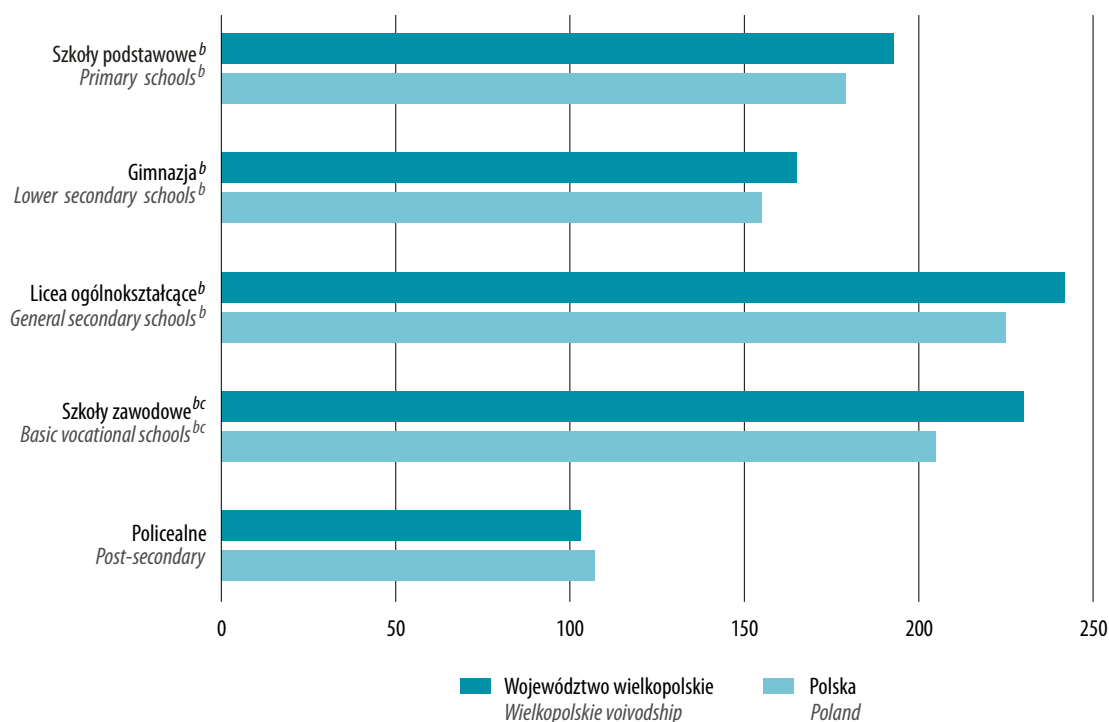
W roku szkolnym 2016/17 edukacja na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym i policealnym, łącznie ze szkołami dla dorosłych, w województwie wielkopolskim objęła 478,6 tys. osób, tj. o 5,1% mniej niż przed rokiem. Do szkół dla dzieci i młodzieży (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych) uczęszczało 442,5 tys. uczniów, z tego 6,8 tys. czytało się w szkołach specjalnych. W większości typów szkół na 1 placówkę przypadało więcej uczniów niż przeciętnie w kraju.

Nauczanie w zakresie szkoły podstawowej w województwie wielkopolskim objęło 227,0 tys. uczniów, tj. o 8,4% mniej niż w roku szkolnym 2015/16. Wyłączając szkoły specjalne, na 1 szkołę podstawową przypadało tu średnio 193 uczniów, tj. o 19 mniej niż przed rokiem, ale o 14 więcej niż przeciętnie w kraju (179 uczniów wobec 192 przed rokiem). Wyższy wskaźnik notowano w miastach, gdzie kształtował się na poziomie 358 uczniów na szkołę, podczas gdy na wsi wyniósł średnio 116 uczniów. Najbardziej liczne były szkoły podstawowe w Koninie, gdzie na szkołę przypadało średnio 363 uczniów, a także w Lesznie – 353, Poznaniu – 318, powiecie poznańskim – 308 oraz Kaliszu – 290 uczniów. Podobnie jak w poprzednich latach, liczebnie najmniejsze były szkoły w powiecie kaliskim, gdzie na 1 placówkę przypadało przeciętnie 100 uczniów.

W gimnazjach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2016/17 uczyło się 103,6 tys. osób, tj. o 0,5% mniej niż przed rokiem (w tym 2,4 tys. w szkołach specjalnych). Nie wliczając szkół specjalnych, w gimnazjach dla młodzieży kształciło się przeciętnie 165 uczniów (o 2 mniej niż w poprzednim roku), przy średniej w kraju 155 uczniów na szkołę (158 uczniów w roku szkolnym 2015/16). W miastach notowano wskaźnik wyższy niż na wsi (odpowiednio 224 uczniów wobec 113).

**Wykres 25. Liczba uczniów na 1 szkołę^a w roku szkolnym 2016/17
Stan na początku roku szkolnego**

*Chart 25. Pupils and students per school^a in the 2016/17 school year
As of beginning of the school year*

a Bez szkół specjalnych. *b* Dla dzieci i młodzieży. *c* Zasadnicze zawodowe, technika i artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe.
a Excluding special schools. *b* For children and youth. *c* Basic vocational, technical secondary and general art leading to professional certification.

Do liceów ogólnokształcących dla młodzieży w roku szkolnym 2016/17 w województwie wielkopolskim uczęszczało 41,7 tys. uczniów, tj. o 3,9% mniej niż przed rokiem. Nie wliczając szkół specjalnych, na 1 liceum przypadało średnio 242 uczniów (o 2 mniej niż w przed rokiem) wobec 225 w kraju (w poprzednim roku 231 uczniów na szkołę). W liceach ogólnokształcących specjalnych wskaźnik wyniósł 19 uczniów na szkołę wobec 15 uczniów w kraju (przed rokiem 17 uczniów wobec 16 w kraju).

W roku szkolnym 2016/17 szkolnictwo zawodowe dla młodzieży obejmowało: szkoły zasadnicze zawodowe, technika, specjalne szkoły przysposabiające do pracy oraz ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe. Naukę w szkołach zawodowych dla młodzieży kontynuowało łącznie 70,2 tys. uczniów (o 1,2% mniej niż przed rokiem), z czego w szkołach zawodowych specjalnych uczyło się 1,9 tys. osób. Na 1 szkołę zawodową dla młodzieży (nie wliczając szkół specjalnych) przypadało 230 uczniów, przy średniej w kraju 205 uczniów (przed rokiem 235 wobec 207). W województwie wielkopolskim w szkołach zawodowych specjalnych (łącznie z przysposabiającymi do pracy) było przeciętnie 23 uczniów, przy średniej ogólnopolskiej 25 uczniów (w poprzednim roku szkolnym 24 uczniów; w kraju 26).

W szkołach policealnych naukę kontynuowało 20,1 tys. uczniów, tj. o 4,5% mniej niż przed rokiem, w tym 30 uczniów szkół policealnych specjalnych. Na 1 szkołę policealną w województwie wielkopolskim (wyłączając szkoły specjalne) przypadało 103 uczniów wobec 107 w kraju (przed rokiem 106 wobec 109).

Działalność edukacyjno-wychowawczą szkół dla dzieci i młodzieży uzupełnia oferta zajęć pozalekcyjnych służących rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień uczniów, prowadzonych w ramach szkolnych kół, klubów i zespołów. W roku szkolnym 2016/17 w województwie wielkopolskim funkcjonowało 23358 kół (w 2504 szkołach). W organizowanych przez nie zajęciach uczestniczyło 272,8 tys. uczniów, tj. o 13,8% mniej niż przed rokiem. Największym zainteresowaniem cieszyły się koła przedmiotowe (36,4% ogółu uczestników zajęć pozalekcyjnych) oraz sportowe (22,6%).

Uczniowie niemieszkający w miejscowościach, w których zlokalizowane są ich szkoły, mają możliwość skorzystania z miejsc w internatach i bursach. W końcu września 2016 r. na obszarze województwa wielkopolskiego działały 54 internaty i 13 burs, które łącznie oferowały 5958 miejsc. Stopień ich wykorzystania wyniósł w tym czasie 77,8%, przy średniej dla kraju 77,7%.

Pomoc materialna w postaci stypendiów w 2016 r. objęła 29,8 tys. wielkopolskich uczniów, z czego 26,9 tys. otrzymało stypendia za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe. Zasiłek szkolny uzyskało w tym czasie 0,9 tys. uczniów, a z dofinansowania przy zakupie podręczników skorzystało 22,2 tys. osób.

W roku akademickim 2016/17 na wielkopolskich wyższych uczelniach studiowało 134,0 tys. studentów, tj. o 4,4% mniej niż przed rokiem (w całym kraju liczba studentów zmniejszyła się o 4,0%). W liczbie tej było 4,2 tys. cudzoziemców, z których niemal połowa pochodziła z Ukrainy. Studenci z wielkopolskich szkół wyższych stanowili 9,9% ogółu osób studiujących w kraju. Na studiach stacjonarnych zarejestrowanych było 61,8% ogólnej liczby studentów, a na niestacjonarnych – 38,2% (w kraju udziały wyniosły odpowiednio 66,4% i 33,6%). Proporcje te kształtowały się różnie na poszczególnych uczelniach. Biorąc pod uwagę tylko uczelnie o znaczącym udziale w zbiorowości studiujących, największy odsetek studentów stacjonarnych, podobnie jak przed rokiem, miały: Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego (89,1%), Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego (84,7%), Uniwersytet Ekonomiczny (81,8%), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza (78,2%), Politechnika Poznańska (72,6%) oraz Uniwersytet Przyrodniczy (71,2%).

Największą uczelnią w województwie wielkopolskim jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku akademickim 2016/17 na licznych kierunkach tej uczelni, wliczając filie, punkty konsultacyjne i zamiejscowe ośrodki dydaktyczne, studiowało łącznie 37,8 tys. osób, tj. 28,2% wszystkich studentów kształcących się na wielkopolskich uczelniach.

W ostatnich latach widoczny był spadek zainteresowania studentów miejscami w domach studenckich. W końcu listopada 2016 r. w akademikach wielkopolskich szkół wyższych było zakwaterowanych ponad 8 tys. studentów, tj. o 4,7% więcej niż przed rokiem. Liczba ta stanowiła 6,1% (w 2015 r. 5,6%) ogółu studiujących na wielkopolskich uczelniach, przy przeciętnej w kraju 7,6%. Stopień wykorzystania miejsc w wielkopolskich domach studenckich wyniósł 79,8% (przed rokiem 71,2%) wobec 78,3% w kraju.

Pomoc stypendialna w roku akademickim 2016/17 objęła 23,7 tys. wielkopolskich studentów, tj. 17,7% ich ogólnej liczby. Najczęściej przyznawane były stypendia o charakterze socjalnym (58,0%), a także stypendia rektora dla najlepszych studentów (40,6%).

Rozdział XIII

Chapter XIII

Kultura

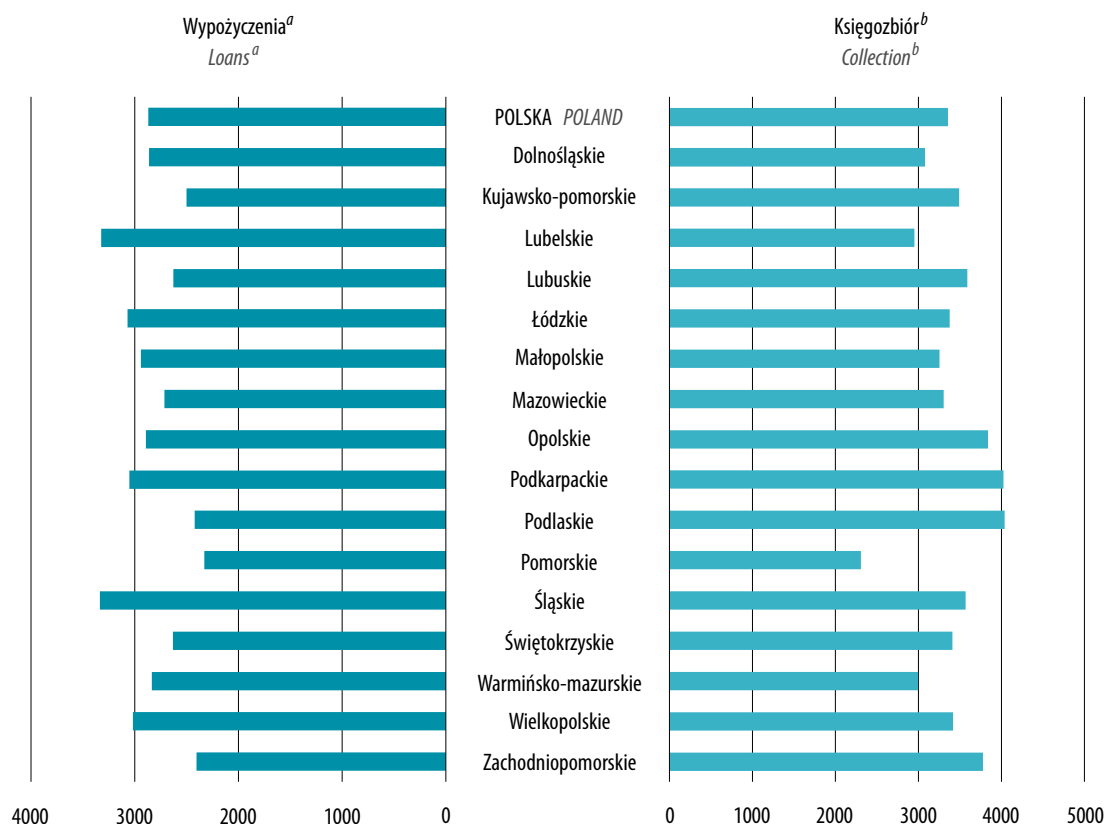
Culture

Poziom życia społeczeństwa, podobnie jak indywidualny rozwój człowieka, w dużej mierze zależą od możliwości uczestnictwa w kulturze i dostępności do jej instytucji. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w województwie wielkopolskim w 2016 r. wyniosły 594,1 mln zł, tj. o 10,1% więcej niż przed rokiem. W skali kraju ta kwota stanowiła 8,9% i wśród pozostałych województw stawiła wielkopolskie na 5. miejscu, podobnie jak w poprzednich latach (w przypadku wydatków w rozdziale – biblioteki oraz w rozdziale – teatry było to miejsce 3., a rozdziale – domy i środki kultury, świetlice i kluby – miejsce 4). W budżecie JST województwa wielkopolskiego (gmin, powiatów, miast na prawach powiatu i województwa łącznie) wydatki na kulturę stanowiły 3,3%, tak samo jak w 2015 r. i nieco więcej niż przeciętnie w kraju (3,2%; przed rokiem 3,5%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wydatki na kulturę w 2016 r. wynosiły 171,03 zł (wobec 155,41 zł przed rokiem), przy średniej krajowej na poziomie 173,53 zł (przed rokiem 180,03 zł). Pod względem tej kwoty wielkopolskie znalazło się na 6. miejscu w kraju, awansując w ciągu roku o pięć pozycji.

W 2016 r. w województwie wielkopolskim działało 681 bibliotek i filii oraz 109 punktów bibliotecznych, co w skali kraju stanowiło odpowiednio 8,5% oraz 8,7%. Na 1 bibliotekę przypadało średnio 5113 osób, podczas gdy w kraju jedna taka placówka obsługiwała przeciętnie 4814 osób. Księgozbiór bibliotek publicznych w województwie wielkopolskim w końcu 2016 r. obejmował 11892,1 tys. woluminów, co stanowiło 9,2% zasobów bibliotecznych w kraju. Na 1 bibliotekę przypadały średnio 17463 woluminy, czyli więcej niż przeciętnie w kraju (16157 woluminów). Pod względem wielkości księgozbioru, przeliczonej na 1000 mieszkańców, wielkopolskie (gdzie wskaźnik ten wyniósł 3416 egzemplarzy wobec 3356 egzemplarzy w kraju) zajmowało 8. miejsce wśród wszystkich województw, tak samo jak w poprzednim roku.

Wykres 26. Księgozbiór bibliotek publicznych i wypożyczenia na 1000 ludności według województw w 2016 r.

Chart 26. Collection of public libraries and loans per 1000 population by voivodships in 2016

a Łącznie z punktami bibliotecznymi. *b* W woluminach; stan w dniu 31 XII.
a Including library service points. *b* In volumes; as of 31 XII.

Czytelnik (użytkownik aktywnie wypożyczający) – to użytkownik zarejestrowany w bibliotece, który wypożyczył na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w ciągu roku.

W 2016 r. w wielkopolskich bibliotekach było zarejestrowanych 512,9 tys. czytelników, tj. o 3,5% mniej niż przed rokiem. W ogólnej liczbie mieszkańców województwa wielkopolskiego czytelnicy bibliotek publicznych stanowili 14,7%, podczas gdy w kraju 15,9%, a ich udział w czytelnictwie krajowym kształtował się na poziomie 8,4%. W całym roku 2016 z wielkopolskich bibliotek wypożyczono łącznie 10496,7 tys. woluminów, czyli o 1,0% mniej niż przed rokiem. Wskaźnik wypożyczeń na 1000 ludności wyniósł tu 3018 woluminów wobec 3053 przed rokiem (w Polsce 2869 woluminów wobec 2924), co podobnie jak w poprzednim roku zapewniło województwu wielkopolskiemu 5. pozycję w kraju. Wskaźnik wypożyczeń, liczony w relacji do liczby zarejestrowanych czytelników, wyniósł 20,5 woluminów na 1 czytelnika wobec 19,9 w 2015 r. (w kraju 18,1 woluminów wobec 18,0). W rankingu województw dało to wielkopolskiemu 2. miejsce, o dwie pozycje wyżej niż w 2015 r.

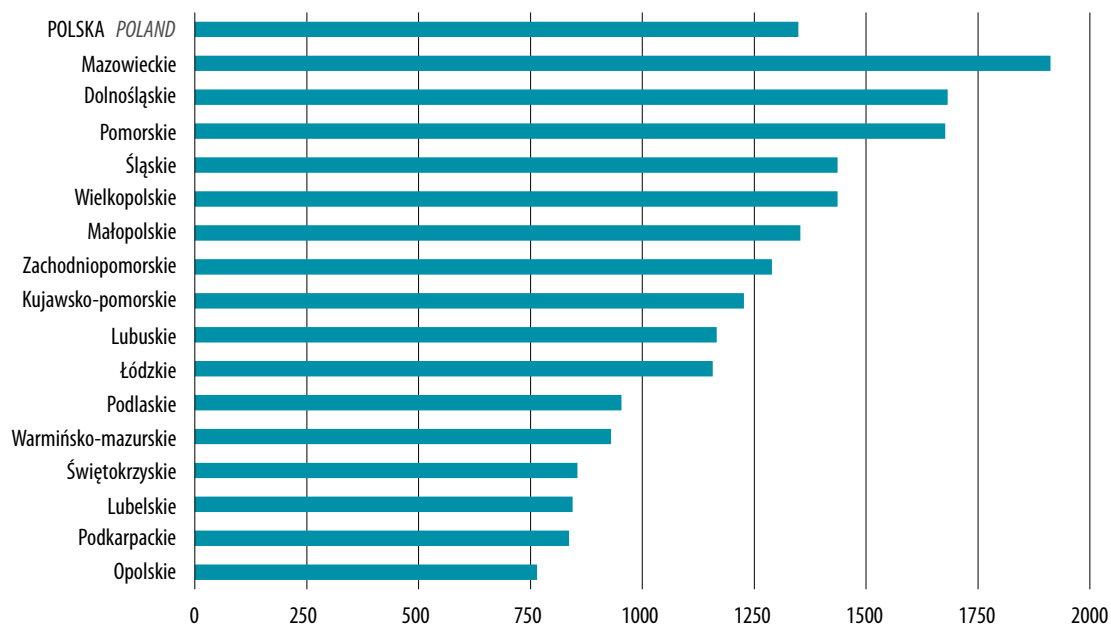
W 2016 r. na terenie województwa wielkopolskiego działalność wystawienniczą prowadziły 92 muzea i oddziały muzealne, tj. 9,7% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Zbiory muzealne prezentowane były tu w ramach 272 wystaw stałych oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. Na terenie kraju wielkopolskie muzea zorganizowały łącznie 483 wystawy czasowe (324 własne i 159 obcych, w tym 9 z zagranicy), o 71 więcej niż w 2015 r. W ogólnej liczbie ekspozycji czasowych w Polsce wystawy zorganizowane przez wielkopolskie muzea w 2016 r. stanowiły 9,0% (przed rokiem 8,0%). Wystawy muzealne obejrzało 1406,1 tys. osób (o 15,8% więcej niż w 2015 r.), stanowiących 3,9% wszystkich odwiedzających takie ekspozycje w kraju. Wskaźnik zwiedzających na 1000 ludności wyniósł 404 osoby wobec 939 osób w kraju (w 2015 r. 350 wobec 865). W województwie wielkopolskim 24,6% ogółu zwiedzających muzea i wystawy stanowiła młodzież szkolna (w skali kraju udział ten kształtował się na poziomie 15,5%; w 2015 r. odpowiednio 26,4% w województwie wobec 16,5% w kraju). Udział osób odwiedzających wystawy w ramach „Nocy Muzeów” i innych imprez okolicznościowych kształtował się na poziomie 15,5% wobec 8,3% w kraju (w 2015 r. 21,0 wobec 11,1%).

Informacje o teatrach i instytucjach muzycznych oraz przedsiębiorstwach estradowych dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną.

Teatry i instytucje muzyczne mające swą siedzibę w województwie wielkopolskim w 2016 r. na obszarze całego kraju zorganizowały łącznie 3670 przedstawień i koncertów (5,9% ogólnej liczby spektakli w kraju; przed rokiem 5,8%), z tego 1940 przedstawień w stałej sali. W imprezach tych uczestniczyło łącznie 654,3 tys. widzów, tj. o 8,0% więcej niż w 2015 r. Na terenie województwa wielkopolskiego w 2016 r. odbyło się 4279 przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne z całego kraju (w tym również z województwa wielkopolskiego). Liczba widzów uczestniczących w tych przedstawieniach wyniosła 740,5 tys., co w skali kraju stanowiło 5,1% (w 2015 r. 5,3%). W porównaniu z poprzednim rokiem frekwencja na koncertach i przedstawieniach zorganizowanych na terenie województwa wielkopolskiego zwiększyła się o 15,8%, przy wzroście liczby widzów w kraju o 21,2%. Wskaźnik widzów na 1000 ludności w ciągu roku wzrósł ze 184 do 213 (w kraju z 313 do 380), a jego wartość lokowała województwo wielkopolskie na 12. miejscu w Polsce, tj. o jedną pozycję wyżej niż w poprzednich latach.

W 2016 r. w województwie wielkopolskim działały 44 kina stałe, dysponujące 29,4 tys. miejsc na widowni, które stanowiły 10,4% ogółu takich miejsc w kraju. W wielkopolskich kinach stałych odbyło się 181,4 tys. seansów, czyli 9,1% wszystkich pokazów filmowych w kraju. Liczba seansów kinowych w stosunku do 2015 r. zwiększyła się o 9,6%, przy wzroście w kraju o 10,9%. Seanse te obejrzało 4992,8 tys. widzów (9,6% ogółu korzystających z tej formy rozrywki w Polsce), tj. o 10,6% więcej niż w 2015 r. (w kraju wzrost o 13,4%). Wskaźnik widzów na 1000 ludności w 2016 r. w województwie wielkopolskim wyniósł 1436 osób, przy przeciętnej w kraju 1349 osób (przed rokiem 1300 wobec 1188 w kraju). Pod względem frekwencji w kinach wielkopolskie utrzymuje się w czołówce województw; w rankingu województw zajęło 4. miejsce na równi z województwem śląskim.

Wykres 27. Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności według województw w 2016 r.
 Chart 27. Audience in fixed cinemas per 1000 population by voivodships in 2016

Ważną rolę w kreowaniu aktywnych form uczestnictwa w kulturze odgrywają placówki prowadzące wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, kierujące swą ofertę do różnych grup wiekowych i środowiskowych. W 2016 r. w województwie wielkopolskim działalność taką, służącą upowszechnianiu i popularyzacji kultury, prowadziły 24 centra, 58 domów i 132 ośrodki kultury oraz 24 kluby i 76 świetlic. Zdecydowana większość klubów i centrów kultury działała w miastach, natomiast świetlice dominowały na wsi. We wszystkich placówkach tego typu funkcjonowało łącznie 598 pracowni specjalistycznych. Najbardziej popularne wśród nich były pracownie plastyczne (25,9% wszystkich pracowni) i muzyczne (23,2%), a także sale baletowe i taneczne (22,1%; na wsi 23,2%) oraz pracownie komputerowe (8,4%; na wsi 10,9%). W 2016 r. wielkopolskie placówki kulturalne zorganizowały 17796 imprez, w których uczestniczyło 3193,1 tys. osób. Najczęściej były to koncerty (18,3% ogółu zorganizowanych imprez), prelekcje, spotkania i wykłady (13,9%), warsztaty (13,4%) oraz imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (10,7%). Największym zainteresowaniem cieszyły się festiwale i przeglądy artystyczne, w których przeciętna liczba uczestników na 1 imprezę wynosiła 420 osób (przy średniej dla wszystkich imprez w województwie 179 osób), a także koncerty (362 osoby) oraz imprezy interdyscyplinarne (242 osoby). W wielkopolskich centrach, domach i ośrodkach kultury oraz klubach i świetlicach działało ponadto 1537 grup artystycznych zrzeszających 26,4 tys. członków. Najwięcej było grup tanecznych (441, tj. 28,7%). Jedną czwartą wszystkich grup artystycznych w województwie wielkopolskim (388, tj. najwięcej w kraju) stanowiły grupy wokalne i chóry. Udział grup muzyczno-instrumentalnych (w liczbie 347 – najwięcej w kraju) kształtował się na poziomie 22,6%. W większości grup artystycznych wśród członków przeważały dzieci i młodzież szkolna (średnio 66,7%), jedynie w grupach wokalnych i chórach więcej było osób starszych (62,2% ogółu członków). Placówki kultury prowadziły także koła organizujące systematyczne zajęcia tematyczne w zorganizowanych grupach. W 2016 r. działalność taką prowadziło 2056 kół. W organizowanych przez nie zajęciach udział wzięło łącznie 47,9 tys. osób, w tym 21,4 tys. dzieci i młodzieży szkolnej. W 2016 r. najwięcej osób uczestniczyło w zajęciach zorganizowanych przez koła taneczne (18,1% ogółu członków wszystkich kół), koła seniora i Uniwersytet Trzeciego Wieku (17,3%) oraz koła plastyczne i techniczne (15,3%). W poprzednim roku największym zainteresowaniem cieszyły się koła turystyczne i sportowo-rekreacyjne (19,9%, podczas gdy w 2016 r. członkowie tego rodzaju grup stanowili tylko 8,1%). Dzieci i młodzież szkolna najchętniej brała udział w zajęciach kół tanecznych (34,4%) oraz plastycznych i technicznych (26,1%).

Rozdział XIV

Chapter XIV

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo – zgodnie z Kodeksem karnym z 1997 r. – jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, zgodnie z Kodeksem karnym skarbowym – jest to przestępstwo skarbowe.

Przestępstwo stwierdzone w zakończonym postępowaniu przygotowawczym, w którym ustalono przynajmniej jednego podejrzanego, jest to przestępstwo wykryte.

Dane o przestępstwach stwierdzonych nie obejmują czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. Zgodnie z obowiązującą metodologią stwierdzenie popełnienia czynów karalnych przez nieletnich dokonywane jest w postępowaniu sądowym po uprzednim przekazaniu przez Policję akt w sprawach nieletnich do sądu rodzinnego.

Informacje o przestępstwach stwierdzonych i wskaźnikach wykrywalności sprawców przestępstw pochodzą z policyjnych systemów informacyjnych.

Czynnikiem, który niewątpliwie wpływa na subiektywnie odczuwaną jakość życia mieszkańców, jest poczucie bezpieczeństwa. W 2016 r. w województwie wielkopolskim liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wyniosła 61705 i była o 10,3% mniejsza niż przed rokiem. Najwięcej przestępstw miało charakter kryminalny; w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych w województwie stanowiły one 62,0% (wobec 65,5% w kraju). Połowa wszystkich stwierdzonych przestępstw była skierowana przeciwko mieniu (50,9%; w kraju 52,4%). Najczęściej były to kradzieże rzeczy (33,5% przestępstw przeciw mieniu) oraz oszustwa (30,6%).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w województwie wielkopolskim w 2016 r. ukształtował się na poziomie 71,6% i był wyższy niż w poprzednim roku (70,3%), a także wyższy niż przeciętnie w kraju (66,5%; w 2015 r. 64,7%). Ze względu na poziom tego miernika w 2016 r. województwo wielkopolskie zajęło 4. lokatę w Polsce, tj. o jedno miejsce wyżej niż w poprzednim roku. Wyższy wskaźnik zanotowano w województwach: świętokrzyskim (74,3%), małopolskim (72,9%) i lubelskim (72,9%).

Zarówno poziom przestępczości, jak i wykrywalność sprawców przestępstw nie są jednakowe na obszarze całego województwa. W 2016 r. największą skutecznością charakteryzowały się pod tym względem powiaty: gostyński (gdzie wskaźnik wykrywalności sprawców wyniósł 95,2%), śremski (93,7%), rawicki (89,8%), kaliski (88,9%), nowotomyski (88,4%) oraz kościański (88,2%). Podobnie jak w poprzednich latach, najmniejszą wykrywalność sprawców przestępstw notowano w Poznaniu (47,9%) i powiecie poznańskim (59,6%), ale były to te wielkopolskie powiaty, gdzie liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję była największa (łącznie ponad 35% wszystkich przestępstw w województwie).

Rozdział XV

Chapter XV

Produkt krajowy brutto

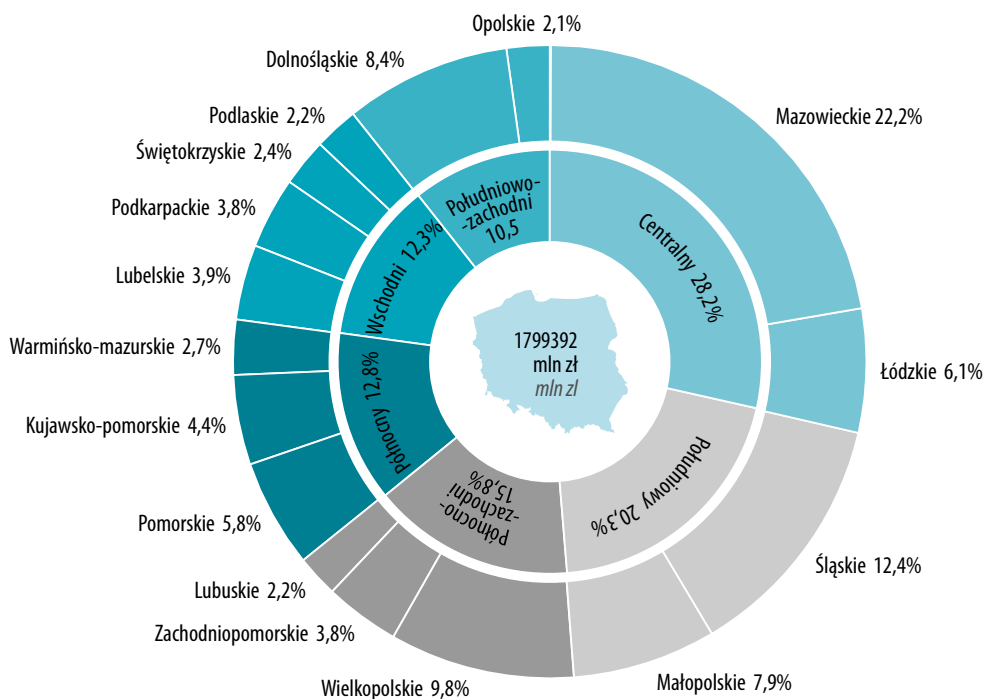
Gross domestic product

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim i jest wyrażona w cenach bazowych.

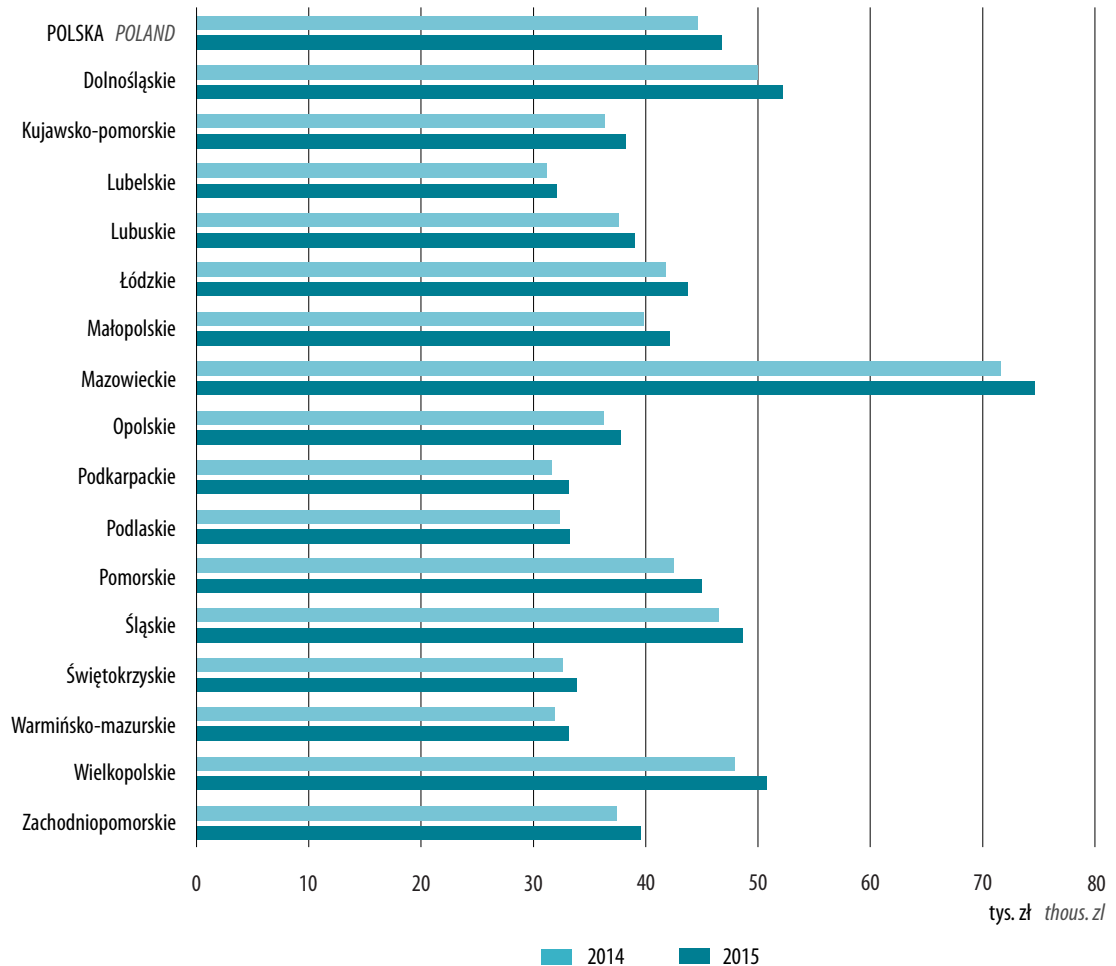
Wielkopolskie jest jednym z silniejszych gospodarczo województw w kraju. Takie charakterystyki, jak znaczący udział w tworzeniu produktu krajowego brutto (PKB), wyższy niż przeciętnie w Polsce poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca, rozmiary wytworzonej wartości dodanej brutto (WDB) sektora przedsiębiorstw i sektora gospodarstw domowych oraz wpływ na kreowanie dochodów gospodarstw domowych (pierwotnych i do dyspozycji), od wielu lat stawiają je w krajowej czołówce. W 2015 r. województwo wielkopolskie wygenerowało 9,8% wielkości krajowej PKB, tj. o 0,1 p.proc. więcej niż w 2014 r. Jego wartość wyniosła 176442 mln zł i w porównaniu z 2014 r. zwiększyła się o 6,0%, licząc w cenach bieżących, a o 4,9% – w cenach stałych (w kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 4,6% i 3,8%).

Wykres 29. Udział regionów i województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2015 r.
Chart 29. Share of regions and voivodships in generation of the gross domestic product in 2015

Jednym z podstawowych mierników, określających rozwój społeczno-ekonomiczny regionu, jest wartość PKB przeliczona na 1 mieszkańca. W 2015 r. przeciętny poziom tego wskaźnika dla województwa wielkopolskiego wyniósł 50790 zł, kształtując się o 5,8% wyżej niż rok wcześniej (licząc w cenach bieżących), przy średniej dla kraju 46792 zł (o 4,7% wyżej niż w 2014 r.). Podobnie jak w poprzednich latach, poziom krajowy przekroczyły tylko cztery województwa: mazowieckie (o 59,6% więcej od średniej ogólnopolskiej), dolnośląskie (o 11,6% więcej od średniej), wielkopolskie (o 8,5% więcej od średniej) i śląskie (o 4,0% więcej od średniej). W pozostałych województwach wartość PKB na 1 mieszkańca była mniejsza od średniej krajowej.

Wykres 30. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według województw
 Chart 30. Gross domestic product per capita by voivodships

Spośród podregionów województwa wielkopolskiego największy udział w tworzeniu PKB ma miasto Poznań. W 2015 r. powstało tu 28,5% wartości PKB województwa (29,2% w poprzednim roku) oraz 2,8% wielkości krajowej (tak samo jak przed rokiem). Pod względem wielkości PKB, podobnie jak w poprzednich okresach, Poznań uplasował się na 3. miejscu wśród wszystkich podregionów w Polsce (za m. st. Warszawą i m. Krakowem), natomiast wartość PKB przeliczona na 1 mieszkańca zapewniła mu 2. lokatę za m. st. Warszawą. Wskaźnik ten, który w 2015 r. wyniósł 92232 zł, o 81,6% przekroczył poziom średniej wojewódzkiej, a o 97,1% przeciętną wielkość w kraju.

Województwo wielkopolskie zajmuje stosunkowo wysoką pozycję również w procesie tworzenia wartości dodanej brutto (WDB) rozpatrywanej oddzielnie dla poszczególnych grup rodzajów działalności. W 2015 r. wielkopolskie wytworzyło m.in. 14,0% krajowej WDB rolnictwa, 10,9% – przemysłu, 10,0% – sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja oraz 9,5% – budownictwa.

Największą część WDB w województwie wielkopolskim generują jednostki przemysłowe, a także handlowe, transportowe, związane z zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją. W 2015 r. przedsiębiorstwa przemysłowe wytworzyły 30,2% wojewódzkiej WDB (przy przeciętnym udziale w kraju na poziomie 27,2%). Udział jednostek handlowych, transportowych i komunikacyjnych wyniósł w tym czasie 29,3% (wobec 28,8% w kraju).

W 2015 r. dochody pierwotne brutto gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim wyniosły 109482 mln zł, tj. o 2,7% więcej niż w 2014 r. (w kraju więcej o 2,2%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dało to kwotę 31515 zł, tj. o 7,1% większą niż przeciętnie w kraju. Udział województwa wielkopolskiego w tworzeniu dochodów pierwotnych brutto w całym sektorze gospodarstw domowych w 2015 r. wyniósł 9,7% i był mniejszy jedynie od udziałów województw mazowieckiego (19,6%) oraz śląskiego (12,5%). Dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim w 2015 r. zamknęły się kwotą 100295 mln zł, tj. o 2,7% większą od uzyskanej w poprzednim roku (w kraju większą o 2,6%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa przypadało 28871 zł, czyli o 2,6% więcej niż w 2014 r. i o 4,4% więcej niż przeciętnie w kraju. Wielkopolskie było jednym z pięciu województw, gdzie wskaźnik przewyższył poziom średniej krajowej, a jego wielkość dała temu regionowi 4. miejsce po województwach: mazowieckim (o 21,7% więcej niż w kraju), śląskim (o 13,5% więcej) i dolnośląskim (o 4,9% więcej), a przed łódzkim (o 1,8% więcej).

Uwagi ogólne

1. Informacje o województwie oraz w podziale na miasta i wieś – jeśli nie zaznaczono inaczej – podano w każdorazowym podziale administracyjnym.

Przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.

2. Dane prezentowane są w układzie Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), obowiązującej w krajach Unii Europejskiej, zgodnie z Rozporządzeniem (WE) Nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 V 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21 VI 2003 r. z późn. zm.). NTS obowiązująca od 1 I 2008 r. wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 XI 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz. 1573 z późn. zm.).

Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych opracowana została w oparciu o istniejący zasadniczy trójstopniowy podział kraju na województwa, powiaty i gminy, przy pomocy którego wyodrębnione zostały także dwa dodatkowe nieadministracyjne poziomy, tj. regiony i podregiony. NTS dzieli Polskę na terytorialne, hierarchicznie powiązane jednostki na 5 poziomach, z czego:

- trzy określono jako poziomy regionalne, gdzie:
 - poziom 1 – regiony (6 jednostek) – grupują jednostki szczebla wojewódzkiego,
 - poziom 2 – województwa (16 jednostek),
 - poziom 3 – podregiony (72 jednostki) – grupują jednostki szczebla powiatowego,
- dwa określono jako poziomy lokalne, gdzie:
 - poziom 4 – powiaty i miasta na prawach powiatu (314 + 66 jednostek),
 - poziom 5 – gminy (2478 jednostek).

Według stanu w dniu 31 XII 2016 r. w województwie wielkopolskim było 6 podregionów, 31 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 226 gmin, z tego 19 miejskich, 93 miejsko-wiejskie i 114 wiejskich.

3. Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).

W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Pod pojęciem „Pozostałe usługi” ujęte są sekcje: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność z zakresu usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa” oraz „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby”.

4. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

Wskaźniki dynamiki – w przypadku zmian metodycznych, zmian kategorii ceny przyjmowanej do wyceny produkcji, zmian systemu cen stałych oraz zmian systemu wag do obliczania wskaźników cen w poszczególnych okresach – obliczono w warunkach porównywalnych.

5. Do przeliczeń danych według liczby ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjęto liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania, opracowaną metodą bilansową.

Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku (np. łóżka w szpitalach, środki trwałe) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. produkcja, sprzedaż, nakłady inwestycyjne) – według stanu w dniu 30 VI.

6. Dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

7. Niektóre informacje zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie w następujących publikacjach Urzędu Statystycznego.

8. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

9. Szerszy zakres informacji oraz rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki Czytelnik znajdzie w publikacjach tematycznych, w serii „Zeszyty metodyczne i klasyfikacje”, w „Roczniku Statystycznym Województwa Wielkopolskiego 2017” oraz na stronie internetowej GUS <http://stat.gov.pl>.

General notes

1. Information on voivodship as well as by urban and rural area – unless otherwise indicated – is presented according to administrative division in a given period.

The term “urban area” is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while a “rural area” is understood as rural gminas and rural area in urban-rural gminas.

2. Data are presented in accordance with the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS), compiled on the basis of the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obligatory in the countries of the European Union according to Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 V 2003 (Official Journal of the EU L 154, 21 VI 2003 with later amendments). NTS valid since 1 I 2008 was introduced by the decree of the Council of Ministers of 14 XI 2007 (Journal of Laws No. 214, item 1573 with later amendments).

The Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes was developed based on the binding three-tier division of the country into voivodships, powiats and gminas, on the basis of which two additional non-administrative levels were established i.e., regions and subregions. NTS divides Poland into territorial units, hierarchically tied on 5 levels, of which:

- three levels were defined as regional, where:
 - level 1 – regions (6 units) – grouping together voivodships,
 - level 2 – voivodships (16 units),
 - level 3 – subregions (72 units) – grouping together powiats,
 - two levels were defined as local, where:
 - level 4 – powiats and cities with powiat status (314 + 66 units),
- level 5 – gminas (2478 units).

As of 31 XII 2016 in Wielkopolskie Voivodship was 6 subregions, 31 powiats, 4 cities with the powiat status and 226 gminas, including 19 urban, 93 urban-rural i 114 rural ones.

3. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1 I 2008 by the decree of the Council of Ministers, dated 24 XII 2007 (Journal of Laws No. 251, item 1885 with later amendments).

The item “Industry” was introduced, including NACE Rev. 2 sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply” and “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”, as an additional grouping.

The item “Other services” was introduced including sections: “Professional, scientific and technical activities”, “Administrative and support service activities”, “Public administration and defence; compulsory social security”, “Education”, “Human health and social work activities”, “Arts, entertainment and recreation”, “Other service activities” as well as “Activities of households as employers; undifferentiated goods and services-producing activities of households for own use”;

4. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.

Indices – in case of methodological changes, changes in price categories used in the evaluation of production, changes in the system of constant prices as well as changes in the system of weights for calculating price indices in individual periods – are calculated in comparable conditions.

5. For the purpose of calculating data by population number, unless otherwise indicated, the population number according to the national definition of residence, compiled using the balance method, was adopted.

When computing per capita data (1000 population, etc.) as of the end of a year (e.g., beds in hospitals, fixed assets), the population as of 31 XII was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year (e.g., production, sales, investment outlays) – as of 30 VI.

6. Data – unless otherwise indicated – do not include the budgetary units conducting activity within the scope of national defence and public safety.

7. Selected information presented on the basis of preliminary data and may change in subsequent publications of the Statistical Office.

8. Broader scope of information and more detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications, in the series "Zeszyty metodyczne i klasyfikacje" ("Methodologies and classifications"), in the "Statistical Yearbook of Wielkopolskie Voivodship 2017" as well as on the web page of the Statistics Poland <http://stat.gov.pl>.

TABLICE
TABLES

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie

Table I. Major data on the voivodship

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016
Ludność Population			
Ludność (stan w dniu 31 XII) <i>Population (as of 31 XII)</i>	3446745	3475323	3481625
w tym kobiety <i>of which females</i>	1770127	1784393	1787660
Kobiety na 100 mężczyzn (stan w dniu 31 XII) <i>Females per 100 males (as of 31 XII)</i>	105,6	105,5	105,5
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 XII) <i>Population per 1 km² of total area (as of 31 XII)</i>	115,6	116,5	116,7
Ludność w wieku (stan w dniu 31 XII): <i>Population of age (as of 31 XII):</i>			
przedprodukcyjnym <i>pre-working</i>	684545	665584	667280
produkcyjnym <i>working</i>	2235446	2175703	2158619
poprodukcyjnym <i>post-working</i>	526754	634036	655726
Mażeństwa na 1000 ludności <i>Marriages per 1000 population</i>	6,2	5,1	5,3
Rozwody na 1000 ludności <i>Divorces per 1000 population</i>	1,4	1,7	1,7
Urodzenia żywe na 1000 ludności <i>Live births per 1000 population</i>	11,9	10,55	11,0
Zgony ^a na 1000 ludności <i>Deaths^a per 1000 population</i>	9,0	9,6	9,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności <i>Natural increase per 1000 population</i>	2,9	1,0	1,7
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych <i>Infant deaths per 1000 live births</i>	4,4	4,5	4,1
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności <i>Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population</i>	0,37	-0,03 ^b	0,30
Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia w momencie urodzenia: <i>Life expectancy at the moment of birth:</i>			
mężczyźni <i>males</i>	72,5	73,7	74,2
kobiety <i>females</i>	80,5	81,2	81,5
Ochrona środowiska Environmental protection			
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi oczyszczone w % wymagających oczyszczenia <i>Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground treated in % of requiring treatment</i>	99,7	99,9	99,9
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogółu ludności ^c <i>Population connected to wastewater treatment plants in % of total population^c</i>	62,5	71,9	72,8
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tys. t: <i>Emission of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in thous. t:</i>			
pyłowych <i>particulates</i>	5,6	4,9	4,9
gazowych (bez dwutlenku węgla) <i>gases (excluding carbon dioxide)</i>	79,1	76,5	69,8
Redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w % zanieczyszczeń wytworzonych: <i>Reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality in % of pollutants produced:</i>			
pyłowych <i>particulates</i>	99,6	99,7	99,7
gazowych (bez dwutlenku węgla) <i>gases (excluding carbon dioxide)</i>	60,7	63,4	61,6

^a łącznie ze zgonami niemowląt. ^b Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r. ^c Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – dane szacunkowe, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

^a Including infant deaths. ^b For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used. ^c Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie (cd.)

Table I. Major data on the voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016
Ochrona środowiska (dok.) <i>Environmental protection (cont.)</i>			
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona (stan w dniu 31 XII): <i>Area of special nature value under legal protection (as of 31 XII):</i>			
w % powierzchni ogólnej <i>in % of total area</i>	31,8	31,7	31,6
na 1 mieszkańca w m ² <i>per capita in m²</i>	2752	2716	2711
Odpady wytworzone (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) na 1 km ² w t <i>Waste generated (during the year; excluding municipal waste) per 1 km² in t</i>	173,4	193,1	194,7
Odpady komunalne zebrane ^a (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w kg <i>Municipal waste collected^a (during the year) per capita in kg</i>	266	308	326
Nakłady na środki trwałe (ceny bieżące) w % nakładów inwestycyjnych ogółem: <i>Outlays on fixed assets (current prices) in % of total investment outlays:</i>			
służące ochronie środowiska <i>in environmental protection</i>	4,6	8,0	2,3
służące gospodarce wodnej <i>in water management</i>	1,2	0,6	0,5
Rynek pracy <i>Labour market</i>			
Pracujący ^b (stan w dniu 31 XII): <i>Employed persons^b (as of 31 XII):</i>			
w tysiącach <i>in thousands</i>	1327,8	1448,4	1500,1
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	385	417	431
według rodzajów działalności w %: <i>by kind of activities in %:</i>			
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo <i>agriculture, forestry and fishing</i>	16,0	14,8	14,3
przemysł i budownictwo <i>industry and construction</i>	31,8	31,1	31,0
handel; naprawa pojazdów samochodowych ^d ; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia ^d ; informacja i komunikacja <i>trade; repair of motor vehicles^d; transportation and storage; accommodation and catering^d; information and communication</i>	25,2	25,8	26,1
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości ^d <i>financial and insurance activities; real estate activities</i>	3,1	3,1	3,1
pozostałe usługi ^c <i>other services^c</i>	23,9	25,2	25,5
Bezrobotni zarejestrowani (stan w dniu 31 XII) w tys. <i>Registered unemployed persons (as of 31 XII) in thous.</i>	135,2	93,3	77,7
W % bezrobotnych zarejestrowanych (stan w dniu 31 XII): <i>In % of registered unemployed (as of 31 XII):</i>			
kobiety <i>women</i>	56,0	57,7	58,8
w wieku 24 lata i mniej <i>aged 24 years and less</i>	25,3	16,7	14,6
pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok <i>out of work for longer than 1 year</i>	24,1	34,0	35,0
Bezrobotni zarejestrowani (stan w dniu 31 XII) na 1 ofertę pracy <i>Registered unemployed persons (as of 31 XII) per a job offer</i>	61	21	13
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 XII) w % <i>Registered unemployment rate (as of 31 XII) in %</i>	9,2	6,1	4,9

a Dane szacunkowe. b Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie – dane szacunkowe. c Patrz uwagi ogólne do publikacji, ust. 3 na str. 75.

a Estimated data. b By actual workplace and kind of activity; with employed persons on private farms in agriculture – estimated data. c See general notes to the publication, item 3 on page 77.

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie (cd.)

Table I. Major data on the voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016
Wynagrodzenia. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych <i>Wages and salaries. Social security benefits</i>			
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł <i>Average monthly gross wages and salaries in zł</i>	2947,27	3543,24	3711,14
Przeciętna liczba emerytów i rencistów w tys. <i>Average number of retirees and pensioners in thous.</i>	766,8	744,8	749,5
pobierających emerytury i renty wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych <i>receiving retirement and other pension paid by the Social Insurance Institution</i>	640,6	627,8	631,8
rolników indywidualnych <i>farmers</i>	126,2	117,0	117,7
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto w zł: <i>Average monthly gross retirement and other pension in zł:</i>			
wypłacana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych <i>paid by the Social Insurance Institution</i>	1514,25	1897,51	1935,97
rolników indywidualnych ^a <i>farmers^a</i>	946,32	1167,02	1168,04
Infrastruktura komunalna. Mieszkania <i>Municipal infrastructure. Dwellings</i>			
Zużycie w gospodarstwach domowych: <i>Consumption in households:</i>			
wody z wodociągów: <i>water from water supply systems:</i>			
w hektometrach sześciennych <i>in cubic hectometre</i>	120,4	128,2	130,0
na 1 mieszkańca w m ³ <i>per capita in m³</i>	35,0	36,9	37,4
energii elektrycznej w miastach: <i>electricity in urban areas:</i>			
w gigawatogodzinach <i>in gigawatt-hour</i>	1471,0	1348,4	1380,4
na 1 mieszkańca w kWh <i>per capita in kWh</i>	762,7	705,5	724,2
Zasoby mieszkaniowe ^b (stan w dniu 31 XII): <i>Dwelling stocks^b (as of 31 XII):</i>			
mieszkania: <i>dwellings:</i>			
w tysiącach <i>in thousands</i>	1111,9	1178,1	1193,5
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	322,6	339,0	342,8
izby na 1000 ludności <i>rooms per 1000 population</i>	1304,2	1374,1	1389,7
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² : <i>useful floor area of dwellings in m²:</i>			
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	25654,6	27433,2	27821,1
przeciętna 1 mieszkania <i>average per dwelling</i>	79,5	80,9	81,2
Mieszkania oddane do użytkowania: <i>Dwellings completed:</i>			
mieszkania: <i>dwellings:</i>			
w tysiącach <i>in thousands</i>	13,5	16,1	16,4
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	3,9	4,6	4,7
izby na 1000 ludności <i>rooms per 1000 population</i>	17,6	19,3	19,6
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² : <i>useful floor area of dwellings in m²:</i>			
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	436,6	475,8	474,3
przeciętna 1 mieszkania <i>average per dwelling</i>	111,4	102,9	100,5

^a Łącznie z wypłatami z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku łączenia uprawnień do świadczeń z tego systemu z uprawnieniami do świadczeń z Funduszu Emerytalno-Rentowego. ^b Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.

^a Including payments from non-agricultural social security system, in case of a simultaneous right to benefits from this system and to benefits from the Pension Fund. ^b Based on balance of dwellings stocks.

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie (cd.)

Table I. Major data on the voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016
Transport. Telekomunikacja – stan w dniu 31 XII <i>Transport. Telecommunications – as of 31 XII</i>			
Samochody osobowe zarejestrowane^a: Registered passenger cars^a:			
w tysiącach sztuk <i>in thousand units</i>	1745,6	2084,8	2181,6
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	506	600	627
Placówki dla usług pocztowych^b: Postal service offices^b:			
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>	845	686	693
na 100 tys. ludności <i>per 100 thous. population</i>	24,5	19,7	19,9
Telefoniczne łącza główne^c: Fixed main line^c:			
w tysiącach sztuk <i>in thousand units</i>	686,5	433,9	422,9
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	199,2	124,9	121,5
Turystyka^d <i>Tourism^d</i>			
Obiekty noclegowe turystyki (stan w dniu 31 VII) <i>Tourist accommodation establishments (as of 31 VII)</i>			
w tym hotele <i>of which hotels</i>	209	230	229
Miejsca noclegowe (stan w dniu 31 VII) na 10 tys. ludności <i>Number of beds (as of 31 VII) per 10 thous. population</i>	124,7	123,4	123,4
Korzystający z noclegów na 1000 ludności <i>Tourists accommodated per 1000 population</i>	465	542	575
Ochrona zdrowia^e i pomoc społeczna <i>Health care^e and social welfare</i>			
Pracownicy medyczni^f (stan w dniu 31 XII): Medical personnel^f (as of 31 XII):			
lekarze <i>doctors</i>	4984	5231	5458
lekarze dentyści <i>dentists</i>	483	304	268
pielęgniarki ^g <i>nurses^g</i>	13442	13441	13102
łóżka w szpitalach ogólnych ^h (stan w dniu 31 XII) na 10 tys. ludności <i>Beds in general hospitals^h (as of 31 XII) per 10 thous. population</i>	45	45	44
Leczeni w szpitalach ogólnych (bez międzyoddziałowego ruchu chorych) na 10 tys. ludności <i>In-patients in general hospitals (excluding inter-ward patient transfer) per 10 thous. population</i>	2021	2036	2039
Przychodnie (stan w dniu 31 XII) <i>Out-patient departments (as of 31 XII)</i>	1493	1851	1932
Apteki ogólnodostępne (stan w dniu 31 XII) <i>Generally available pharmacies (as of 31 XII)</i>	1027	1234	1299
Liczba ludności (stan w dniu 31 XII) na 1 aptekę ogólnodostępną <i>Population (as of 31 XII) per generally available pharmacy</i>	3356	2816	2680

a W latach 2015 i 2016 łącznie z posiadającymi pozwolenia czasowe (na okres 30 dni) wydane w końcu roku. b Dane dotyczą operatora wyznaczonego (w 2010 r. operatora publicznego). c Dane dotyczą operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej. d W latach 2015 i 2016 dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych. Dane za 2016 r. opracowano z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu. e W latach 2015 i 2016 łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji oraz w 2010 r. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. f Pracujący bezpośrednio z pacjentem. g łącznie z magistrami pielęgniarstwa. h Bez miejsc dziennych na oddziałach szpitalnych; łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków.

a In 2015 and 2016 including having temporary permission (for the period of 30 days) issued. b Data concern the appointed operator (in 2010 the public operator). c Data concern operators of the public telecommunication network. d In 2015 and 2016 concern establishments 10 and more bed places. Data for 2016 were compiled with consideration imputation for units, which refused to participate in the survey. e In 2015 and 2016 data include health care units subordinated to the Ministry of National Defence, the Ministry of the Interior and Administration as well as in 2010 the Internal Security Agency. f Working directly with a patient. g Including master nurses. h Excluding day places in hospital wards; including beds and incubators for newborns.

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie (cd.)

Table I. Major data on the voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016
Ochrona zdrowia^a i pomoc społeczna (dok.) <i>Health care^a and social welfare (cont.)</i>			
Porady udzielone w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca: <i>Consultations provided within the scope of out-patient health care per capita:</i>			
lekarskie <i>medical</i>	6,5	7,2	7,3
stomatologiczne <i>dental</i>	0,6	0,7	0,7
Dzieci w żłobkach ^b i klubach dziecięcych (stan w dniu 31 XII) na 1000 dzieci w wieku do lat 3 <i>Children in nurseries^b and children's clubs (as of 31 XII) per 1000 children up to age 3</i>	18,6	61,2	74,7
Edukacja i wychowanie <i>Education</i>			
Uczniowie w szkołach ^c (stan na początku roku szkolnego) w tys.: <i>Pupils and students in schools^c (as of beginning of the school year) in thous.</i>			
podstawowych ^d <i>primary^d</i>	209,8	247,9	227,0
gimnazjach <i>lower secondary</i>	119,1	104,2	103,6
zasadniczych zawodowych ^e <i>basic vocational^e</i>	27,7	24,0	22,6
liceach ogólnokształcących ^f <i>general secondary^f</i>	52,8	43,3	41,7
liceach profilowanych <i>specialized secondary</i>	3,4	x	x
technikach ^f <i>technical secondary^f</i>	51,1	46,2	46,7
artystycznych ogólnokształcących ^g <i>general art^g</i>	1,0	0,9	1,0
policealnych <i>post-secondary</i>	25,0	21,0	20,1
Absolwenci szkół ^{ch} w tys.: <i>Graduates in schools^{ch} in thous.:</i>			
podstawowych ^d <i>primary^d</i>	37,3	33,5	34,0
gimnazjów <i>lower secondary</i>	40,4	34,1	33,9
zasadniczych zawodowych ^e <i>basic vocational^e</i>	9,7	7,8	7,5
liceach ogólnokształcących ^f <i>general secondary^f</i>	18,1	14,7	14,3
liceach profilowanych <i>specialized secondary</i>	1,7	x	x
technikach ^f <i>technical secondary^f</i>	11,9	10,5	10,3
artystycznych ogólnokształcących ^g <i>general art^g</i>	0,2	0,2	0,1
policealnych <i>post-secondary</i>	7,3	6,4	6,3
Studenci szkół wyższych ⁱ (stan w dniu 30 XI) w tys. <i>Students of higher education institutionsⁱ (as of 30 XI) in thous.</i>	171,0	140,0	134,0
Absolwenci szkół wyższych ^{ik} w tys. <i>Graduates of higher education institutions^{ik} in thous.</i>	47,5	39,7	36,1

a W latach 2015 i 2016 łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji oraz w 2010 r. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
b łącznie z oddziałami żłobkowymi. W 2010 r. bez klubów dziecięcych. c Bez szkół dla dorosłych, z wyjątkiem szkół policealnych. d Bez dzieci w wieku 6 lat objętych edukacją w placówkach wychowania przedszkolnego. e, f łącznie ze szkołami: e – specjalnymi przysposabiającymi do pracy, f – w roku szkolnym 2010/11 z uzupełniającymi odpowiednio: liceami ogólnokształcącymi i technikami.
g Dające uprawnienia zawodowe. h Z poprzedniego roku szkolnego. i łącznie z filiami, zamiejscowymi podstawowymi jednostkami organizacyjnymi oraz zamiejscowymi ośrodkami dydaktycznymi, bez szkół resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych i administracji; bez cudzoziemców. k Z poprzedniego roku akademickiego.

a In 2015 and 2016 data include health care units subordinated to the Ministry of National Defence, the Ministry of the Interior and Administration as well as in 2010 the Internal Security Agency.
b Including nursery wards. In 2010 excluding children's clubs. c Excluding schools for adults, except post-secondary schools. d Excluding children aged 6 attending pre-primary education establishments.
e, f Including: e – school year special job-training schools, f – in the 2010/11 school years supplementary schools: general secondary and technical secondary respectively. g Leading to professional certification. h From the previous school year. i Including branch sections, basic organizational units in another location as well as teaching centres in another locations, excluding academies of the Ministry of National Defence as well as of the Ministry of the Interior and Administration; excluding foreigners. k From the previous academic year.

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie (cd.)

Table I. Major data on the voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2016
Edukacja i wychowanie (dok.) <i>Education (cont.)</i>			
Wychowanie przedszkolne (stan na początku roku szkolnego): <i>Pre-primary education (as of beginning of the school year):</i>			
miejsca w przedszkolach w tys. <i>places in nursery schools in thous.</i>	90,0	110,4	118,3
dzieci ^a w tys. <i>children^a in thous.</i>	108,1	113,3	131,7
w przedszkolach <i>in nursery schools</i>	88,1	96,3	110,8
w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych <i>in pre-primary sections in primary schools</i>	19,2	15,7	19,5
Dzieci w przedszkolach (stan na początku roku szkolnego) na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat <i>Children in nursery schools (as of beginning of the school year) per 1000 children aged 3–6</i>	589	752 ^b	699
Kultura <i>Culture</i>			
Biblioteki publiczne (łącznie z filiami; stan w dniu 31 XII) <i>Public libraries (including branches; as of 31 XII)</i>	714	689	681
Księgozbiór bibliotek publicznych (stan w dniu 31 XII) na 1000 ludności w wol. <i>Public library collections (as of 31 XII) per 1000 population in vol.</i>	3469	3430	3416
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności <i>Public library borrowers per 1000 population</i>	160	153	147
Wypożyczenia księgozbioru z bibliotek publicznych^c w wol.: <i>Public library loans^c in vol.:</i>			
na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	3243	3053	3018
na 1 czytelnika <i>per borrower</i>	20,3	19,9	20,5
Miejsca w teatrach i instytucjach muzycznych ^d (stan w dniu 31 XII) na 1000 ludności <i>Seats in theatres and music institutions^d (as of 31 XII) per 1000 population</i>	1,3	1,3	1,4
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności <i>Audience in theatres and music institutions per 1000 population</i>	246	184	213
Muzea i oddziały muzealne (stan w dniu 31 XII) <i>Museums with branches (as of 31 XII)</i>	86	91	92
Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności <i>Museum and exhibition visitors per 1000 population</i>	327	350	404
Kina stałe (stan w dniu 31 XII) <i>Fixed cinemas (as of 31 XII)</i>	38	44	44
Miejsca na widowni w kinach stałych (stan w dniu 31 XII) na 1000 ludności <i>Seats in fixed cinemas (as of 31 XII) per 1000 population</i>	7,1	8,1	8,4
Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności <i>Audience in fixed cinemas per 1000 population</i>	945	1300	1436
Abonenci (stan w dniu 31 XII) na 1000 ludności: <i>Subscribers (as of 31 XII) per 1000 population:</i>			
radiowi <i>radio</i>	197	195	194
telewizyjni <i>television</i>	191	188	187

^a Łącznie z – nieuwzględnionymi w podziale według rodzaju placówek – zespołami wychowania przedszkolnego i punktami przedszkolnymi; w 2010 r. bez wychowania przedszkolnego w placówkach wykonujących działalność leczniczą. ^b Do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–6 w liczbie ludności w wieku 3–5 lat. ^c W latach 2015 i 2016 łącznie z wypożyczeniami międzybibliotecznymi. ^d Dane dotyczą działalności prowadzonej na terenie województwa, łącznie z imprezami organizowanymi w plenerze.

^a Including, entities excluded in division according to type, pre-primary education groups and pre-primary points; in 2010 excluding pre-primary education in the units performing health care activities. ^b The rate was calculated using the number of children aged 3–6 in the population aged 3–5. ^c In 2015 and 2016 including interlibrary lending. ^d Data concern activity performed in voivodship area, including outdoor events.

Tablica I. Ważniejsze dane o województwie (dok.)

Table I. Major data on the voivodship (cont.)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010	2015	2016
Bezpieczeństwo publiczne^a <i>Public safety^a</i>			
Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych: <i>Ascertained crimes by the Police^a in completed preparatory proceedings:</i>			
w liczbach bezwzględnych <i>in absolute numbers</i>	96929	68804	61705
na 10 tys. ludności <i>per 10 thous. population</i>	282	198	177
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w % <i>Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by the Police in %</i>	73,3	70,3	71,6
Rachunki regionalne <i>Regional accounts</i>			
Produkt krajowy brutto (ceny bieżące): <i>Gross domestic product (current prices):</i>			
w milionach złotych <i>in million zlotys</i>	135780	176442	.
na 1 mieszkańca w zł <i>per capita in zł</i>	39454	50790	.
Wartość dodana brutto (ceny bieżące): <i>Gross value added (current prices):</i>			
w milionach złotych <i>in million zlotys</i>	119310	156533	.
na 1 mieszkańca w zł <i>per capita in zł</i>	34668	45060	.
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych: <i>Gross nominal disposable income in the households sector:</i>			
w milionach złotych <i>in million zlotys</i>	83689	100295	.
na 1 mieszkańca w zł <i>per capita in zł</i>	24318	28871	.

^a W 2010 r. łącznie z prokuraturą; w latach 2015 i 2016 bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich.

^a In 2010 including prosecutor's office; in 2015 and 2016 excluding punishable acts committed by juveniles.

Tablica II. Wybrane wskaźniki w przekroju miasto-wieś

Table II. Selected indices in the section of urban-rural areas

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2010		2015		2016	
	miasta <i>urban areas</i>	wieś <i>rural areas</i>	miasta <i>urban areas</i>	wieś <i>rural areas</i>	miasta <i>urban areas</i>	wieś <i>rural areas</i>
Ludność ^a na 1 km ² <i>Population^a per 1 km²</i>	1295	54	1253	55	1242	56
Ludność ^a w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym <i>Non-working age population^a per 100 persons of working age</i>	52,7	56,1	61,3	57,9	63,4	58,8
Urodzenia żywe na 1000 ludności <i>Live births per 1000 population</i>	11,26	12,69	9,97	11,33	10,48	11,61
Zgony na 1000 ludności <i>Deaths per 1000 population</i>	9,29	8,68	10,06	8,93	9,78	8,71
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych <i>Infant deaths per 1000 live births</i>	3,91	4,95	5,20	3,67	4,35	3,89
Przyrost naturalny na 1000 ludności <i>Natural increase per 1000 population</i>	1,97	4,01	-0,09	2,41	0,70	2,91
Przeciętne dalsze trwanie życia ^b : <i>Life expectancy^b:</i>						
mężczyźni <i>males</i>	73,10	71,79	74,04	73,28	74,58	73,57
kobiety <i>females</i>	80,41	80,51	81,28	80,96	81,65	81,24
Współczynnik dzietności ogólnej <i>Total fertility rate</i>	1,374	1,608	1,290	1,487	1,398	1,541
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę ^c w kWh <i>Consumption of electricity in households per consumer^c in kWh</i>	2038,2	2793,1	1842,9	2707,9	1853,2	2802,3
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³ <i>Consumption of water from water supply systems in households per capita in m³</i>	35,8	33,9	35,2	39,0	35,7	39,4
Zasoby mieszkaniowe ^{ad} : <i>Dwelling stocks^{ad}:</i>						
mieszkania w tys. <i>dwellings in thous.</i>	704,3	407,6	739,4	438,7	747,5	446,0
przeciętna: <i>average:</i>						
liczba izb w mieszkaniu <i>number of rooms in a dwelling</i>	3,78	4,49	3,77	4,52	3,77	4,53
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² <i>useful floor area per dwelling in m²</i>	69,7	96,5	70,3	98,8	70,4	99,1

a Stan w dniu 31 XII. b Dla osób w wieku 0 lat. c Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 XII. d Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.
a As of 31 XII. b For persons at 0 age. c The number of consumers as of 31 XII was used in calculations. d Based on balance of dwellings stocks.

Tablica II. Wybrane wskaźniki w przekroju miasto-wieś (dok.)

Table II. Selected indices in the section of urban-rural areas (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010		2015		2016	
	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas	miasta urban areas	wieś rural areas
Mieszkania oddane do użytkowania: Dwellings completed:						
na 1000 ludności: per 1000 population:						
mieszkania dwellings	3,5	4,4	4,2	5,2	4,3	5,3
izby rooms	13,4	23,1	14,2	25,5	14,9	25,2
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² useful floor area of dwellings in m ²	317,3	588,8	332,0	651,7	338,1	639,5
na 1000 zawartych małżeństw per 1000 marriages contracted	582	703	844	990	807	980
przeciętna powierzchnia użytkowa w m ² : average useful floor area in m ² :						
1 mieszkania per dwelling	90,3	132,6	79,3	126,3	79,1	121,6
1 izby per room	23,7	25,5	23,4	25,5	22,7	25,3
przeciętna liczba izb w mieszkaniu average number of rooms in a dwelling	3,8	5,2	3,4	5,0	3,5	4,8
Abonenci telefonii stacjonarnej ^{ab} (standardowe łącza główne) na 1000 ludności Fixed line telephone subscribers ^{ab} (standard main line) per 1000 population	242,4	71,6	151,0	50,3	145,8	51,4
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną ^a w tys. Population per generally available pharmacy ^a in thous.	2,3	8,7	1,9	7,4	1,8	7,3
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	921	519	1076	669	1009	649
Liczba ludności na 1 bibliotekę publiczną ^a Number of population per public library ^a	7772	3260	8012	3478	8066	3546
Księgozbiór ^d bibliotek publicznych na 1000 ludności w wol. Public library collections ^d per 1000 population in vol.	3504	3425	3596	3230	3627	3161
Wypożyczenia ^d księgozbioru na 1 czytelnika w wol. Public library loans ^d per borrower in vol.	20,2	20,5	20,3	19,2	21,0	19,2
Abonenci ^a na 1000 ludności: Subscribers ^a per 1000 population:						
radiowi radio	233,1	151,2	235,1	146,8	234,6	146,0
telewizyjni television	224,7	147,9	224,4	143,0	223,7	142,1
Przestępstwa stwierdzone przez Policję ^e w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tys. ludności Ascertained crimes by the Police ^e in completed preparatory proceedings per 10 thous. population	383,8	151,4	259,6	122,8	227,9	116,2

a Stan w dniu 31 XII. b Dane dotyczą operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej. c W 2010 r. bez wychowania przedszkolnego w placówkach wykonujących działalność leczniczą. W 2015 r. do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–5 w liczbie ludności w wieku 3–5 lat. d Łącznie z punktami bibliotecznymi. W latach 2015 i 2016 łącznie z wypożyczeniami międzybibliotecznymi. e W 2010 r. łącznie z przestępstwami stwierdzonymi przez prokuraturę. W latach 2015 i 2016 bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich.

a As of 31 XII. b Data concern operators of public telecommunication network. c In 2010 excluding pre-primary education in the units performing health care activities. In 2015 the rate was calculated using the number of children aged 3–5 in the population aged 3–5. d Including library service points. In 2015 and 2016 including interlibrary lending. e In 2010 including crimes ascertained by prosecutor's office. In 2015 and 2016 excluding punishable acts committed by juveniles.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r.

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016

Wyszczególnienie Specification	Ludność ^a Population ^a			Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths	Przyrost naturalny Natural increase	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały Net internal and international migration for permanent residence	
	ogółem total	w wieku – w % at age – in %						
		przedprodukcyjnym pre-working	produkcyjnym working	poprodukcyjnym post-working	na 1000 ludności per 1000 population			
WOJEWÓDZTWO VOIVODSHIP	3481625	19,2	62,0	18,8	10,99	9,30	1,70	0,30
Podregion (Subregion) kaliski	671291	18,8	61,9	19,3	10,31	9,72	0,59	-1,17
Powiaty: Powiats:								
jarociński	71738	19,5	62,0	18,5	10,44	9,80	0,64	-1,10
kaliski	82905	19,4	62,4	18,2	10,53	9,30	1,23	0,48
kępiński	56458	19,5	62,7	17,8	10,90	8,70	2,20	-1,28
krotoszyński	77764	19,8	62,1	18,1	11,21	9,60	1,61	-2,14
ostrowski	161574	18,5	62,4	19,1	10,60	9,30	1,30	-0,73
ostrzeszowski	55391	19,5	62,4	18,1	10,27	9,89	0,38	-0,13
pleszewski	63212	19,5	62,2	18,3	10,64	10,17	0,48	-2,15
Miasto na prawach powiatu Kalisz City with powiat status	102249	16,7	59,3	24,0	8,42	10,99	-2,56	-2,43
Podregion (Subregion) koniński	659140	18,9	62,4	18,8	10,09	9,50	0,59	-1,60
Powiaty: Powiats:								
gnieźnieński	145211	19,7	61,8	18,5	10,89	9,00	1,89	-0,81
kolski	88125	18,3	61,9	19,8	9,47	10,78	-1,31	-2,63
koniński	129475	19,7	64,0	16,3	9,89	8,75	1,14	0,15
słupecki	59617	18,7	62,8	18,6	10,72	10,15	0,57	-1,44
turecki	84297	19,2	62,6	18,3	10,12	10,38	-0,26	-1,48
wrzesiński	77073	19,7	62,3	18,1	10,54	8,74	1,79	-0,60
Miasto na prawach powiatu Konin City with powiat status	75342	15,6	60,7	23,7	8,62	9,51	-0,89	-6,20
Podregion (Subregion) leszczyński	555936	20,0	62,2	17,8	11,36	8,90	2,46	-0,86
Powiaty: Powiats:								
gostyński	76093	19,4	62,9	17,7	11,18	9,34	1,84	-3,21
grodziski	51423	21,2	63,2	15,6	13,07	8,33	4,74	-1,32
kościański	79263	19,0	62,8	18,2	11,45	9,44	2,01	-1,05

a Stan w dniu 31 XII.

a As of 31 XII.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ludność ^a <i>Population^a</i>			Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>	Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały <i>Net internal and international migration for permanent residence</i>	
	ogółem <i>total</i>	w wieku – w % <i>at age – in %</i>						
		przedproduk- cyjnym <i>pre-working</i>	produkcyjnym <i>working</i>	poproduk- cyjnym <i>post-working</i>	na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>			
Podregion (Subregion) leszczyński (dok., cont.)								
Powiaty (dok.): <i>Powiats (cont.):</i>								
leszczyński	55391	21,6	62,6	15,8	11,45	8,20	3,25	6,78
międzychodzki	37080	19,3	62,4	18,3	10,82	9,52	1,29	-1,83
nowotomyski	74901	20,7	62,0	17,3	11,65	8,61	3,04	-0,76
rawicki	60356	20,0	61,4	18,6	10,69	9,44	1,24	-1,15
wolsztyński	57270	20,9	61,9	17,2	11,94	8,49	3,45	-0,58
Miasto na prawach powiatu Leszno <i>City with powiat status</i>	64159	18,1	60,5	21,4	10,08	8,56	1,52	-3,55
Podregion (Subregion) pilski	412476	19,4	62,6	17,9	10,14	9,66	0,48	-1,70
Powiaty: <i>Powiats:</i>								
chodzieski	47415	19,4	62,0	18,6	8,70	10,60	-1,90	-1,50
czarnkowsko-trzcianecki	87885	19,8	62,1	18,1	10,19	10,35	-0,16	-1,30
pilski	137382	18,7	62,8	18,5	9,77	9,30	0,47	-2,32
wągrowiecki	69960	20,4	62,7	17,0	11,03	9,51	1,52	-1,20
złotowski	69834	19,5	63,3	17,2	10,90	9,00	1,91	-1,59
Podregion (Subregion) poznański	642410	21,4	62,5	16,0	12,56	7,84	4,73	9,22
Powiaty: <i>Powiats:</i>								
obornicki	59626	20,7	62,4	16,9	11,46	8,84	2,62	0,02
poznański	373570	22,3	62,6	15,1	13,42	6,96	6,46	15,09
szamotulski	90417	20,0	62,4	17,6	10,89	9,36	1,53	2,48
średzki	57691	20,1	62,8	17,1	12,25	9,16	3,09	1,89
śremski	61106	20,2	62,4	17,4	11,20	8,68	2,53	-0,51
Podregion (Subregion) m. Poznań	540372	16,2	60,4	23,4	11,37	10,37	1,00	-3,34
Miasto na prawach powiatu Poznań <i>City with powiat status</i>	540372	16,2	60,4	23,4	11,37	10,37	1,00	-3,34

a Stan w dniu 31 XII.

a As of 31 XII.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Bezrobotni zarejestrowani ^a Registered unemployed persons ^a				Stopa bezrobocia rejestrowanego ^a w % Registered unemployment rate ^a in %	Łóżka w szpitalach ogólnych ^{ab} Beds in general hospitals ^{ab}	Miejsca noclegowe ^c Number of beds ^c
	ogółem total	z liczby ogółem w % of total in %					
		kobiety women	długotrwałe bezrobotni ^d long-term unemployed persons ^d	w wieku 24 lata i mniej 24 age and less		na 10 tys. ludności per 10 thous. population	
WOJEWÓDZTWO VOIVODSHIP	77697	58,8	49,0	14,6	4,9	44,3	123,4
Podregion (Subregion) kaliski	13169	58,9	45,4	15,2	4,6	37,6	80,9
Powiaty: Powiats:							
jarociński	1536	60,9	47,9	17,1	5,9	24,3	123,9
kaliski	1319	57,5	50,0	16,8	4,2	17,7	57,0
kępiński	659	60,8	44,2	14,9	2,1	44,8	30,8
krotoszyński	1614	60,4	44,4	16,1	4,9	29,7	42,9
ostrowski	3140	57,5	42,3	14,2	4,5	32,1	61,9
ostrzeszowski	1362	64,1	44,6	18,8	5,6	–	120,7
pleszewski	1332	64,0	37,5	19,5	5,4	55,1	186,4
Miasto na prawach powiatu Kalisz City with powiat status	2207	52,2	51,7	9,2	4,6	83,4	70,0
Podregion (Subregion) koniński	23511	58,9	55,8	16,7	9,2	31,7	132,7
Powiaty: Powiats:							
gnieźnieński	3849	57,7	51,2	13,7	7,7	20,4	209,0
kolski	3304	60,7	55,7	18,2	10,0	25,4	33,7
koniński	6561	58,1	60,2	21,7	14,1	–	266,6
śłupecki	2160	57,7	50,9	20,4	9,5	40,8	160,6
turecki	1933	62,8	45,9	13,5	5,2	23,6	24,8
wrzesiński	2062	65,2	53,4	14,1	6,3	31,8	79,9
Miasto na prawach powiatu Konin City with powiat status	3642	55,0	62,4	10,4	10,6	117,5	25,3
Podregion (Subregion) leszczyński	11257	59,3	45,1	16,2	4,7	33,7	180,4
Powiaty: Powiats:							
gostyński	2347	58,4	49,0	17,1	7,2	21,7	36,5
grodziski	1168	56,3	42,3	19,7	5,0	23,9	100,8
kościański	1397	63,4	49,0	12,4	4,8	29,9	56,5

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Łącznie z danymi Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków. ^c Dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych; stan w dniu 31 VII. Dane opracowano z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu. ^d Pozostający w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem czasu odbywania stażu i przygotowania zawodowego.

^a As of 31 XII. ^b Including data of the Ministry of National Defence as well as the Ministry of Interior and Administration. Including beds and incubators for newborns. ^c Concern establishments possessing 10 and more bed places; as of 31 VII. Data were compiled with consideration imputation for units, which refused to participate in the survey. ^d Remaining in the register rolls of the powiat labour office for the overall over 12 months during the last two years, excluding the time of undergoing a traineeship and on a job occupational training.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Bezrobotni zarejestrowani ^a Registered unemployed persons ^a				Stopa bezrobocia rejestrowanego ^a w % Registered unemployment rate ^a in %	łóżka w szpitalach ogólnych ^{ab} Beds in general hospitals ^{ab}	Miejsca noclegowe ^c Number of beds ^c
	ogółem total	z liczby ogółem w % of total in %					
		kobiety women	długotrwale bezrobotni ^d long-term unem- ployed persons ^d	w wieku 24 lata i mniej 24 age and less			na 10 tys. ludności per 10 thous. population
Podregion (Subregion) leszczyński (dok., cont.)							
Powiaty (dok.): Powiats (cont.):							
leszczyński	966	62,1	40,0	17,7	4,2	24,2	566,8
międzychodzki	667	64,3	34,6	18,4	5,4	42,6	635,3
nowotomyski	959	56,4	37,0	15,5	3,0	27,4	139,9
rawicki	1476	57,7	47,4	19,9	5,8	25,7	24,9
wolsztyński	716	58,8	44,0	15,1	2,5	30,9	318,4
Miasto na prawach powiatu Leszno City with powiat status	1561	58,9	49,1	11,3	4,8	81,4	45,0
Podregion (Subregion) pilski	12864	58,3	46,9	14,7	8,1	39,5	80,8
Powiaty: Powiats:							
chodzieski	1935	60,6	54,0	15,3	9,9	43,2	134,1
czarnkowsko-trzcianecki	2273	55,3	37,2	15,3	7,0	35,4	70,3
pilski	3690	58,4	45,6	13,1	6,9	46,0	73,8
wągrowiecki	2032	60,6	44,1	16,9	8,6	24,7	80,8
złotowski	2934	57,5	53,0	14,4	9,6	44,1	71,2
Podregion (Subregion) poznański	10318	61,0	47,8	12,8	3,6	22,6	98,7
Powiaty: Powiats:							
obornicki	1385	66,3	47,7	15,4	6,1	60,9	70,1
poznański	4058	61,1	43,7	9,5	2,2	9,6	111,9
szamotulski	1765	61,9	48,7	13,8	4,8	20,7	57,0
średzki	2202	56,6	56,7	15,3	9,3	26,0	118,7
śremski	908	61,9	42,5	15,1	3,9	64,5	90,4
Podregion (Subregion) m. Poznań	6578	55,4	44,6	6,0	1,9	108,2	167,5
Miasto na prawach powiatu Poznań City with powiat status	6578	55,4	44,6	6,0	1,9	108,2	167,5

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Łącznie z danymi Ministerstwa Obrony Narodowej oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków. ^c Dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych; stan w dniu 31 VII. Dane opracowano z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu. ^d Pozostający w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem czasu odbywania stażu i przygotowania zawodowego.

^a As of 31 XII. ^b Including data of the Ministry of National Defence as well as the Ministry of Interior and Administration. Including beds and incubators for newborns. ^c Concern establishments possessing 10 and more bed places; as of 31 VII. Data were compiled with consideration imputation for units, which refused to participate in the survey. ^d Remaining in the register rolls of the powiat labour office for the overall over 12 months during the last two years, excluding the time of undergoing a traineeship and on a job occupational training.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Zasoby mieszkaniowe ^{ab} Dwelling stocks ^{ab}		Mieszkania oddane do użytkowania Dwellings completed		Biblioteki publiczne (z filiami) Public libraries (with branches)		Kina stałe Fixed cinemas	
	mieszkania na 1000 ludności dwellings per 1000 population	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² average useful floor area per dwelling in m ²	mieszkania na 1000 ludności dwellings per 1000 population	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² average useful floor area per dwelling in m ²	księgozbiór ^b collection ^b	czytelnicy ^{cd} borrowers ^{cd}	miejsca na widownię ^b seating in cinemas ^b	widzowie ^c audience ^c
WOJEWÓDZTWO VOIVODSHIP	342,8	81,2	4,7	100,5	3416	147	8,4	1436
Podregion (Subregion) kaliski	318,5	86,7	2,7	115,2	3529	136	6,6	1016
Powiaty: Powiats:								
jarociński	293,8	86,5	2,3	118,1	3099	161	2,7	798
kaliski	276,6	103,1	2,5	132,1	4224	119	–	–
kepiński	301,3	94,2	4,6	105,6	3667	114	–	–
krotoszyński	298,9	91,7	3,1	98,6	3653	143	4,6	458
ostrowski	316,0	88,8	3,2	113,3	3404	157	2,5	347
ostrzeszowski	301,0	98,3	2,9	125,8	3361	98	5,4	809
pleszewski	291,3	94,2	2,1	152,2	3965	175	2,4	327
Miasto na prawach powiatu Kalisz City with powiat status	424,2	62,4	1,6	97,2	3117	101	29,6	4556
Podregion (Subregion) koniński	324,2	80,2	3,6	103,1	3187	129	4,4	733
Powiaty: Powiats:								
gnieźnieński	336,8	73,0	4,9	94,6	2998	144	2,3	955
kolski	329,3	80,4	1,9	138,7	3600	111	3,3	222
koniński	279,4	97,9	3,0	129,1	3584	128	–	–
słupecki	308,9	86,5	2,3	140,8	3485	103	5,5	573
turecki	310,8	83,4	1,6	134,6	2359	98	3,6	241
wrzesiński	330,8	80,2	8,3	79,6	3097	137	2,8	611
Miasto na prawach powiatu Konin City with powiat status	391,3	63,6	2,5	80,5	3169	164	19,0	2956
Podregion (Subregion) leszczyński	306,9	88,7	4,3	109,7	4073	154	2,7	731
Powiaty: Powiats:								
gostyński	283,5	92,0	3,6	91,6	4892	146	5,9	565
grodziski	281,3	93,7	4,2	108,8	3844	153	–	–
kościański	306,8	86,1	3,3	116,9	4484	132	–	–

a Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych. b Stan w dniu 31 XII. c W ciągu roku. d Łącznie z punktami bibliotecznymi.

a Based on balances of dwellings stocks. b As of 31 XII. c During the year. d Including library service points.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Zasoby mieszkaniowe ^{ab} Dwelling stocks ^{ab}		Mieszkania oddane do użytkowania Dwellings completed		Biblioteki publiczne (z filiami) Public libraries (with branches)		Kina stałe Fixed cinemas	
	mieszkania na 1000 ludności dwellings per 1000 population	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² average useful floor area per dwelling in m ²	mieszkania na 1000 ludności dwellings per 1000 population	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² average useful floor area per dwelling in m ²	księgozbiór ^b collection ^b	czytelnicy ^{cd} borrowers ^{cd}	miejsca na widownię ^b seating in cinemas ^b	widzowie ^c audience ^c
	na 1000 ludności per 1000 population							
Podregion (Subregion) leszczyński (dok., cont.)								
Powiaty (dok.): Powiats (cont.):								
leszczyński	275,5	109,5	6,8	135,2	3847	98	–	–
międzychodzki	333,8	81,4	3,7	129,1	4122	135	–	–
nowotomyski	313,6	87,6	5,9	97,4	3591	175	–	–
rawicki	314,4	86,5	3,0	104,2	4902	188	3,0	528
wolsztyński	277,2	97,1	3,3	139,3	3431	129	–	–
Miasto na prawach powiatu Leszno City with powiat status	378,4	73,4	4,9	84,0	3303	216	13,8	5140
Podregion (Subregion) pilski	318,1	78,4	2,8	111,4	3742	163	4,6	1014
Powiaty: Powiats:								
chodzieski	309,0	83,2	2,2	137,8	4352	233	6,9	611
czarnkowsko-trzcieński	308,6	82,0	1,6	151,4	3952	146	2,8	560,0
pilski	332,1	73,3	2,6	97,6	3497	156	7,9	2011
wągrowiecki	313,8	81,1	4,5	97,2	3074	186	3,5	912
złotowski	312,8	78,7	3,3	115,3	4212	128	–	–
Podregion (Subregion) poznański	327,1	92,1	9,0	106,4	3070	164	1,3	249
Powiaty: Powiats:								
obornicki	316,6	81,0	4,8	91,7	2540	170	–	–
poznański	334,1	99,0	11,0	112,1	2913	169	0,5	89
szamotulski	320,1	84,8	6,2	97,2	3389	141	4,3	628
średzki	314,1	82,8	8,0	90,3	4246	181	2,4	676
śremski	316,8	77,7	6,3	89,7	2966	143	1,9	502
Podregion (Subregion) m. Poznań	470,2	64,6	5,4	65,6	3039	147	33,0	5252
Miasto na prawach powiatu Poznań City with powiat status	470,2	64,6	5,4	65,6	3039	147	33,0	5252

a Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych. b Stan w dniu 31 XII. c W ciągu roku. d Łącznie z punktami bibliotecznymi.

a Based on balances of dwellings stocks. b As of 31 XII. c During the year. d Including library service points.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Uczniowie w szkołach dla dzieci i młodzieży ^a Pupils and students of schools for children and youth ^a					Uczniowie szkół policealnych ^a Students of post-secondary schools ^a	Przestępstwa stwierdzone przez Policję ^b Ascertained crimes by the Police ^b
	podstawowych primary	gimnazjach lower secondary	zasadniczych zawodowych basic vocational	liceach ogóln- kształcących general secondary	technikach ^c technical secondary ^c		
	na 10 tys. ludności per 10 thous. population						
WOJEWÓDZTWO VOIVODSHIP	645,1	290,7	59,7	119,4	136,7	57,5	177
Podregion (Subregion) kaliski	620,8	295,4	65,2	119,9	162,2	45,0	177
Powiaty: Powiats:							
jarociński	642,9	304,6	81,0	136,7	189,0	58,7	119
kaliski	576,4	299,1	–	3,3	51,4	14,4	80
kępiński	650,6	300,6	72,6	93,5	144,5	–	155
krotoszyński	636,5	304,5	89,6	67,8	182,3	23,5	128
ostrowski	617,3	286,3	59,0	141,8	151,7	61,8	268
ostrzeszowski	664,9	314,5	78,5	78,0	177,1	–	139
pleszewski	620,8	324,0	70,2	56,0	136,4	5,4	147
Miasto na prawach powiatu Kalisz City with powiat status	594,6	262,8	83,9	284,2	252,0	123,6	239
Podregion (Subregion) koniński	628,0	293,4	62,4	119,4	145,5	41,2	140
Powiaty: Powiats:							
gnieźnieński	658,8	293,6	64,9	121,6	121,5	42,1	121
kolski	596,8	294,1	52,4	119,4	153,8	11,3	123
koniński	623,7	293,0	11,5	24,1	23,1	6,6	148
śłupecki	613,1	289,3	70,1	68,6	164,4	7,4	83
turecki	634,8	293,7	53,0	115,9	172,5	9,1	173
wrzesiński	666,6	293,1	78,0	90,2	162,2	5,7	106
Miasto na prawach powiatu Konin City with powiat status	577,5	296,1	144,9	353,1	330,1	232,5	225
Podregion (Subregion) leszczyński	670,2	304,0	89,0	108,7	133,5	38,3	151
Powiaty: Powiats:							
gostyński	653,1	285,4	94,4	84,9	114,5	12,6	198
grodziski	713,9	315,6	107,3	54,5	133,4	28,4	127
kościański	608,1	280,8	87,7	108,9	59,4	23,2	124

^a Bez szkół specjalnych. ^b W zakończonych postępowaniach przygotowawczych. Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. ^c Łącznie z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

^a Excluding special schools. ^b In completed preparatory proceedings. Excluding punishable acts committed by juveniles. ^c Including general art schools leading to professional certification.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Uczniowie w szkołach dla dzieci i młodzieży ^a Pupils and students of schools for children and youth ^a					Uczniowie szkół policjalnych ^a Students of post-secondary schools ^a	Przestępstwa stwierdzone przez Policję ^b Ascertained crimes by the Police ^b
	podstawowych primary	gimnazjach lower secondary	zasadniczych zawodowych basic vocational	liceach ogóln- kształcących general secondary	technikach ^c technical secondary ^c		
	na 10 tys. ludności per 10 thous. population						
Podregion (Subregion) leszczyński (dok., cont.)							
Powiaty (dok.): Powiats (cont.):							
leszczyński	656,8	292,8	27,1	8,7	–	–	128
międzychodzki	641,6	282,9	65,5	54,2	157,2	9,7	108
nowotomyski	716,3	320,8	98,5	112,5	132,8	2,9	109
rawicki	695,5	318,9	104,4	85,7	97,9	22,5	152
wolsztyński	694,4	333,5	109,1	122,8	162,9	8,7	124
Miasto na prawach powiatu Leszno City with powiat status	661,0	306,9	92,9	302,4	357,2	227,7	264
Podregion (Subregion) pilski	646,3	301,6	69,7	107,8	145,4	42,1	141
Powiaty: Powiats:							
chodzieski	667,9	318,9	96,2	111,4	102,1	–	148
czarnkowsko-trzcianecki	655,5	308,0	70,0	107,3	188,3	12,1	119
pilski	634,1	293,3	56,6	132,2	159,8	107,5	156
wągrowiecki	678,0	314,8	90,3	96,3	142,4	16,2	146
złotowski	612,3	285,0	56,4	69,7	95,2	5,7	129
Podregion (Subregion) poznański	712,3	294,5	44,5	52,7	71,4	11,0	154
Powiaty: Powiats:							
obornicki	701,4	308,3	78,8	62,4	108,8	14,9	152
poznański	733,7	280,6	25,9	26,7	30,6	4,7	141
szamotulski	669,1	327,0	68,0	95,9	109,8	11,2	160
średzki	675,3	298,3	66,6	96,2	101,1	–	145
śremski	690,3	313,7	69,6	96,9	200,0	56,1	228
Podregion (Subregion) m. Poznań	589,2	254,8	30,0	217,8	168,5	179,8	307
Miasto na prawach powiatu Poznań City with powiat status	589,2	254,8	30,0	217,8	168,5	179,8	307

^a Bez szkół specjalnych. ^b W zakończonych postępowaniach przygotowawczych. Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. ^c Łącznie z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe.

^a Excluding special schools. ^b In completed preparatory proceedings. Excluding punishable acts committed by juveniles. ^c Including general art schools leading to professional certification.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (cd.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto ^a Average monthly gross wages and salaries ^a			Budżety powiatów i miast na prawach powiatu na 1 miesz- kańca w zł Revenue of powiats and cities with powiat status budgets per capita in zł		Zużycie w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca Consumption in households per capita	
	w zł in zł	Polska = 100 ^b Poland = 100 ^b	województwo = 100 voivodship = = 100	dochody revenue	wydatki expenditure	energii elektrycznej w kWh electricity in kWh	gazu z sieci ^c w m ³ gas from gas supply system ^c in m ³
WOJEWÓDZTWO VOIVODSHIP	3894,10	90,8	100,0	892,90^d 5818,09^e	872,55^d 5737,56^e	764,3	126,9
Podregion (Subregion) kaliski	3318,27	77,3	85,2	x	x	741,5	79,6
Powiaty: Powiats:							
jarociński	3066,45	71,5	78,7	990,87	1048,36	693,7	124,1
kaliski	3145,60	73,3	80,8	603,55	546,67	872,4	29,7
kępiński	2658,47	62,0	68,3	950,63	921,70	740,0	47,6
krotoszyński	3202,47	74,6	82,2	1047,38	993,12	738,3	83,8
ostrowski	3576,57	83,4	91,8	865,12	845,67	712,4	80,3
ostrzeszowski	3509,40	81,8	90,1	1124,39	1069,34	736,3	64,6
pleszewski	3399,21	79,2	87,3	1248,46	1212,07	745,4	68,6
Miasto na prawach powiatu Kalisz City with powiat status	3648,00	85,0	93,7	5219,82	4998,86	718,2	116,7
Podregion (Subregion) koniński	3519,61	82,0	90,4	x	x	723,4	49,4
Powiaty: Powiats:							
gnieźnieński	3528,01	82,2	90,6	908,57	882,31	693,6	116,7
kolski	3808,90	88,8	97,8	866,57	835,10	713,3	16,8
koniński	3335,85	77,7	85,7	731,61	700,00	762,0	16,8
słupecki	3317,41	77,3	85,2	1073,77	1007,07	748,9	10,8
turecki	3167,19	73,8	81,3	924,16	898,62	702,3	16,6
wrzesiński	3607,50	84,1	92,6	875,57	820,33	795,8	79,8
Miasto na prawach powiatu Konin City with powiat status	3785,02	88,2	97,2	5800,28	5669,27	656,4	49,9
Podregion (Subregion) leszczyński	3458,30	80,6	88,8	x	x	762,4	155,8
Powiaty: Powiats:							
gostyński	3557,77	82,9	91,4	1057,65	1045,25	764,6	155,3
grodziski	3006,21	70,1	77,2	769,05	847,83	752,5	219,6
kościański	3491,93	81,4	89,7	895,82	879,16	754,0	159,1

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9. ^b Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w kraju wynosiło 4290,52 zł. ^c W jednostkach naturalnych, według których następuje rozliczenie z odbiorcami. ^{d, e} Dotyczy: *d* – powiatów, *e* – miast na prawach powiatu.

^a Excluding economic entities employing up to 9 persons. ^b Average monthly gross wages and salaries in Poland amounted to 4290,52 zł. ^c Consumption of gas in natural units on the basis of which settlements with clients occur. ^{d, e} Concern: *d* – powiats, *e* – cities with powiat status.

Tablica III. Wybrane dane o podregionach i powiatach w 2016 r. (dok.)

Table III. Selected data by subregions and powiats in 2016 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto ^a Average monthly gross wages and salaries ^a			Budżety powiatów i miast na prawach powiatu na 1 miesz- kańca w zł Revenue of powiats and cities with powiat status budgets per capita in zł		Zużycie w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca Consumption in households per capita	
	w zł in zł	Polska = 100 ^b Poland = 100 ^b	województwo = 100 voivodship = = 100	dochody revenue	wydatki expenditure	energii elektrycznej w kWh electricity in kWh	gazu z sieci ^c w m ³ gas from gas supply system ^c in m ³
Podregion (Subregion) leszczyński (dok., cont.)							
Powiaty (dok.): Powiats (cont.):							
leszczyński	3924,99	91,5	100,8	681,74	609,83	834,6	77,3
międzychodzki	3406,58	79,4	87,5	1320,51	1261,63	819,9	61,1
nowotomyski	3768,93	87,8	96,8	848,42	844,73	740,0	148,1
rawicki	3182,07	74,2	81,7	872,57	841,39	730,6	128,0
wolsztyński	3315,96	77,3	85,2	1016,18	983,86	853,1	157,5
Miasto na prawach powiatu Leszno City with powiat status	3406,02	79,4	87,5	5207,71	5214,97	658,5	256,5
Podregion (Subregion) pilski	3595,33	83,8	92,3	x	x	688,0	74,2
Powiaty: Powiats:							
chodzieski	3532,53	82,3	90,7	973,50	946,84	702,7	131,3
czarnkowsko-trzaniecki	3699,41	86,2	95,0	1001,32	953,47	703,8	37,7
pilski	3772,08	87,9	96,9	1001,94	1013,43	668,6	101,2
wągrowiecki	3488,88	81,3	89,6	1047,15	1009,25	731,9	65,5
złotowski	3221,67	75,1	82,7	896,92	877,12	652,4	36,7
Podregion (Subregion) poznański	3860,98	90,0	99,1	x	x	844,4	216,1
Powiaty: Powiats:							
obornicki	3867,54	90,1	99,3	803,93	801,95	723,1	96,4
poznański	3855,60	89,9	99,0	687,98	676,42	905,8	291,1
szamotulski	4196,53	97,8	107,8	838,29	826,82	809,1	112,5
średzki	3785,23	88,2	97,2	971,26	1013,28	777,0	143,3
śremski	3411,22	79,5	87,6	1036,72	1043,81	706,7	100,4
Podregion (Subregion) m. Poznań	4770,94	111,2	122,5	x	x	808,3	185,3
Miasto na prawach powiatu Poznań City with powiat status	4770,94	111,2	122,5	6006,55	5949,22	808,3	185,3

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9. ^b Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w kraju wynosiło 4290,52 zł. ^c W jednostkach naturalnych, według których następuje rozliczenie z odbiorcami. ^{d, e} Dotyczy: *d* – powiatów, *e* – miast na prawach powiatu.

^a Excluding economic entities employing up to 9 persons. ^b Average monthly gross wages and salaries in Poland amounted to 4290,52 zł. ^c Consumption of gas in natural units on the basis of which settlements with clients occur. ^{d, e} Concern: *d* – powiats, *e* – cities with powiat status.

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r.

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016

Województwa Voivodships	Ludność ^a Population ^a			Przyrost naturalny Natural increase		Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały Net internal and international migration for permanent residence		Przeciętne dalsze trwanie życia ^b Life expectancy ^b	
	w tys. in thous.	w odsetkach in percent	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total population	na 1000 ludności per 1000 population		mężczyźni males	kobiety females		
POLSKA POLAND	38433,0	100,0	60,2	-0,15	0,00	73,94	81,94		
Dolnośląskie	2903,7	7,6	69,0	-1,07	0,97	73,54	81,36		
Kujawsko-pomorskie	2083,9	5,4	59,5	-0,33	-0,78	73,70	81,37		
Lubelskie	2133,3	5,6	46,4	-1,23	-1,90	73,63	82,69		
Lubuskie	1017,4	2,6	64,9	-0,22	-0,82	72,97	81,38		
Łódzkie	2485,3	6,5	62,9	-2,98	-0,57	72,00	80,75		
Małopolskie	3382,3	8,8	48,4	1,66	1,09	75,32	82,89		
Mazowieckie	5365,9	14,0	64,3	0,88	2,42	74,13	82,26		
Opolskie	993,0	2,6	51,9	-1,38	-1,38	74,40	81,81		
Podkarpackie	2127,7	5,5	41,2	0,54	-0,77	75,40	82,97		
Podlaskie	1186,6	3,1	60,6	-0,76	-1,08	74,15	82,77		
Pomorskie	2315,6	6,0	64,2	2,04	1,53	74,50	81,72		
Śląskie	4559,2	11,9	77,0	-1,36	-1,00	73,50	80,87		
Świętokrzyskie	1252,9	3,3	44,6	-2,66	-1,39	73,66	82,07		
Warmińsko-mazurskie	1436,4	3,7	59,0	-0,44	-2,07	72,72	81,11		
Wielkopolskie	3481,6	9,1	54,7	1,70	0,30	74,16	81,54		
Zachodniopomorskie	1708,2	4,4	68,5	-0,80	-0,59	73,50	81,58		

a Stan w dniu 31 XII. b Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku 0 lat.

a As of 31 XII. b Life expectancy for persons at 0 age.

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. (cd.)

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016 (cont.)

Województwa Voivodships	Pracujący ^{ab} Employed persons ^{ad}	Bezrobotni zarejestrowani ^a Registered unemployed persons ^a	Stopa bezrobocia rejestrowanego ^a w % Registered unemployment rate ^a in %	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto Average monthly gross wages and salaries		Przeciętne miesięczne emerytury i renty brutto w zł Average monthly gross retirement pay and pensions in zł		Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (2015=100) Price indices of consumer goods and services (2015=100)
	w tys. in thous.			w zł in zł	Polska=100 Poland=100	z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych from non-agricultural social security system	rolników indywidualnych farmers	
POLSKA POLAND	14964,4	1335,2	8,2	4052,19	100,0	2086,35^c	1182,83	99,4
Dolnośląskie	1105,6	86,0	7,2	4140,76	102,2	2041,56	1271,82	99,3
Kujawsko-pomorskie	723,0	98,5	12,0	3506,02	86,5	1860,33	1192,24	99,5
Lubelskie	829,2	95,6	10,3	3625,04	89,5	1812,13	1182,01	99,1
Lubuskie	343,8	32,4	8,6	3541,91	87,4	1845,46	1319,19	99,8
Łódzkie	980,4	91,0	8,5	3712,34	91,6	1876,11	1170,59	99,4
Małopolskie	1373,5	96,5	6,6	3839,56	94,8	1975,40	1146,98	99,6
Mazowieckie	2527,0	188,9	7,0	4948,13	122,1	2085,81	1150,29	99,5
Opolskie	328,8	32,4	9,0	3708,24	91,5	1985,35	1241,38	99,4
Podkarpackie	831,4	107,6	11,5	3501,68	86,4	1755,86	1156,19	99,1
Podlaskie	421,8	48,4	10,3	3583,38	88,4	1831,95	1157,18	99,0
Pomorskie	835,8	64,1	7,1	3995,39	98,6	1991,44	1192,14	99,7
Śląskie	1706,3	120,0	6,6	4059,14	100,2	2477,08	1389,86	99,2
Świętokrzyskie	473,8	57,1	10,8	3472,53	85,7	1818,86	1157,75	99,4
Warmińsko-mazurskie	443,3	73,1	14,2	3456,95	85,3	1824,03	1195,90	99,5
Wielkopolskie	1500,1	77,7	4,9	3711,14	91,6	1935,97	1168,04	99,4
Zachodniopomorskie	540,4	65,8	10,9	3681,90	90,9	1945,96	1256,11	99,1

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie – dane szacunkowe. ^c W podziale na województwa bez emerytur i rent wypłacanych przez: Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Sprawiedliwości oraz bez emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

^a As of 31 XII. ^b By actual workplace and kind of activity; with the employed persons on private farms in agriculture – estimated data. ^c In division by voivodships excluding retirement and other pensions paid by the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior, the Ministry of Justice and excluding retirement and other pensions realized on the basis of international agreements.

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. (cd.)

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016 (cont.)

Województwa Voivodships	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny Average monthly available income	Przeciętne miesięczne wydatki Average monthly expenditures		Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych) w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej At-risk of poverty rate (on the basis of household budgets survey results) in % of persons in households with the expenditure below		
		ogółem total	w tym na żywność i napoje bezalkoho- lowe of which on food and non-alcoholic beverages	minimum egzystencji subsistence minimum	relatywnej granicy ubóstwa relative poverty line	„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty line
POLSKA POLAND	1474,56	1131,64	273,49	4,9	13,9	12,7
Dolnośląskie	1586,03	1211,59	286,19	2,9	10,5	9,2
Kujawsko-pomorskie	1308,63	1050,48	262,68	5,4	13,8	13,8
Lubelskie	1299,14	1029,45	264,33	7,8	18,5	17,2
Lubuskie	1498,52	1161,65	288,33	2,2	9,0	8,8
łódzkie	1458,23	1205,71	273,46	2,7	9,3	9,1
Małopolskie	1423,46	1040,73	261,87	5,3	16,9	16,1
Mazowieckie	1780,88	1369,88	293,00	3,2	10,1	8,5
Opolskie	1389,92	1195,04	270,87	5,2	10,6	10,3
Podkarpackie	1134,10	902,18	251,31	8,8	22,3	21,3
Podlaskie	1419,83	1020,30	282,26	4,2	17,0	14,7
Pomorskie	1560,35	1178,44	283,91	4,3	12,5	11,5
Śląskie	1513,23	1202,37	282,40	3,0	10,3	9,0
Świętokrzyskie	1305,96	963,17	266,04	7,5	19,6	18,7
Warmińsko-mazurskie	1371,79	964,26	256,57	9,0	20,3	18,6
Wielkopolskie	1399,99	997,62	245,86	7,5	18,5	16,6
Zachodniopomorskie	1482,90	1110,56	291,37	4,0	11,8	9,7

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. (cd.)

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016 (cont.)

Województwa Voivodships	Zasoby mieszkaniowe ^a Dwelling stocks ^a			Mieszkania oddane do użytkowania Dwellings completed				
	na 1000 ludności per 1000 population	przeciętna average		w tys. in thous.	na 1000 ludności per 1000 population	na 1000 zawartych małżeństw per 1000 contracted marriages	powierzchnia użytkowa na 1000 ludności useful floor area per 1000 population	izby na 1000 ludności rooms per 1000 population
		liczba izb w mieszkaniu number of rooms per dwelling	powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area per dwelling in m ²					
POLSKA POLAND	371,3	3,82	73,8	163,3	4,3	844	401,5	16,8
Dolnośląskie	396,9	3,84	72,4	16,5	5,7	1190	460,9	20,2
Kujawsko-pomorskie	354,4	3,77	69,9	6,3	3,0	602	305,7	13,2
Lubelskie	359,9	3,85	77,1	7,0	3,3	659	334,4	14,6
Lubuskie	362,8	3,97	73,5	3,6	3,5	708	319,1	14,0
Łódzkie	406,3	3,60	68,9	7,1	2,8	603	317,6	12,4
Małopolskie	343,8	3,92	78,2	17,4	5,1	965	490,4	20,2
Mazowieckie	415,2	3,63	72,0	36,0	6,7	1350	555,5	23,4
Opolskie	355,9	4,19	80,7	1,8	1,8	366	220,8	8,4
Podkarpackie	308,2	4,09	81,4	7,9	3,7	709	396,7	17,4
Podlaskie	375,2	4,02	76,4	4,7	4,0	748	409,4	16,9
Pomorskie	366,5	3,79	72,0	13,2	5,7	1061	494,6	20,7
Śląskie	384,0	3,76	70,7	11,0	2,4	480	281,0	11,2
Świętokrzyskie	352,4	3,78	74,3	3,0	2,4	504	278,1	12,1
Warmińsko-mazurskie	354,8	3,78	68,3	4,6	3,2	683	288,0	12,4
Wielkopolskie	342,8	4,05	81,2	16,4	4,7	886	474,3	19,6
Zachodniopomorskie	377,9	3,84	70,6	6,9	4,1	841	352,9	15,0

^a Stan w dniu 31 XII; na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych.^a As of 31 XII; based on balance of dwelling stocks.

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. (cd.)

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016 (cont.)

Województwa Voivodships	Liczba ludności ^a na Population ^a per			Miejsca ^b w domach i zakładach pomocy społecznej Places ^b at social welfare homes and facilities	Dzieci w placówkach wychowania przed- szkolnego ^c w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary educa- tion establishments ^c aged 3–6	Telefoniczne łącza główne na 1000 ludności ^{ad} Telephone main line per 1000 population ^{ad}
	łóżko ^{eg} w szpita- lach ogólnych bed ^{eg} in general hospitals	podmiot ambu- latoryjnej opieki zdrowotnej ^{fg} provider of out- -patient health care ^{fg}	aptekę ogólnodostępną generally available pharmacy			
POLSKA POLAND	206	1442	2933	114522	1267237	123,8
Dolnośląskie	195	1422	2732	8223	89807	136,1
Kujawsko-pomorskie	211	1787	3308	4973	61774	100,4
Lubelskie	190	1319	2561	5544	67290	102,7
Lubuskie	234	1281	3189	2935	33200	131,9
Łódzkie	195	1375	2658	8189	77687	108,1
Małopolskie	227	1630	2969	10427	120425	133,1
Mazowieckie	204	1677	3018	16368	202921	164,2
Opolskie	209	1255	3037	3918	29953	143,1
Podkarpackie	206	1249	3040	5685	67815	104,8
Podlaskie	197	1231	2923	3303	35647	100,2
Pomorskie	254	1851	3133	7137	77703	130,2
Śląskie	179	1387	3023	13279	147629	121,0
Świętokrzyskie	198	1501	2948	4525	35785	91,8
Warmińsko-mazurskie	213	1191	3356	5242	41813	91,5
Wielkopolskie	226	1325	2680	9096	128431	121,5
Zachodniopomorskie	209	1338	2971	5678	49357	114,4

a Stan w dniu 31 XII. b Łącznie z filiami. c W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane dotyczą operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej. e Bez opieki dziennej; łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków. f Przychodnie łącznie z praktykami lekarskimi, które świadczyły usługi w ramach środków publicznych. g Łącznie z danymi Ministerstwa Obrony Narodowej i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

a As of 31 XII. b Including branches. c In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including the children attending the units performing health care activities for all school year. d Data concerns operators of the public telecommunication network. e Excluding day-care; including beds and incubators for newborns. f Out-patient departments including medical practices that provided under the public funds. g Including data of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. (cd.)

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016 (cont.)

Województwa Voivodships	Uczniowie i studenci ^a według grup wieku w % ludności danej grupy wieku <i>Pupils and students^a by age groups in % of population of given age group</i>						Studenci szkół wyższych ^{ab} na 10 tys. ludności <i>Students in higher schools^{ab} per 10 thous. population</i>	Domy studenckie ^b <i>Student dormitories^b</i>	Stołówki studenckie ^b <i>Student canteens^b</i>
	7–12 lat	13–15	16–18	19–24	25–29	30 lat i więcej <i>and more</i>			
POLSKA POLAND	93,9	94,4	93,8	52,4	7,9	0,8	333,7	490	71
Dolnośląskie	92,1	92,0	91,1	67,6	9,6	0,8	428,7	34	5
Kujawsko-pomorskie	91,7	92,6	92,7	44,8	7,6	0,9	278,5	23	3
Lubelskie	92,9	94,7	94,8	50,5	6,1	0,7	316,8	32	3
Lubuskie	91,4	92,0	90,5	29,1	4,4	0,6	145,0	9	–
Łódzkie	95,0	95,6	94,2	50,9	9,3	0,9	307,3	30	3
Małopolskie	94,3	95,4	95,7	67,0	8,8	0,6	475,4	50	10
Mazowieckie	97,8	98,3	97,3	67,5	12,3	1,1	463,3	99	16
Opolskie	91,9	91,6	90,1	39,0	5,2	0,8	216,7	11	1
Podkarpackie	91,8	92,9	93,2	37,5	4,4	0,6	233,8	22	1
Podlaskie	92,0	91,8	90,8	44,4	6,2	0,6	280,1	11	–
Pomorskie	93,4	93,6	92,9	58,4	8,8	0,9	387,8	38	5
Śląskie	94,8	94,4	94,0	47,4	6,8	0,9	256,1	40	8
Świętokrzyskie	92,9	93,8	95,3	37,9	5,2	0,7	193,5	12	3
Warmińsko-mazurskie	89,6	90,9	89,5	36,2	4,4	0,7	208,5	14	3
Wielkopolskie	96,0	96,7	96,2	55,2	7,7	0,6	352,6	42	6
Zachodniopomorskie	89,9	90,3	88,1	41,7	7,3	0,7	257,4	23	4

^a Bez cudzoziemców; łącznie ze szkołami resortu obrony narodowej oraz resortu spraw wewnętrznych; według rzeczywistego położenia zamiejscowych jednostek organizacyjnych (bez zamiejscowych jednostek organizacyjnych działających za granicą). ^b Stan w dniu 30 XI.

^a Excluding foreigner students and graduates; including academies of the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior; by actual location of the organizational units (excluding organizational units operating abroad). ^b As of 30 XI.

Tablica IV. Województwo wielkopolskie na tle kraju i pozostałych województw w 2016 r. (dok.)

Table IV. Wielkopolskie voivodship on the background of the country and other voivodships in 2016 (cont.)

Województwa Voivodships	Widzowie w kinach stałych na 1000 ludności <i>Audience in fixed cinemas per 1000 population</i>	Liczba ludności na 1 bibliotekę publiczną ^a <i>Population per public library^a</i>	Zwiedzający muzea i wystawy muzealne na 10 tys. ludności <i>Visitors of museums and museum exhibi- tions per 10 thous. population</i>	Miejsca noclego- we w turystycz- nych obiektach zbiorowego zakwaterowa- nia ^b w tys. <i>Number of beds in collective tourist accommodation establishments^b in thous.</i>	Przestępstwa stwierdzone ^c na 10 tys. ludności <i>Ascertained crimes^c per 10 thous. population</i>	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzo- nych ^c w % <i>Rate of detectabi- lity of delinquents in ascertained crimes^c in %</i>	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w zł ceny bieżące w 2015 r. <i>Gross domestic product per capita (current prices) in 2015</i>
POLSKA POLAND	1349	4814	9390	749,2	195	66,5	46792
Dolnośląskie	1682	4897	6914	65,9	257	60,7	52203
Kujawsko-pomorskie	1227	5034	5866	29,8	178	68,6	38190
Lubelskie	844	3666	6016	24,6	146	72,9	32074
Lubuskie	1166	4021	2536	19,0	224	69,5	39052
Łódzkie	1157	4807	4006	23,2	185	61,8	43772
Małopolskie	1353	4685	28623	95,5	215	72,9	42160
Mazowieckie	1912	5607	19635	53,4	202	56,0	74682
Opolskie	765	3183	2412	10,2	200	65,5	37816
Podkarpackie	836	3152	6619	30,7	110	69,3	33176
Podlaskie	953	4986	4533	14,0	144	69,8	33272
Pomorskie	1677	7214	12578	110,6	199	61,9	44955
Śląskie	1436	5786	3164	47,2	232	70,6	48670
Świętokrzyskie	855	4640	5713	16,9	151	74,3	33841
Warmińsko-mazurskie	930	4788	5043	41,1	188	67,2	33179
Wielkopolskie	1436	5113	4043	42,9	177	71,6	50790
Zachodniopomorskie	1290	4732	4350	124,1	210	71,3	39569

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Stan w dniu 31 VII. Dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych; dane opracowano z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu. ^c Przez Policję; bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich.

^a As of 31 XII. ^b As of 31 VII. Concern establishments possessing 10 and more bed places; data were compiled with consideration of imputation for units which refused to participate in the survey. ^c By the Police; excluding punishable acts committed by juveniles.